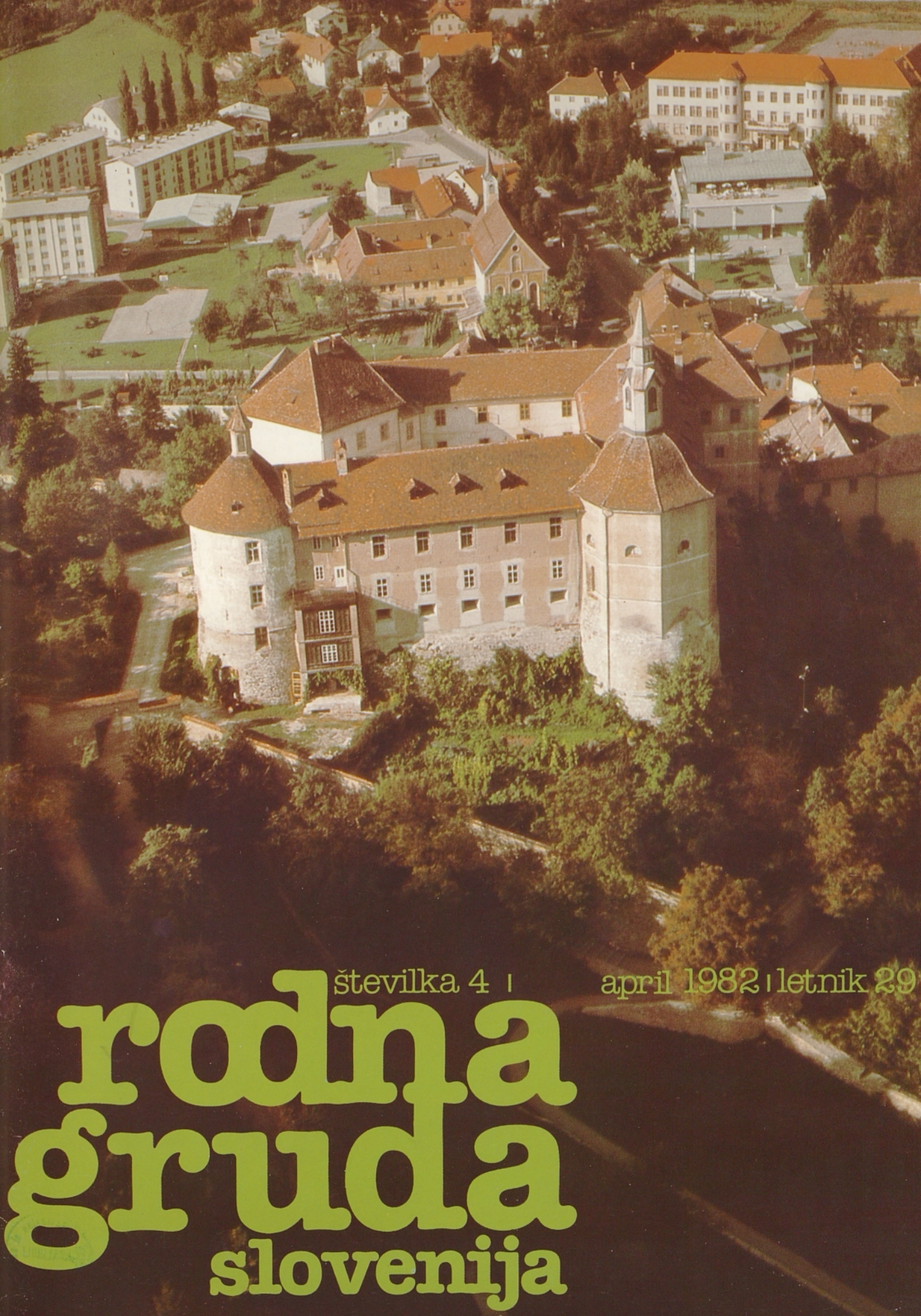

številka 4 |

april 1982 | letnik 29

rodna gruda slovenija

Dobimo se v Škofji Loki!

Skupščina občine Škofja Loka in Slovenska izseljenska matica vabita rojake z vsega sveta, ki bodo takrat na obisku v domovini, da se udeleže tradicionalnega, 27. izseljenskega piknika na loškem gradu. Piknik bo v soboto, 3. julija na prizorišču, ki je kot ustvarjeno za tovrstna srečanja... Pričakujemo vas v kar največjem številu, prostora bo dovolj za vse!

Škofja Loka je eno od najlepših in tudi najstarejših slovenskih mest. Leta 1973 je mesto slavilo 1000-letnico, odkar je bilo prvič omenjeno. V svojem starem jedru je ohranilo vse srednjeveške značilnosti, zunaj tega pa je raslo in se razvijalo kot večina drugih mest. Življenje se je spreminjalo, spreminjali so se ljudje, včasih se človeku zdi, da je desetletje prineslo več sprememb kot prej stoletje. Tudi v Škofji Loki so v zadnjih letih zrasla moderna stanovanjska naselja, nove tovarne, moderni objekti. Vendar pa ne raste samo mesto, raste in se razvija tudi vsa škofjeloška občina, ki sodi po razvitosti med najuspešnejše v Sloveniji. Poleg Škofje Loke so v zadnjih letih zrasla pomembna občinska industrijska središča – Železniki, Gorenja vas, nezadržen pa je tudi razvoj krajev, ki nimajo pomembnih industrijskih obratov. Rastejo nove šole, zdravstveni domovi, otroški vrtci, trgovine.

Škofjeloška občina dosega lepe gospodarske uspehe, na kar so še bolj ponosni v zadnjem času, ko so pogoji gospodarjenja močno zaostreni in ko so vse bolj očitna prizadevanja za povečanje izvoza in sploh proizvodnje. Gospodarstvo škofjeloške občine je močno usmerjeno v izvoz. Najdaljšo tradicijo ima v občini lesna, kovinska in čevljarska industrija, ki v celoti dosega lepe uspehe.

Reportažo o razvoju škofjeloške občine bomo objavili v prihodnji številki, tokrat smo vas želeli le opozoriti na to, da to ni le ena izmed najlepših temveč tudi gospodarsko najbolj razvitih slovenskih občin.

Spored letošnjega izseljenskega piknika bodo, kot je že tradicija, delno sestavili domačini delno pa izseljenske kulturne oziroma zabavne skupine. Največja želja organizatorjev pa je, da bi se vsi gostje počutili v Škofji Loki prijetno, »po domače«, da bi iskrena dobrodošlica odsevala z vseh strani.

Doslej so udeležbo na škofjeloškem pikniku prijavile štiri izseljenske kulturne skupine:

- moški pevski zbor Slovenskega kluba Triglav iz Sydneya,
- moški pevski zbor Slovenskega socialnega kluba Jadran iz Melbournea,
- slovenski harmonikarski klub iz Fontane, Californija,
- slovenska harmonikarska skupina iz Pittsburgha, Pennsylvanija.

Po vsej verjetnosti pa se bo prijavila za sodelovanje na pikniku še kakšna skupina, ki deluje med našimi rojaki na tujem.

Ob tem naj vas opozorimo še na naslednja srečanja, ki se bodo zvrstila po škofjeloškem pikniku:

17. julija bo srečanje primorskih rojakov v hotelu Sabotin v Novi Gorici, **22. julija** bo izseljensko srečanje v Kočevju, **8. avgusta** bo srečanje pomurskih rojakov v Moravcih pri Murski Soboti, **14. avgusta** pa bo tradicionalno srečanje kamniško-domžalskih rojakov v Kamniški Bistrici.

Hkrati vas opozarjamo na **8. srečanje slovenskih društev** iz zahodne Evrope, ki bo letos prvič v domovini – v Mariboru, **24. julija**.

Dobimo se v Škofji Loki!

rodna gruda slovenija

U 130327

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo*

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Marko Kern, Marko Pogačnik, Jože Prešeren,
Ina Slokan, Mila Šenk, Jagoda Vigele, Matjaž
Vizjak, Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch,
Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija
420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM,
Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija
13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija
25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr,
Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$,
Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-257300-
2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Opročeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet – Leto neuvršenih	6
Slovenska akademija znanosti in umetnosti	8
Po Sloveniji	10
Reportaža na vašo željo – Radomlje	12
Deseti brat na platnu	14
Naravni zakladi Slovenije – Soča	17
Slovenija v mojem objektivu	18
Ljudske šege na Slovenskem	20
Korenine – Slovenske ljudske vraže	22
Naši po svetu	24
Vaše zgodbe – Ivan Dolenc: Sestrici	28
Za mlade po srcu	30
Nove knjige, Materinščina	32
Mislimo na glas, Filatelija	34

Slika na naslovni strani:

**Starodavna Škofja Loka bo v soboto, 3. julija letos,
ponovno prizorišče osrednjega izseljenskega srečanja,
tradicionalnega izseljenskega piknika**

Foto: Vladimir Furlan

Še enkrat hvala za koledar, ki mi bo marsikaj izbistril in odkril, jaz pa, če bo le mogoče, bom to na papir preli.
Martin Knap,
Unterkothen,
ZR Nemčija

Vestni izseljenski društveni delavci imajo prednost, bi lahko rekel, ko prebiram poročila o raznovrstni dejavnosti Slovencev po svetu.

Skrbno dokumentirajo vse pomembnejše dogodke v svojih društvih, shranijo vse tiskano gradivo v zvezi s svojim delom, poleg tega, da to gradivo vlagajo v svoje društvene arhive, pa pošiljajo tudi bolj ali manj popolna poročila v objavo listom ali revijam, ki spremljajo njihovo dejavnost. Prav to gradivo pride pozneje v roke raziskovalcem slovenskega življa po svetu. Marsikomu zadostuje že to, marsikdo pa bi za podrobnejšo raziskavo moral pregledati tudi arhive posameznih društev. In vse to, objavljeno in neobjavljeno gradivo, naj bi poznal raziskovalec in možni pisec zgodovine slovenskega izseljevanja. Prav zato pravim, da imajo prednost, upravičeno ali neupravičeno, tisti društveni tajniki ali zapisnikarji, ki skrbno hranijo kroniko svojih društev, vse tiskano gradivo pa pošiljajo pristojnim ustanovam v domovini. Ob tem pa moram na žalost zapisati, da številna društva tega ne delajo. Njihovi arhivi se pogosto porazgubijo po zasebnih predalih, o njihovi dejavnosti nihče ne napiše novice ne za izseljenske ne za druge liste. Če sodimo po bogatem gradivu, ki se je že nabralo o delu izseljenskih društev in organizacij v minulih desetletjih, bi lahko rekel, da so bili stari društveni delavci bolj vestni od sodobnih. Ali pa je vzrok za to v neobveščenosti društvenih delavcev? Morda.

O tem pišemo tudi v naši osrednji reportaži v tej številki. Pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti je namreč ponovno zaživel center za preučevanje slovenskega izseljenstva. Vse izseljenske tiske skrbno hrani osrednja slovenska knjižnična ustanova Narodna in univerzitetna knjižnica. V Sloveniji smo trdno odločeni, da se končno le začne pisati zgodovina slovenskega izseljenstva, ki bo morala zajeti vsa področja bitja in žitja naših ljudi na vseh koncih sveta. Slovenska izseljenska matica tesno sodeluje z vsemi. Podrobneje bomo še pisali, kaj pošiljati in kam, že zdaj pa vas prosimo – ne zavržite ničesar, kar pojasnjuje vaše delo!

Jože Prešeren

Ogromno duševno bogastvo

Ne najdem pravih besed, ne pravega izraza, s katerim bi se vam zahvalil za prejeto knjigo, ki ste mi jo poslali – Slovenski koledar za leto 1982. Ta knjiga predstavlja neizmerno duševno bogastvo, saj je v njej za vsakega Slovenca vrsta vrednot, skrivnosti in odkritij. Marsikaj bi mi za večno ostalo v temi, ko bi mi ne prišla v roke ta knjiga. Tu je tudi rodovnik rodovine Adamič. Zakaj? Ker tudi sam izhajam iz tristo let stare kmečke družine Kamnikarjev. To seveda ne pomeni, da smo si z Adamiči v sorodu, pač pa se še iz otroških let spominjam nekega Adamiča, zelo priznanega umetnika in velikega šaljivca. Še vedno se spominjam njegovega izreka izpred 50 let: »Ljudje govorijo, da Bog farba ljudi, jaz pa farbam boga in Marijo!« Lahko si mislite pomen te šale, če veste, da je bil slikar. Mnogokrat mi je tudi moj oče pravil o nekem Adamiču, ki je bil po poklicu kovač. Koval je pri večjih kmetih v Svibnem pri Radečah, ki so imeli svoje kovačnice. Kot najbrž vsi kovači je tudi on rad pil, toda bil je umetnik svojega poklica, strokovnjak za rezila. Znal je izdelati tudi nož za britje, kakršnega ni naredil nihče drug. Bil je tudi lovec in strelec, ki ga ni nihče prekosil. Imel je tudi enega sina, vendar pa je v našem kraju živel sam. Seveda sem o njem veliko stvari tudi že pozabil.

Zdaj pa še o rodbini Kamnikar, katere ime je verjetno že popolnoma izumrlo. Bili so namreč trije, v Svibnem, v Žebniku nad Radečami, v Ljubljani in Litiji. Našel pa sem ime Kamnikar na velikem pokopališču na Dunaju. Rodovina je bila v svojem izvoru kmečka, kaže pa, da je iz nje izšlo tudi nekaj intelektualcev.

V življenju sem imel toliko zanimivih doživetij, da bi se jih izplačalo zapisati v obliki poljudnih zgodbic. Potrebujem le še čas, ta pa bo prišel morda, ko bom v pokoju. Veliko veselja imam še vedno tudi s pesmimi, čeprav ne pišem tako kot sodobni pesniki. Moji vzorniki so bili Gradnik, Levstik in nekateri drugi.

Podobno se dogaja pri vseh nacionalnostih sveta. Tehnika in znanost prehitevata same sebe, zato ni čudno, da so mnogi majhni in priložnostni umetniki odrinjeni v stran in nimajo priložnosti in ne prostora, da bi se

Dobri prijatelji

Dobri prijatelji, ki ste obiskali nas Slovence v Kanadi, ste se res dobro izkazali. Sami ste lahko videli, da je bila tudi publika zadovoljna z vami. Želimo vam tudi v prihodnje še veliko uspehov. Prepričani smo, da boste še koga presenetili s svojim igranjem. Saj ste veseli Štajerci in tudi vaš humorist Rado Ferlan zasluži pohvalo, saj je številne mrke obraze spremenil v obraze dobre volje. Veliko nadaljnjih uspehov vam želi vaš prijatelj
Franz Kreiner,
Edmonton, Alberta, Kanada

Ob obletnici

V najlepšem mesecu maju, ko vse cveti in zeleni, je prenehalo biti srce našega heroja, maršala Tita.

Ni se ustrašil ne sovražnika ne njegovih krogel... Takega junaka stoletje ne pozna! Zdaj vse pusto je, prazno se mi zdi, odkar tebe, veliki Maršal, več ni! Toda ti nisi umrl, v mojem srcu še živiš in boš živel do konca mojih dni. Nadaljevali bomo, čuvali Jugoslavijo, kot si jo ustvaril in čuval ti!

V cvetočem gaju tiho, mirno spi, saj zdaj več boja ni... Veliki maršal Tito, slava ti...

Ob obletnici smrti Josipa Broza Tita
napisal v tujini brezdomec Secko

Iz prelepega Prekmurja

Rodno grudo oba z možem rada bereva. Tako imava vsaj malo pregleda nad tem, kako živijo Slovenci po svetu. Zanimajo naju seveda tudi novice iz Slovenije, posebno iz našega lepega Prekmurja. Želela bi, če bo mogoče, da se kdaj ustavite tudi v Lendavi in posnamete kako sliko.

Tam sem namreč obliskovala šolo, bila zaposlena in mi je to mesto ostalo v lepem spominu.

Francka Antolin,
Stoney Creek, Ont., Kanada

Kraji staršev

Prilagam denar za dveletno naročnino Rodne grude, kar je več, pa naj bo v tiskovni sklad. Prosim, napišite kaj tudi o Velki vasi pri Moravčah, od koder so prišli moji starši.

Frances Erzen,
Euclid, O., ZDA

Solze spominov

Ko pišem to pismo, ležim v bolnici, kjer si zdravim išias. Edino razvedrilo mi je Rodna gruda in drugi slovenski časopisi, ki mi jih prinesejo prijatelji. Oči mi pogosto zalijejo solze, ko se spomnim domačih krajev ali sorodnikov. Vesela sem bila tudi Rodne grude s sliko Podčetrtna na naslovni strani. Tam so pokopani moji starši, tam sem hodila v šolo in sploh preživela tam vso mojo otroško dobo. Še zdaj grem rada tja in tam sem se tudi že zdravila v Atomskih toplicah.

Lani smo imeli obiske sorodnikov iz Ljubljane. Žal pa doslej še nisem mogla pokazati moje domovine vnukom. Upam, da nam bo to uspelo kmalu.

Dragica Schmied,
Perleberg, DDR

Sreča v slovenski domovini

Minilo je leto dni in čas je za poravnavo naročnine. Vsako številko z veseljem preberem in si ogledam slike lepe Slovenije. Zelo mi je bilo všeč leta 1980, ko sem ponovno, po 28 letih, obiskala svojo rojstno vas. Bila je velika razlika od leta 1953. Vem, da ima velike zasluge za tako velik napredek pokojni maršal Tito, ki ga ljudje ne bodo nikoli pozabili. Upam, da bo šlo tudi v bodoče vse tako lepo. Posebno veselje je bilo, ko smo se ponovno srečali vsi bratje in sestre. Od veselja smo imeli vsi solze v očeh. Sestra Pavla, nečak in nečakinja so me prišli čakati na letališče in so me odpeljali v Polje pri Ljubljani. Tam so me pričakali še drugi. Bilo je resnično lepo. Veliko so me vodili tudi naokrog po Sloveniji, vsak dan smo bili v drugem kraju in povsod smo bili lepo postreženi. V avgustu so mi priredili party ob moji 80-letnici. Vsega je bilo dovolj, paše za oči in želodce.

Veliko bi še lahko opisala, saj sem precej osamljena, odkar mi je umrl mož, vendar o tem kdaj drugič. Zdaj je vse drugače, kot je bilo nekdanje.

Rose Krainik,
Orange, Calif., ZDA

Časopis, ki je drugačen

V dneh ko to pišem (20. nov. 1981), smo prejeli že decembrsko številko Rodne grude. Pristrčna hvala za pestro vsebino na zelo lepem papirju in z okusnimi ilustracijami.

Rodne grude ne berem kot časopis, kjer navadno že z naslovne strani razberem, ali me snov zanima ali ne. Tu je drugače, tu so sestavki napisani preprosto in razumljivo, čeprav iz nekaterih pisem razberem, da so pisci nevešči slovenskega jezika zato ne uporabljajo strokovnih izrazov in tujk.

Zato sem se ojunčil in se vam oglašam, ker opažam, da prejimate sorazmerno malo prispevkov iz ZR Nemčije. Vzrok je najbrž v tem, da smo mi precej bliže domovini kot rojaki iz Kanade ali Avstralije. Imamo tudi več možnosti za osebne stike z domačimi. Kljub temu pa Rodno grudo vedno preberem v celoti, ker je zanimiva. Prepozno sem tudi bral poročilce o vrtnarski in gobarski razstavi v Ljubljani. Tu v Reutlingnu je imela občina posvetovalnico o gobah za nabiralce, vendar so jo opustili zaradi premajhnega zanimanja. In to ravno v času, ko je mene zgrabila strast do nabiranja gob. Spoznal oziroma jedel sem jih že šest vrst. Vem sicer, da so užitne vse gobe, čeprav nekatere le enkrat, pa le nerad stvar prepuščam naključju.

Zdaj že počasi računam na rento in na vrnitev v domovino. Priznanih imam že 40 let delovne dobe, vendar mi pri starosti po tukajšnjih predpisih manjka še nekaj let. Veliko sreče želim vsem Slovencem doma in po svetu.

Vlado Kodela,
Reutlingen, ZR Nemčija

Samo slovensko

Pošiljam naročnino za Rodno grudo za nas in za naše bližnje sorodnike v domovini, hkrati želimo poravnati tudi račun za Slovenski koledar 1982. Obenem vas prosim, če lahko pošljete kako slovensko knjigo ali kaseto za otroke. Imamo dve hčerki, starejša hodi v tretji razred in bo v marcu dopolnila devet let, mlajša pa bo v februarju štiri leta. Doma govorimo samo slovensko, zato govore tudi otroci, a veliko bi nam pomagalo, če bi imeli doma še kaj slovenskega.

Jože Colnar z družino,
Nanisivik, N.W.T., Kanada

O Koledniku

V decembrski številki Rodne grude sem zasledil članek, da je umrl dr. Ferdinand Kolednik. Lahko vam povem, da sem ga obiskal 8. julija 1981, se z njim slikal in ga posnel tudi na film. V spomin mi je podaril knjigo Finžgarjeva pisma Ferdinandu Koledniku in se je tudi osebno podpisal. Dr. Kolednika prej nisem poznal, bil pa je dober prijatelj moje žene in njenih staršev. Želel bi, če bi kdaj v Rodni grudi nekoliko več opisali njega in njegovo delo, saj je bil izredno zanimiv človek. Prepričan sem, da bi s tem ustregli še komu na tujem, saj je bil človek, ki je marsikoga spravil na pot s slovenskim duhom v srcu. Prepričan sem tudi, da ta duh ne bo nikoli ugasnil.

Vsem Slovencem doma in na tujem želim veliko zadovoljstva in da bi leto 1982 prineslo mir vsem narodom na svetu.

K. Crepnjak z družino,
Delta, B. C., Kanada

Domače branje

Zelo sva se z ženo razveselila, ko sva prejela revijo Rodna gruda. Zelo bogato je opremljena, veliko spodbudnih novic nam prinaša ter lepih slik slovenskih krajev. Kljub temu, da imava tukaj v Avstriji že Slovenski vestnik, Nedeljo in Glas iz Kranja, sva se odločila, da jo naročiva. Imava tudi Našega delavca, ki je tudi zelo lepa revija. Tako imam kar precej branja za razvedrilo in dobro povezavo z domovino. Upam, da bom Rodno grudo prejemal že z novim letom.

Franc Kristan,
Göriach, Avstrija

Umrl mi je mož

Minilo je leto dni, odkar je 15. februarja 1981 umrl moj dragi mož. Več let je bolehal in prestal 5 operacij. Njegovo truplo je bilo prepeljano nazaj v Cleveland, kjer sva prej živela. Zelo rad je bral Rodno grudo, saj sva bila naročena nanjo od leta 1954, ko sva bila na obisku v Sloveniji. Prek nje sva izvedela številne novice, gledala krasne slike iz lepe, nikoli pozabljene domovine. Revijo priporočam vsem Slovencem, kjerkoli na svet živijo. Vsem rojakom, doma ali na tujem, želim sreče polno novo leto 1982!

Alice Mirtich,
St. Petersburg, Fla., ZDA

Prešernove nagrade ob kulturnem prazniku

Cankarjev dom v Ljubljani je bil ob slovenskem kulturnem prazniku, 8. februarju, na dan obletnice Prešernove smrti, središče slovenske kulture. Praznik je dosegel vrh s 35. podelitvijo najvišjih priznanj za slovenske kulturne dosežke.

Prešernove nagrade za leto 1982 so prejeli: sopranistka Vilma Bukovčeva za življenjsko delo na področju opernega pevskega poustvarjanja, kipar Zdenko Kalin za življenjsko delo na področju likovnega ustvarjanja in pesnik Ciril Zlobec za pesniško zbirko Glas.

Nagrade Prešernovega sklada pa so dobili: dramski igralec Danilo Bezljaj, režiser Janez Drozg, oblikovalec Bronislav Fajon, režiser Branko Gombač, pisatelj Branko Gradišnik, dramska igralka Lidija Kozlovičeva, oboist Božo Rogelj, inženirja arhitekture Barbara in Božo Rot, Slovenski kvintet trobil in akademski slikar Vinko Tušek.

Slavnostni govornik na proslavi slovenskega kulturnega praznika je bil predsednik skupščine Kulturne skupnosti Slovenije France Štiglic, nagrade pa je podelil predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada Bogdan Osolnik.

Jugoslavija – smučarska velesila

Na svetovnem prvenstvu v alpskem smučanju v Schladmingu, Avstrija, je Jugoslavija dosegla doslej največje uspehe: Boris Strel je osvojil bronasto kolajno v veleslalomu, za njim pa je Bojan Križaj osvojil še srebrno medaljo v slalomu. Premagal ga je le najboljši smučar vseh časov Šved Ingemar Stenmark. S tem se je Jugoslavija uvrstila med najuspešnejše države na tem svetovnem prvenstvu.

Jugoslovanski smučarji so tako tudi formalno potrdili, da so se prebili med svetovno elito; Jugoslovani so doslej trikrat premagal vse najboljše smučarje (dvakrat Križaj v Wengnu v Švici in Boris Strel v Cortini d'Ampezzo), vendar pa bosta kolajni iz Schladminga vendarle ostali zapisani v kroniki svetovnega smučanja z zlatimi črkami.

Véliki cilj naših smučarjev je zdaj zimska olimpijada v Sarajevu leta 1984.

Naši alpinisti na Aconcagui

Konec januarja je slovenska alpinistična odprava dosegla izreden podvig, ko je s štirih smeri osvojila najvišji andski vrh Aconcaguo. Odprava se je za tem vrnila v Buenos Aires, kjer so jo navdušeno sprejeli tudi pri slovenskem društvu Triglav.

Člani odprave – med njimi je bilo tudi dekle – so ob prihodu v Buenos Aires pripovedovali o težavah, ki so jih imeli pri vzponu na 7035 metrov visoki vrh. Eni izmed navez je snežni plaz odnesel polovico drage opreme, za tem pa so morali zaradi izčrpanosti odvreči skoraj polovico pločevink s

hrano, zajel jih je še snežni metež, skratka, bilo jim je zelo težko. Ob sestopu z vrha jih je po nekaj dneh gladovanja nasitila argentinska vojska v oporišču v višini 5000 metrov...

Dogodivščin je bilo torej veliko, vendar pa je bil dosežen pglavitni namen odprave in vse se je končalo srečno.

Ugodni slovenski gospodarski dosežki

V januarju so bili v Sloveniji objavljeni podatki, ki prikazujejo sorazmerno ugoden gospodarski položaj v naši republiki. V razmerju med izvozom in uvozom smo lani dosegli dobre rezultate, saj je bilo kar 85 odstotkov uvoza pokritega z izvozom na konvertibilnem področju, na klirinškem področju pa so bili rezultati še ugodnejši.

Lani je slovensko gospodarstvo izvozilo za 3,255 milijarde dolarjev blaga in storitev. To je za 87 milijonov dolarjev več, kot je bila slovenska obveznost v jugoslovanskem merilu. Uvozili smo za 3,106 milijarde dolarjev in tako dosegli ugodnejšo devizno menjavo, kot pa jo je predvidel zvezni dogovor.

Za letos ima Slovenija še zahtevnejše naloge, saj naj bi po načrtu jugoslovanske plačilne bilance izvozila za 3 milijarde 761 milijonov dolarjev blaga in storitev. To je za 506 milijonov dolarjev več, kot smo izvozili lani. Uvozili pa naj bi za 3 milijarde 380 milijonov dolarjev oziroma za 274 milijona dolarjev več, kot smo uvozili lani. Presežek v zunanjetrgovinski menjavi Slovenije naj bi bil letos 465 milijonov dolarjev.

Slovenija mora nujno povečevati izvoz, če si želi zagotoviti zadostno

Proslava slovenskega kulturnega praznika v ljubljanskem Cankarjevem domu – Prešernovo nagrado za življenjsko delo sprejema kipar Zdenko Kalin (foto: Svetozar Busić)

Zmagovalci slaloma v Schladmingu – z leve: drugouvrščeni Bojan Križaj ter Šveda Ingemar Stenmark, svetovni prvak tretjič zapored, in tretjeouvrščeni Bengt Fjällbert (foto: Janez Pukšič)

gospodarsko rast, s tem pa tudi zaposlovanje mladih ljudi.

Jugoslavija mora letos vrniti tujim posojilodajalcem 5 milijard dolarjev dolgov, pri čemer znaša delež Slovenije 779 milijonov dolarjev.

In še en zanimiv podatek s tega področja: v Jugoslaviji je med vsemi republikami z izvozom blaga ustvarila največ deviz Srbija, Slovenija pa je na tretjem mestu. Drugačna pa je slika, če računamo vrednost izvoza na prebivalca. Po teh podatkih daleč največjo vrednost izvozi Slovenija – v naši republiki pride dinarska vrednost izvoza na posameznega prebivalca 32.766 dinarjev, na Hrvaškem, ki je po tem izračunu druga, 14.404 dinarje, v Srbiji pa 13.705 dinarjev.

Deset mladinskih delovnih akcij

V času poletnih šolskih počitnic bo letos v Sloveniji deset mladinskih delovnih akcij. Zvezne delovne akcije bodo v Posočju, na Kozjanskem, v Suhi krajini, v Slovenskih goricah in v Istri, republiške pa v Brkinih, na Gorickem, v Beli krajini in na Kobanskem.

Brigadirji bodo gradili in obnavljali ceste in vodovode, urejali hudournike ter napeljevali električno in telefonsko omrežje. Zanimivo pa je, da bodo na Kobanskem brigadirji tudi pomagali tamkajšnjim kmetom pri postavljanju gospodarskih poslopij in pri meliorizaciji kmetijskih zemljišč, urejali pa bodo tudi ceste do hribovskih zaselkov.

Žalna slovesnost v Ljubljani

Na ljubljanskem pokopališču Žale-Navje je bilo v petek, 22. januarja še zadnje dejanje pretresljive letalske nesreče na Korziki, v kateri je 1. decembra lani umrlo 180 ljudi. V skupno grobišče so položili krste s posmrtnimi ostanki 49 potnikov, od katerih je bilo 33 neidentificiranih. Žalne slovesnosti se je udeležilo več tisoč svojcev ponesrečencev, prijateljev in znancev, med njimi pa je bilo tudi več vidnih predstavnikov družbenopolitičnega življenja SR Slovenije in mesta Ljubljane. Ob skupnem grobu žrtev je govoril predsednik skupščine mesta Ljubljane dr. Marjan Rožič, cerkveno pogrebno slovesnost pa je opravil ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar.

Preostale identificirane žrtve nesreče so že pred tem pokopali v posameznih krajih, od koder so bili doma.

Do trenutka, ko pišemo to novico, še ni bil objavljen vzrok nesreče na Korziki, preiskava pa je še v teku.

Deset let Titovega sklada

Titov sklad za štipendiranje mladih delavcev in delavskih otrok je bil ustanovljen 15. februarja 1972. Zdaj šteje sklad že prek 2,6 milijona članov, med katerimi je tudi 60.000 naših ljudi na tujem. Doslej je končalo šolanje že 7.240 štipendistov tega sklada. Štipendije lahko prejemajo tudi otroci naših izseljencev oziroma delavcev, ki so na tujem začasno zaposleni.

Razstave v domovini staršev

V zadnjih nekaj tednih je v Tolmini, Ljubljani in Postojni razstavljal svoje slike mladi slovenski umetnik iz Kanade Jurij Boris Božič, roj. leta 1952, sin rojaka Iva Božiča, ki se je pred nekaj leti vrnil iz Kanade v rojstno domovino in zdaj živi na Mostu na Soči.

Slikarska dela Jurija Božiča so v Sloveniji vzbudila precejšnjo pozornost likovnih kritikov, ki so ga ocenili izredno ugodno, zadovoljiv pa je bil tudi obisk njegovih razstav. Jurij B. Božič je slikarstvo doštudiral na univerzi York v Torontu; razen s slikarstvom se ukvarja tudi z grafiko in umetniško fotografijo ter z glasbo, saj je priznan glasbenik – bas kitara – in

ga pogosto vabijo, da bi se pridružil raznim ansamblom.

Dobri odnosi z verskimi skupnostmi

Predsednik komisije SR Slovenije za odnose z verskimi skupnostmi in podpredsednik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije Dušan Šinigoj je konec januarja priredil tradicionalni novoletni sprejem za duhovnike oziroma predstavnike verskih skupnosti z območja slovenske republike. Sprejema so se udeležili ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar in vsi drugi škofje iz Slovenije, profesorji teološke fakultete in drugi duhovniki iz raznih krajev Slovenije, nadalje predstavnik evangelistične cerkve v Sloveniji, pravoslavne ter islamske in drugih verskih skupnosti. Prav tako so se sprejema udeležili tudi člani glavnega odbora slovenskega duhovniškega društva s predsednikom Romanom Kavčičem.

Dušan Šinigoj je v pozdravnem govoru med drugim dejal, da sta bili tudi lani spoštovani temeljna naravnost in odgovornost za razvoj in uveljavljanje dobrih, strpnih medsebojnih odnosov med samoupravno socialistično družbo in verskimi skupnostmi v Sloveniji.

Daljši nagovor je imel tudi ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar, k pozdravni besedi pa so se priglasili še predstavniki drugih verskih skupnosti.

Med pozdravnim govorom nadškofa dr. Alojzija Šuštarja na tradicionalnem novoletnem sprejemu za predstavnike verskih skupnosti v SR Sloveniji (foto: Janez Zrnc)

Leto neuvrščenih

Namibija. Afganistan. Irak. Iran. Kampučija. Zahodna Sahara. Čad. Vzhodni Timor. Palestina.

Vsako od teh imen skriva v sebi dramo in izziv, pomeni eno od nevarnih točk političnega zemljevida sveta. Seznam še zdaleč ni popoln in zaključen, saj bi ga bilo moč zlahka še razširiti, a že tak, kakršen je, vzbuja dovolj skrbi. Predvsem za neuvrščene, zakaj vsa ta imena so tako ali drugače povezana z neuvrščenostjo.

To v večini primerov niso nove in še manj neznane črne točke, celo nasprotno. Predstavljajo dediščino minulega leta in let, in že to potrjuje, kako trd oreh morajo biti.

Kaj bodo neuvrščeni lahko letos storili, da zmanjšajo ta seznam? Kako in kje?

Še najlažje je odgovoriti na slednje, kajti neuvrščeni se bodo letos znova srečali na vrhunski konferenci, zanesljivo najpomembnejšemu dogodku, ki zbere vsako tretje leto najuglednejše predstavnike neuvrščenih držav. Na zadnjem, šestem vrhu v Havani, septembra 1979, so sklenili, da bo naslednja konferenca predsednikov držav ali vlad septembra letos v Bagdadu. Toda tedaj se še ni začela nesrečna in nepotrebna vojna med Irakom in Iranom in nihče ni mogel predvideti, da utegne vojna med dvema članicama gibanja usodno vplivati celo na srečanje na vrhu. A medtem se je to žal zgodilo in zdaj se kajpak zastavlja tudi vprašanje, kaj bo sploh s sedmo konferenco na vrhu?

Možnosti so naslednje: da konferenco prestavijo na kak poznejši datum in medtem upajo, da se bo vojna do tedaj končala; da konferenco prestavijo v kako drugo državo; da bo konferenca v Bagdadu kljub vojni.

Kakor zdaj stvari stojijo, se zdi najverjetnejša zadnja možnost, ki pa s seboj kajpak prinaša tudi določena tveganja ali vsaj nevarnosti. Lahko se namreč zgodi, da nekatere delegacije v Bagdad ne bodo prišle (iranska na primer), ali pa, da jih bodo vodili manj pomembni uradniki zunanjih ministrstev in ne voditelji držav. To bi seveda

lahko precej zmanjšal ugled sestanka. Irak se organizacijsko in tehnično (gradijo kongresni center, pri čemer pomagajo tudi jugoslovanska podjetja), ter tudi politično (izmenjava delegacij, priprava osnutkov deklaracij in drugih dokumentov konference) že dalj časa pripravlja in po tej plati ni moč zaslediti nobenih znamenj, ki bi kazala, da konference ne bo.

Bolj določno bo o tem mogoče soditi po ministrski konferenci neuvrščenih, ki bo na Kubi sredi poletja. Tedaj bo položaj bistveno jasnejši – lahko pa se kajpak tudi zgodi, da se bo iraško-iranska vojna že končala in bodo potemtakem sploh odpadle skrbi s konferenco.

V tem trenutku o konferenci neuvrščeni sploh ne razpravljajo, vsaj javno ne. Torej lahko domnevamo, da konference bo.

A to so še vedno odgovori le na vprašanja, kje bodo neuvrščeni letos poskusili nadaljevati napore za gašenje kriznih žarišč – ne pa tudi kako in kaj si lahko svet od tega obeta.

Vseh težav ni moč spraviti v isti koš in torej iskati zanje iste ali podobne rešitve. Med problemom Namibije, ki ji Južna Afrika ob podpori zahoda še vedno odreka pravico do samostojnosti in svobode, so prav gotovo velike razlike. To kajpak pomeni, da se je vsake od teh, in seveda tudi vseh drugih, kriz treba lotiti z drugačnih izhodišč.

Upošteva je zapletenost mednarodnih odnosov se velja vprašati, ali bodo neuvrščeni to zmoгли, bodo letos lahko učinkoviteje delovali, kot so lani, predlanskim?

Če je moč soditi po prevladujočem razpoloženju v gibanju, bi lahko tvegali pritrdilen odgovor. Dejstvo je namreč, da so na zadnji izredni ministrski konferenci spomladi lani v New Delhiju neuvrščeni precej jasno povedali, kaj bi kazalo v posameznih konkretnih primerih storiti in kako si predstavljajo rešitve tega ali onega vprašanja.

Vzemimo primer Afganistana: neuvrščeni sodijo, da je tu možna le politična rešitev. Ta pa terja umik tujih enot iz Afganistana, možnost, da Afganistanci sami odločijo o svoji usodi in prihodnosti brez vmešavanja in pritiskov od zunaj.

Neuvrščeni imajo zelo jasna stališča tudi o večini drugih kriznih žarišč in zato lahko pričakujemo, da bodo letos odločneje kot lani in še prej, ta stališča poskusili uresničiti tudi v praksi.

To ne bo lahko, toda septembrska konferenca v Bagdadu, zaradi katere bo leto 1982, leto neuvrščenih, bo velika priložnost za to.

Janez Čuček

Gospodarske novice

Crvena zastava bo več izvozila

Največja jugoslovanska tovarna avtomobilov Crvena zastava iz Kragujevca za letos načrtuje, da bo prvokrat od ustanovitve dosegla pozitivno devizno bilanco. Kragujevska tovarna bo po lastnih načrtih prodala na tujem za 273,5 milijona dolarjev, za 10 milijonov več, kot bo uvozila reprodukcijskih materialov. Največ bo tovarna izvozila osebnih avtomobilov, 70.000 ali dvakrat več kot lani. Načrtujejo tudi precejšen izvoz tovornjakov in dostavnih vozil ter blaga namenske proizvodnje, orodja in strojev.

Povečan izvoz živil

Agrovojvodina, največja zunanjetrgovinska organizacija v tej avtonomni pokrajini, bo letos prodala na tujem za dobrih 300 milijonov blaga. Na konvertibilno področje bodo skušali prodati čimveč živil, mesnih konzerv in žitaric. Veliko nameravajo izvoziti tudi svežega sadja in zelenjave, zmrznjenega sadja in sočivja, kompotov in marmelad. To podjetje bo izvozilo tudi za 3,5 milijona dolarjev hmelja, za 10 milijonov dolarjev gozdnih sadežev in za okoli 15 milijonov dolarjev sladkorja in olja.

Letošnji izvoz mariborske TAM

Tovarna avtomobilov in motorjev Maribor načrtuje, da bo letos izvozila za 40 milijonov dolarjev svojih izdelkov. Ocenjujejo, da bodo ta izvoz celo presegli. Med drugim bodo izvozili tovornjake v vrednosti 16,8 milijona dolarjev in motorje v vrednosti 11,2 milijona dolarjev. V dežele v razvoju (Egipt, Gana, Irak, Jordanija) bodo izvozili za 23 milijonov dolarjev, v zahodnoevropske države (ZR Nemčija, Italija, Danska) pa za 13 milijonov. Ostanek odpade na države vzhodne Evrope. Največji Tamov kupec v letošnjem letu bo Egipt s 13 milijoni dolarjev, za njim pa ZR Nemčija z 12 milijoni, na tretjem mestu je Gana z 9

milijoni. Skoraj celotno količino motorjev, namenjenih za izvoz, bo kupil KHD – Tamov partner v poslovno tehničnem sodelovanju.

Največji izvoz jugoslovanskih ladjedelnih

V jugoslovanskih ladjedelnih na poveljujejo, da bodo letos izvozili največ ladij v zadnjih 25 letih, odkar gradijo ladje za tuje kupce. Kot pričakujejo, bodo letos izdelali in dobavili 16 ladij v vrednosti 400 milijonov dolarjev. Tako bodo za približno 25 milijonov dolarjev presegli vrednost največjega izvoza v letu 1977.

Jugoslovanski ladjedelniki so tudi lani, ko je bila največja kriza v svetovnem ladjedelstvu, ustvarili z izvozom 250 milijon dolarjev, od tega 242 na konvertibilnem trgu. Minulo leto pa so jugoslovanski ladjedelniki podpisali pogodbe o gradnji 21 ladij, ki jih bodo dobavili do konca prihodnjega leta. Podpisali so tudi 16 pogodb z domačimi kupci. V teku so še nadaljnja pogajanja, ki obetajo, da bodo jugoslovanski ladjedelniki prodali vse svoje zmogljivosti za naslednji dve leti.

Gorenje – rekorden izvoz

V tovarni gospodinske opreme Gorenje v Titovem Velenju so lani kljub pomanjkanju surovin in reprodukcij materialov dosegli rekorden izvoz. Na tuje so prodali za 10.160 milijonov dinarjev ali za 33 odstotkov več kot leto pred tem. Izvoz je tako dosegel že dvakratno vrednost njihovega uvoza, vse te rezultate pa so dosegli z 2 odstotkoma manj zaposlenih. Lani so izdelali v Gorenju 350 tisoč štedilnikov, 337 tisoč pralnih strojev, 223 tisoč hladilnikov, 302 tisoč zamrzovalnikov, 35 tisoč črnobelih televizijskih aparatov in 33 tisoč barvnih televizorjev, 150 tisoč kuhinjskih in kopalniških elementov itd. Zaradi neurejenih notranjih razmer pa je imela tovarna kljub velikemu izvozu precejšnje izgube.

Avtobusi v izvoz

Ljubljanska Avtomontaža je poleg sodelovanja z mariborskim Tamom razvila tudi tesno sodelovanje z nemškim partnerjem Man. V okviru kooperacijske pogodbe je Avtomontaža lani izvozila za 20 milijonov nemških mark svojih izdelkov, za letos pa načrtujejo, da bodo izvozili v vrednosti 30 milijonov nemških mark. Avtomontaža izvažata večinoma na konvertibilni

trg, v Egipt, Jordanijo, Irak in Oman ter na Dansko in Švedsko.

Cenejši bencin za tuje turiste

Motorizirani tuji turisti imajo tudi letos v Jugoslaviji pri nakupu bencina 10-odstotni popust za bone. Ta ukrep zveznega izvršnega sveta naj bi deloval kot spodbuda tujskemu turizmu, še zlasti turistom iz zahodne Evrope, ki se jim najbolj splača dopotovati v Jugoslavijo z avtomobilom. V Jugoslavijo pride z lastnimi avtomobili na leto okrog 4 milijone tujih gostov.

Iskra posodablja železnice v Bolgariji

Iskra – industrija za avtomatiko je že podpisala pogodbo, s katero se je znova uveljavila na tujem tržišču. V ostri mednarodni konkurenci je namreč dobila posel modernizacije 150 km železniških prog v Bolgariji, vreden 20 milijonov dolarjev. Tu gre zlasti za dobavo in montažo avtomatskih naprav ter mikroracionalniških teleanformacijskih sistemov, ki omogočajo vodenje sodobnega železniškega prometa. Iskra si je na tem področju pridobila že precejšnje izkušnje v Sloveniji in sploh v Jugoslaviji ter tudi v Grčiji in Turčiji. V Bolgariji bo Iskra avtomatizirala železniško progo Sofia–Plovdiv ter tri ranžirne postaje.

Iskra, ki se ukvarja z avtomatizacijo prometa že dve desetletji, je v zadnjih treh letih na osnovi mikroelektronike in mikroracionalništva razvila sodobno opremo za daljinsko upravljanje železniškega prometa, ki je plod domačega znanja. V zvezi s poslom v Bolga-

riji je treba omeniti še to, da je Iskra prevzela tudi šolanje bolgarskih strokovnjakov, ki bodo upravljali z njenimi napravami.

Večji izvoz mesa

Jugoslavija naj bi letos izvozila za 438 milijonov dolarjev mesa, živine in predelanih mesnih izdelkov. Večino tega izkupička naj bi dosegli s prodajo na konvertibilnem področju. Tak izvozni program je sprejel konec lanskega leta sklad za pospeševanje prireje in prodaje živine. Devizni priliv iz tega vira naj bi bil letos za 26 milijonov dolarjev večji kot lani.

Kako več izvažati v Avstrijo?

Pred nekaj tedni je obiskal Avstrijo zvezni sekretar za zunanjo trgovino Metod Rotar, ki se je s predstavniki avstrijske vlade in avstrijskega gospodarstva pogovarjal o tem, kako bi zmanjšali jugoslovanski primanjkljaj v trgovini s to sosedno državo. Jugoslavija namreč v trgovini z Avstrijo z izvozom pokrije le 38 odstotkov uvoženega blaga. Avstrija izvažata pretežno surovine in polizdelke, medtem ko skuša Jugoslavija izvažati predvsem industrijske izdelke. Ob tem pa se jugoslovanski izvozniki, kot trdijo Avstrijci, premalo prilagajajo avstrijskim tržnim razmeram.

Na tem srečanju so se dogovorili, da bo Avstrija s carinskimi olajšavami poskrbela za večjo konkurenčnost jugoslovanskega blaga na avstrijskem trgu, ustanovili pa bodo tudi »poslovni svet«, ki bo koordiniral trgovinsko menjavo. Avstrija je pokazala tudi zanimanje za povečanje industrijske kooperacije.

Na gradbišču (foto: Miško Kranjec)

Razvoj, spodbuda in pospeševanje

Slovenska akademija znanosti in umetnosti, s kratico imenovana SAZU, ustanovljena leta 1938, je nacionalna znanstvena in umetniška organizacija, ki združuje najpomembnejše znanstvenike in umetnike, razvija, spodbuja in pospešuje znanost ter organizira raziskovalno delo, spodbuja in neguje umetnost in pospešuje umetniško dejavnost ter svojo dejavnostjo prispeva k razvoju samoupravne socialistične družbe.

Njene naloge so po zakonu o SAZU, ki je v veljavi, takole določene, da SAZU med drugim, seveda s svojim javnim delom,

- spodbuja tudi znanstveno in umetniško dejavnost italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji,

- podpira razvoj znanstvene in umetniške dejavnosti slovenske narodne skupnosti v zamejstvu in Slovencev v tujini,

- daje predloge in mnenja o pospeševanju znanosti, organizaciji raziskovalnega dela in umetniškega ustvarjanja ter o uporabi sodobnih znanstvenih dosežkov,

- obenem pa tudi organizira, sama ali v sodelovanju z raziskovalnimi in visokošolskimi organizacijami, raziskovalno delo, zlasti na področjih, ki so pomembna za poznavanje naravne in kulturne dediščine slovenskega naroda, za razvoj njegovega jezika in kulture.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti uresničuje svoje naloge tako, da

- organizira raziskovalno in umetniško delo svojih članov prek znanstvenih razredov, raziskovalnih in drugih organizacij,

- organizira razprave, znanstvene sestance, posvetovanja i predavanja ter razstave,

- sodeluje z raziskovalnimi, visokošolskimi in drugimi organizacijami,

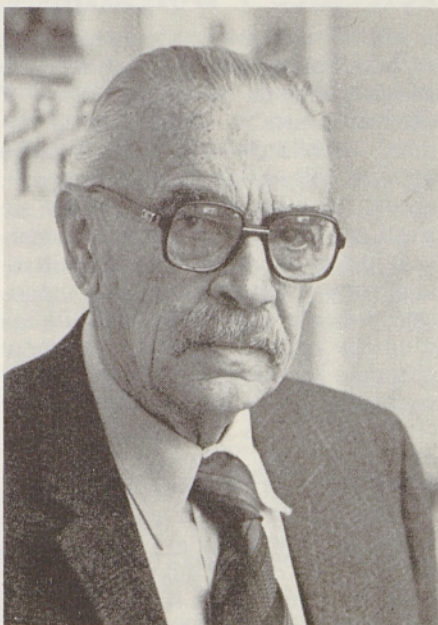
- organizira zbiranje, urejanje, opremljanje in proučevanje virov, dokumentacije in drugih gradiv s področja znanosti in umetnosti,

- izdaja stalne in občasne publikacije s področja znanosti, kulture in umetnosti in

- pomaga pri ustanavljanju znanstvenih in umetniških društev ter spremlja in spodbuja njihovo delo.

Pretehtana organizacija

Znanstvena in umetniška dejavnost SAZU je organizirana v okviru razredov in njihovih oddelkov, omenjeni razredi pa se oblikujejo za eno ali več področij znanosti ali umetnosti, tako za zgodovinske in družbene, filološke in literarne, matematične, fizične in tehnične, prirodoslovne, umetnostne in medicinske vede. V okviru razredov obstajajo instituti: za slovenski jezik, slovensko književnost in vede, slovensko

Glavni tajnik SAZU dr. Jože Goričar

narodopisje, raziskovanje krasa, paleontologijo, zemljepisni institut, biološki institut pa institut za medicinske vede. Oddelek za zgodovinske vede vključuje zgodovinski institut, umetnostno-zgodovinski institut, institut za arheologijo, institut za prava starega Orienta in muzikološki institut, oddelek za družbene vede pa je oddelek prvega razreda SAZU.

Pogovor z glavnim tajnikom SAZU dr. JOŽETOM GORIČARJEM, upokojenim rednim profesorjem za sociologijo na pravni fakulteti v Ljubljani, tehtnim raziskovalcem tudi socioloških aspektov samoupravnega prava, razsvetljuje podrobnejšo dejavnost SAZU. Tej pomembni slovenski ustanovi predsednikuje njen redni član dr. jur., dr. med., častni doktor univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani pa redni profesor in predstojnik instituta za sodno medicino na medicinski fakulteti JANEZ MILČINSKI.

Častni član SAZU je danes Josip Vidmar. Rednih članov je 38, dopisnih članov 34, pri delu skupščine SAZU pa lahko sodelujejo tudi zunanji dopisni člani, 36

jih je v letošnjem letu, med tem ko je delovna skupnost SAZU štela konec minulega leta 188 zaposlenih.

Vstop v SAZU

Praviloma volijo novince najprej v status dopisnega člana. Po preteku določene dobe in pa zavoljo nadaljnega uveljavljanja bodočega akademika na njegovem znanstvenem ali umetniškem področju postane dopisni član – redni član – akademik.

Kdo lahko postane član SAZU?

Vsak viden znanstvenik ali umetnik, pravi dr. Goričar, ki ga predlagajo bodisi ustrezni akademjski razredi bodisi znanstvene in kulturne ustanove izven akademije. Volitve novih članov so vsako drugo leto na podlagi natančnih poročil o znanstvenem ali umetniškem delu kandidatov ter odmevnosti tega dela, doma in na tujem.

Zunanji dopisni član pa pomeni biti počaščen kot ugledni znanstvenik ali umetnik, ki živi v drugih jugoslovanskih republikah in obeh pokrajinah ali v katerikoli tuji deželi, je pa s svojim delom kakorkoli povezan s Slovenijo. Zunanjih dopisnih članov šteje SAZU – kot smo že zapisali – 36, živijo pa na Češkoslovaškem, v Švici, Turčiji, Veliki Britaniji, obeh Nemčijah, Sovjetski zvezi, Italiji in Južni Ameriki (Venezuela).

Po Jugoslaviji

V SFR Jugoslaviji je sedem akademij znanosti in umetnosti. Vse so medsebojno povezane v svetu jugoslovanskih akademij znanosti in umetnosti; le-ta opravlja zadeve skupnega akademjskega interesa na območju SFRJ in ureja njihovo sodelovanje s tujimi akademijami.

Razen tega ima lahko vsaka jugoslovanska akademija samostojne – bi-

lateralne zveze s tujino. Tako SAZU intenzivno sodeluje z avstrijsko Akademijo znanosti, Akademijo v ZR Nemčiji, Akademijo znanosti in Akademijo umetnosti v Nemški demokratični republiki, z madžarsko Akademijo znanosti in belorusko Akademijo znanosti.

»Z vsemi temi akademijami,« pravi dr. Goričar, »sodeluje SAZU bodisi v skupnih raziskovalnih projektih, bodisi v občasnih bilateralnih obiskih akademskih članov zavoljo strokovnih razgovorov in diskusij v ustreznih akademskih in drugih znanstvenih zavodih. Občasno organizirajo posamezne akademije tudi predavanja slovenskih akademikov na tujih akademijah, prav tako pa tudi predavanja tujih akademikov na slovenskih tleh.«

Osrednja stavba Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki je obenem tudi kulturno-zgodovinski spomenik

Letošnje novosti SAZU

Od 1. januarja 1982 so vsi inštituti posameznih razredov združeni v posebni organizacijski enoti, ki se imenuje ZNANSTVENORAZISKOVALNI CENTER SAZU. Med omenjenim centrom in SAZU obstaja zelo tesna zveza glede raziskovalnih programov in znanstvenih ter strokovnih kadrov, ki delajo v posameznih inštitutih.

Vzroki za ustanovitev tega centra?

Akademiki pričakujejo, da bo novi Znanstvenoraziskovalni center SAZU v organizacijskem smislu nudil boljše možnosti za raziskovalno delo in da bodo z njegovo ustanovitvijo delavci na inštitutih dobili ustrezne samoupravne pravice. Pravico imajo namreč razpolagati z dohodkom, gospodariti in načrtovati. A doslej so bili raziskovalci v inštitutih SAZU obravnavani na način, ki sicer velja za skupne službe, zato pa so bile njihove samoupravne pravice močno omejene.

V ustanovitev ZRC SAZU kot raziskovalne delovne organizacije pa je njegove ustanoviteljice zavezala tudi ustava SR Slovenije in seveda ustava SFRJ. Predsedstvo SAZU je delovno mesto direktorja ZRC SAZU ponudilo dr. Mitji Zupančiču in ga z njegovim pristankom tudi imenovalo.

»Natančno vem, da gre za povezovanje vseh štirinajstih inštitutov SAZU in da smo pravzaprav ena družina pod okriljem akademije. Združitev inštitutov v ZRC bo prav gotovo pozitivno vplivala na izvajanje našega skupnega raziskovalnega programa.«

Pri SAZU pa je z letošnjim letom še ena novost – študijski center za slovensko izseljenstvo.

»Ukvarjal se bo, kot pove naslov,« izjavlja dr. Goričar, »z raziskovanjem vseh vidikov izseljenjskih problemov na Slovenskem, tako z zgodovinskega, političnega, ekonomskega in kulturnega izhodišča. S svojimi izsledki bo omenjeni center skušal prispevati k temu, da čimdlje ohranimo narodnostno identiteto slovenskih izseljencev, kjerkoli v svetu živijo in delajo.«

Študijski center za slovensko izseljenstvo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti

Že leta 1963 je bil pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti ustanovljen Študijski center za zgodovino slovenskega izseljenstva. Matici, ki je bila pobudnica za njegovo ustanovitev, je v Centru pripadla naloga zbiranja zgodovinskega gradiva v slovenskih naselbinah po vsem svetu. Naši rojaki so se že od vsega začetka zavedali pomena zbiranja takega gradiva, se številno odzivali našim vabilom in pošiljali v domovino dragocene dokumente o delovanju svojih društev in organizacij, dramskih in pevskih skupin ter o gospodarskem in političnem udejstvovanju v novih domovinah.

Center je pritegnil širok krog sodelavcev, ki so delali v treh skupinah – bibliografski, statistični in v skupini, ki je v Sloveniji in Jugoslaviji odkrivala arhive, pomembne za preučevanje izseljenstva. Vse to je bilo vedno na voljo raziskovalcem izseljenjskih vprašanj; zanimanje za ta del slovenske zgodovine se je povečalo še zlasti v zadnjem desetletju med študenti ljubljanske univerze, zlasti med zgodovinarji, geografi, amerikanisti, sociologi, politologi in etnologi. Žal pa je delo Centra v zadnjih letih nekoliko zastalo, oživel pa je ob pripravah za spominski znanstveni simpozij ob 30-letnici smrti slovensko ameriškega pisatelja, političnega delavca in prijatelja nove Jugoslavije Louisa Adamiča.

Slovenska izseljenska matica, ki ves čas skrbno zbira in hrani zgodovinsko gradivo, in ga vsa leta daje na voljo dijakom in študentom za njihove maturitetne, seminarske in diplomske naloge, je bila v zadnjih letih pobudnica, da bi se obnovilo znanstveno delo v Štu-

dijskem centru pri SAZU, da bi čimprej lahko izdali celotno znanstveno zgodovino slovenskega izseljenstva. Medtem pa vneto podpira izdajanje memoarske literature slovenskih izseljencev, bibliografije izseljenskega tiska, antologijo izseljenskega slovstva in dr. Ob dokaj uspešnem raziskovanju ameriških in kanadskih Slovencev pa je Matica z obžalovanjem ugotavljala, da je še vse premalo raziskanega in napisanega o naših ljudeh v evropskih deželah, zlasti o usodi 40.000 Slovencev na rudarskem območju Westfalije, da je treba pohiteti z raziskavo o naših ljudeh v Južni Ameriki ter skrbno spremljati in beležiti tudi življenje in delovanje časovno mlajšega izseljenstva, zlasti v Avstraliji in Kanadi. Čas neusmiljeno beži in zadnji čas je, da še rešimo dragocene dokumente, ki pričajo o trdoživosti naših ljudi, o njihovi tvornosti, zvestobi do rodu in upornem boju za ohranitev etnične identitete.

Simpozij o Louisu Adamiču, ki je bil hkrati izziv in zadolžitev za nadaljnje vsestransko raziskovalno delo o slovenskem izseljenstvu, je pomenil tudi novo spodbudo za oživetje dela Študijskega centra za slovensko izseljenstvo pri SAZU. Predsednik sveta Študijskega centra, ki ima svoje prostore v poslopju Slovenske akademije znanosti in umetnosti na Novem trgu št. 3, je znani slovenski zgodovinar akademik prof. dr. Fran Zwitter, ki je centru predsedoval tudi ob njegovi ustanovitvi leta 1963, upravnik centra je prof. dr. Janez Stanonik, izredni član SAZU in predstojnik oddelka za germanske jezike in književnosti pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, tajnica centra pa je dolgoletna sodelavka Slovenske izseljenske matice Mila Šenkova.

Podrobneje bomo o zbiranju zgodovinskega gradiva pisali v eni od prihodnjih števil Rodne grude.

po sloveniji

Gasilsko društvo v **BENEDIKTU** šteje 40 aktivnih članov. Po aktivnosti in rezultatih tekmovanj sodijo v vrh v lenarški občini. Pred leti so odprli tudi nov gasilski dom, zadnja leta pa so izpopolnili in posodobili opremo.

Na smučarskih terenih Trotovnika nad **DOBOVCEM** je začela delovati nova smučarska vlečnica, imenovana Ciciban. Dolga je 190 metrov in namenjena predvsem otrokom smučarjem iz Dobovca pa tudi od drugod.

Na razdelilno-transformatorski postaji **DOGOŠE** pri Mariboru so predali svojemu namenu 400/110-kilovoltni transformator. Ta postaja oskrbuje z električno energijo večji del severovzhodne Slovenije. Vrednost transformatorja, ki ga je izdelala italijanska firma Italtrafo Ansaldo iz Milana, znaša okoli 90 milijonov dinarjev.

Na osnovni šoli v **DOLU** pri Hrastniku so nabrali 5 tisoč knjig. Knjige so za koroške Slovence zbrali učenci iz 32 šol in 17 krajev v Sloveniji. Predstavniki literarno novinarskih krožkov iz Zasavja so jih izročili v Pliberku koroškimi vrstnikom. Ob tej priložnosti je bila prireditev, na kateri so sodelovali gojenci glasbene šole, recitatorji in pevski zbor hrastniške osnovne šole.

Če bo šlo vse po načrtih bo dobil **DRAVOGRAD** prihodnje leto nov hotel. Zgradili ga bodo ob Koroški cesti, zraven prometnic, ki vodi na mednarodni mejni prehod in Viču. V hotelu bo skupaj 66 ležišč ter 360 restavracijskih sedežev.

Na občnem zboru gasilskega društva pri **GRADU** v Prekmurju so razpravljali o delu društva v preteklosti. Ugotovili so, da je društvo v zadnjih letih napredovalo, saj je razvilo gasilski prapor, nabavilo terensko vozilo in dokupili še nekaj opreme. Načrtujejo še nakup gasilske avtocisterne.

Dramska skupina kulturno umetniškega društva na **HODOŠU**, ki se je v lanskem sezoni uspešno predstavila z igro Zaroka, se vneto pripravlja za novi nastop na odru. Pod vodstvom Lajoša Orbana pripravljajo dve igri, v katerih bo nastopilo 13 igralcev.

Kulturnoumetniško društvo Sava iz **KRANJA** je uspešno nastopilo na prvem mednarodnem folklornem festivalu v Las Palmas na otoku Gran Canaria v Kanarskem otočju. Na tej prireditvi je sodelovalo deset skupin iz Belgije, Francije, Italije, Švedske, Španije in Jugoslavije. Med kakovostnim sporedom je močno izstopala pisanost in raznolikost jugoslovanske folklore, ki jo je predstavilo 45 plesalcev, pevcev in instrumentalistov.

Ob desetletnici obstoja Kabineta slovenske fotografije v **KRANJU** so v vseh prostorih kranjske mestne hiše odprli veliko razstavo z naslovom Razvojne poti slovenske fotografije 1945–1981. Razstava je v bistvu nazoren prikaz ustvarjalnega dela, razvojne poti slovenske fotografije od časa po osvoboditvi pa do današnjih dni.

V začetku januarja je bila v **KRANJU** dograjena nova stavba Zavoda za medicino in higieno za Gorenjsko. V stavbi ne bodo le novi prostori za Zavod, temveč je del prostorov namenjenih skupnim službam osnovnega zdravstva Gorenjske, Gorenjskih lekarn in regionalne zdravstvene skupnosti.

Pred kratkim so vaščani **LOMANOŠ** in **PODGRADA** nabavili novo prestavljivo smučarsko vlečnico, ki bo služila mladim smučarjem teh dveh krajev. V ta namen so izvedli nabiralno akcijo. Za nakup vlečnice so se

odločili zato, ker je smučanje v smučarskih centrih vse dražje.

Letos poteka 30 let, odkar so planinci iz **LAŠKEGA** postavili na Šmohorju novo planinsko kočo; prej je bila lesena in je nudila le boren kotiček za nekaj turistov. Zdaj nameravajo obnoviti in povečati kočo, h kateri prihajajo planinci iz Zagreba, Ljubljane, severovzhodnega dela Slovenije in s Primorskega.

V **LENARTU** je bilo pionirsko tekmovalništvo v rokoborbi za pokal republike Slovenije. Na njem so nastopili tudi tekmovalci iz Pomurja in dosegli nekaj odličnih uvrstitev.

V stavbi Ljudske pravice oziroma ljubljanskega Dnevnika v **LJUBLANI** so odprli nove prostore Tanjuga (Telegrafska agencija nove Jugoslavije). Sodobno urejenih 250 kvadratnih metrov prostorov, predvsem pa najsoodobnejša oprema, za katero sta prispevala denar Tanjug in SR Slovenija, bodo omogočili kakovostnejši, predvsem pa hitrejši pretok informacij iz Jugoslavije in sveta.

Čebelarstva zveza v **LJUTOMERU** je organizirala posvetovanje o čebelarstvih krožkih na osnovnih šolah. Na posvetovanju so tudi predlagali, da naj čebelarstvo pride v okvir šolskega pouka osnovnih šol (biologije). Posebno skrb, pravijo, pa bi morali posvetiti tistim učencem, ki nameravajo ostati

Dravograd (foto: Miroslav Zajec)

na kmetijah, v vrtnarstvu, sadjarstvu in poljedelstvu.

V tovarni Metalna v **MARIBORU** so se odločili, da se bodo preusmerili na projektiranje in izdelavo zahtevnejše metalurške opreme. Prvi rezultati so že vidni, saj prav sedaj opravljajo dela na napravi za vakuumiranje jekla za jeklarno 1 in 2 v železarni Ravne na Koroškem. Podobno napravo pripravljajo tudi za jeklarno 1 Železarne Jesenice. Postopek vakuumiranja jekla je korak naprej k posodabljanju proizvodnje slovenskih jeklar.

Delavci Gradisa, Nigrada, Iskre in TAM v **MARIBORU** so sodelovali pri izdelavi prototipa finišeja za asfaltna dela. Za to skupno akcijo so se odločili, ker je bilo vedno manj možnosti za uvoz takšnega stroja. Pri preizkusu je stroj vgradil v zelo neugodnih vremenskih razmerah okoli 15 tisoč kvadratnih metrov zmesi iz bitumenskega gramoza. Po opravljenih testih bodo stroj še izpopolnili.

V Novem mestu so odprli nov avto-servis mestnega prometnega podjetja. V sklopu tega servisa bo delovala tudi servisna služba Industrije motornih vozil iz **NOVEGA MESTA**, ki bo skrbela za vsa vozila iz proizvodnega programa Renaulta.

V tovarni nogavic Polzela v **POLZELI** so v lanskem letu dobro gospodarili. Prodali so 32 milijonov parov nogavic, od tega z dodelavo vred v izvoz 6 milijonov. Letošnji načrt izvoza je od lanskega enkrat večji, pretežno na konvertibilno področje, to pa pomeni, da bi njegov delež dosegel 6 odstotkov celotnega prihodka.

V **PODZEMLJU** bi radi letos asfaltirali okoli 500 metrov stare vaške ceste, ki pelje do pokopališča. Vsa dela do asfalta nameravajo vaščani sami opraviti. Prav tako si prizadevajo, da bi asfaltno prevleko dobila vaška pot od glavne ceste do Primostka oziroma do kopališča ob Kolpi.

V osnovni šoli v Gornji Radgoni so v organizaciji zveze prijateljev mladine in tamkajšnjega šahovskega društva uspešno izvedli letošnje šahovsko prvenstvo Pomurja v pionirskih konkurencah. Najboljše so bile starejše in mlajše pionirke iz **PROSENJAKO-VEČ**.

Z zadruzo v **PTUJU** je v lanskem letu sodelovalo 75 pridelovalcev vrtnin, ki so pridelali 807 ton rdeče pese, 182 ton kumaric, 350 ton zelja, 36 ton čebule, 20 ton brstičnega ohrovt, 6 ton korenja, 9,5 tone solate in polovico tone hrena. Zadruga je vrtnine ponudila ptujski živilski industriji, kamniški Eti, ljubljanski Emoni in Kolinski, Mariborski Timi in celjskemu Etolu.

V času od 29. januarja do konca aprila potekajo letošnji Vorančevi dnevi, ki jih organizira kulturna skupnost iz **RAVEN na KOROŠKEM**. V tem času se bo v Mežiški dolini zvrstilo okrog 100 prireditev, kjer bodo nastopile pevske instrumentalne, gledališke, lutkovne, folklorne skupine, literati, likovniki itd. Velik delež k letošnjim Vorančevim dnevom bodo dodali tudi zamejski rojaki s Koroškega, poseben pečat pa bo dalo Vorančevim dnevom že petnajsto srečanje pevcev z naslovom Od Pliberka do Traberka.

Zaradi velikih potreb po električni energiji obratujejo naprave v termoelektrarnah v **ŠOŠTANJU** že od lanskega poletja s polno močjo. V času od lanskega januarja do novembra so v Šoštanju oddali v omrežje 3 milijarde 388,5 milijona kWh električne energije, s čimer so za 2,3 odstotka presegli proizvodnjo, predvideno z elektroenergetsko bilanco.

V **ŠKOCJANU** štejejo leto 1981 za uspešno, saj so uresničili celo del programa, ki ob začetku leta ni bil predviden. Gre za posodobitev in asfaltiranje dveh krajevnih cest v dolžini 10 kilometrov, ki sta bili za vsakodnevni šolski prevoz otrok nevarni za promet. Asfalt so dobili na odseku ceste od Škocjana do Dol in pa od Zagrada preko Klenovika do Zbur.

Prebivalci Brd in Grajskega klanca v **ŠMARTNEM** pri Slovenjem Gradcu so pred kratkim dobili novi asfaltni cesti, ki so ju zgradili s samoprispevkom. Prebivalci Brd, močnega kmetijskega območja, so na svojo cesto več kot ponosni. Že razmišljajo, da bi v kraju pospešeno razvijali kmečki turizem, ki ima prav tu velike možnosti.

Na letnem občnem zboru športnega društva na **TIŠINI** so ugotovili, da so v minulem letu uspešno delovali, saj imajo po vaseh organizirane strelske sekcije, poživeli pa bodo sekciji v Vanča vasi in Borejcih. Na osnovni šoli na Tišini je le 106 pionirjev vključenih v strelsko sekcijo.

Industrija gradbene keramike z Račjega sela pri **TREBNJEM** je organizatorjem zimske olimpiade v Sarajevu ponudila za njihov marketing širok izbor keramičnih izdelkov. Med dvanajstimi artikli je največ okrasne in uporabne keramike. Zanimanje je zlasti za vaze, vrčke in pepelnike.

V **VRBJU** pri Žalcu že nekaj časa s prostovoljnimi delom gradijo dom krajanov. Do sedaj so vaščani opravili več kot 1500 prostovoljnih delovnih ur, radi pa bi, da bi bil dom gotovo do letošnjega oktobra.

Prebivalci **ŽILC** so za lanski dan republike dobili nov zadrugi dom. Imenovali so ga po Matevžu Hacetu,

rajonskem in okrožnem aktivistu, komisarju notranjskega odreda Tomšičeve brigade, štirinajste divizije in 4. operativne cone ter pisatelju novel in povesti, v katerih je zajel snov iz narodnosvobodilnega boja. Pri gradnji je pomagalo mnogo pridnih rok prebivalcev tudi mladih zadružnikov in kmečkih žena.

osebnosti

Pisatelj **ANTON INGOLIČ** je letošnji januar praznoval svojo življenjsko petinsedemdesetletnico. Njegovo nepojenjujoče pisanje je pravzaprav vzrok za jubilej, saj je pisatelj dočkal 75 let z živo ustvarjalno vneto in ne mine leto, da bi pri kaki slovenski založbi ne izšla kakšna njegova knjiga.

35-letnico svojega umetniškega delovanja je praznovala slovenska pianistka **DUBRAVKA TOMŠIČ**.

Doslej je koncertirala s številnimi svetovno znanimi simfoničnimi orkestri in dirigenti, posnela pa je tudi vrsto plošč ter radijskih in televizijskih oddaj.

Omeniti je prav tudi njeno pedagoško delo: od leta 1966 je profesorica na Akademiji za glasbo v Ljubljani.

V 79. letu starosti je umrl slovenski goslar – izdelovalec godalnih instrumentov **BLAŽ DEMŠAR**.

Roke, ki petdeset let niso poznale počitka, so ustvarile prek 600 instrumentov. Po rodu je bil iz Selške doline, kjer so se že od nekdaj ukvarjali ljudje z lesom. Ljubezen do tega plemenitega materiala se mu je vzbudila že v rani šolski mladosti, ko je poslušal in opazoval učiteljevo igranje. Tako je kasneje opustil mizarški poklic in pričel izdelovati glasbila. Bil je človek pretanjenega okusa in posluha, nenehno je iskal izboljšave in vselej je bil pripravljen na strokovno debato.

Pedagoška svetovalka in profesorica **ZDENKA SUŠANJ** je prejela za svoje delo visoko priznanje – »diplomo z zlato kolajno«, s katero jo je nagradil predsednik italijanske republike Sandro Pertini. Pertini jo je odlikoval za njene izredne zasluge pri razvoju sodelovanja med šolami italijanske skupnosti v Jugoslaviji in slovenskimi ter hrvaškimi šolskimi ustanovami in ker je veliko prispevala za vzpostavitve sodelovanja med italijanskim šolstvom v Jugoslaviji in šolstvom v matični deželi, predvsem s šolskimi ustanovami v Furlaniji in Julijski krajini.

Radomlje – vas, ki ne zaostaja za mestom

Ker je bilo v Radomljah v zadnjih letih precej živahno, bi rad videl, če bi kdaj obiskali tudi ta kraj.

**John Ravnikar,
Ridgewood, N. Y., ZDA**

V prostorih krajevne skupnosti je bilo živo. Ljudje so prihajali drug za drugim. Zato sva se s Petrom Danilom, vodjem krajevnega urada, morala umakniti iz pisarne v sejno sobo, da sva se lahko v miru pogovorila. Pridružila se nama je še Mirka Zupančičeva, članica sveta krajevne skupnosti. Ona pač bolje od mlajših ve za spremembe, ki so se dogodile v Radomljah – in teh res ni bilo malo.

Že pred vojno je bil kraj precej razvit; imeli so tri trgovine, trafikó, mlekarno, peka, nekaj gostiln, dve mesnici, gasilski dom in sokolski dom, kjer so imeli godbo, igre, ki jih je režiral znani Gostič, mešani zbor, pa najbrž še kaj, kdo bi se spomnil vseh pestríh dejavností v kraju.

Med vojno so v Radomljah ustanovili partizansko četo že 26. julija 1941; v Šrajevi opekarni so imeli tiskarno, kjer je bila tudi tiskana ena številka Slovenskega poročevalca; na Kolovcu so imeli partizansko bolnišnico; iz kraja je bilo izseljenih precej

naprednih ljudi, zlasti prosvetnih delavcev.

Po vojni so bile Radomlje do leta 1956 občina, od 1964 pa so krajevna skupnost. Kraj je počasi napredoval. Danes imajo Radomlje 1451 prebivalcev, pred vojno so bile velike komaj za petino današnjih. Prebivalci so bili kmetje, pa tudi delavci, saj je bilo dovolj možnosti za zaposlitev v okoliških tovarnah in obratih. Iz njih se je razvila močna industrija: Papirnica Količevo, Induplati (bivša Majčeva tkalnica), Slovenijales Radomlje (Staretova žaga), Žito (Nastranov mlin), Lek Mengeš itd.

Poleg tovarn je v kraju in okolici zelo razvita obrt, predvsem kovinska galanterija in predelava plastičnih mas. Platenka, v kateri je polovica kapitala zasebna, zelo uspešno predeluje odpadne surovine in naglo raste.

Ob vseh teh možnostih zaposlitve se tudi Radomlje zelo hitro razvijajo in spreminjajo iz pretežno kmečke vasi v sodobno podeželsko industrijsko naselje, naglo se širijo, gradijo ceste, nastajajo nova naselja. Kraj je dobro prometno povezan z Domžalami in Ljubljano, tja se tudi usmerja šolska mladina, ko preraste lepo novo šolo v Preserjah.

Ženske so povečini zaposlene, v novem vrtcu pa je dovolj prostora, saj marsikje otroci ostanejo kar v varstvu stare mame. Brezposelnih v kraju ni, socialnega problema nobenega.

Od prejšnjih 78 hišnih številk jih je danes že čez 400, v glavnem prijetnih individualnih hiš. Kmetov je le šest odstotkov, vendar so to moderne, mehanizirane kmetije, usmerjene v proizvodnjo mleka in mesa.

Pri Nastranovih, na veliki kmetiji v središču Radomelj, so imeli še pred letom do 30 glav govedi, 11 krav molznic: sedaj pa so se preusmerili na rejo piščancev. So kooperanti Perutnine Zalog in gojijo do 16 tisoč piščancev. Za očetom bo delo prevzel sin, strojni tehnik, ki sedaj poleg redne zaposlitve pomaga še doma. Na tej kmetiji bojazni, da bi ostala prazna, ne poznajo.

Na največji kmetiji, v Hudem, gospodarí mladi Anton Šarc; poleg uspešnega dela pa najde še čas za družbeno in družabno aktivnost.

Prijetna značilnost tega kraja je namreč velika vključenost krajanov v društva, klube itd. Aktivnost, ki je bila že pred vojno razvita, se še pospešeno in uspešno nadaljuje. Sokolski dom so začeli obnavljati takoj po vojni. Kljub

Kulturni dom in sedež krajevne skupnosti v Radomljah

V središču Radomelj – samopostrežna trgovina in stanovanjski blok

Vsako leto organizirajo novoletni koncert klasične glasbe – in dvorana je polna do zadnjega kotička.

Klub, ki je prerasel krajevne in občinske meje, je foto-kino klub Mavrica. Ustanovilo ga je leta 1979 nekaj navdušencev, danes šteje že 68 članov. Vedno zahtevnejši načrti in cilji so pogojili ustanovitev treh sekcij: filmske, foto in dramske. Najuspešnejša je filmska sekcija, saj je prejela že vrsto nagrad: na zveznih festivalih amaterskega filma dve prvi nagradi, na festivalu mednarodne amaterske organizacije UNICA v Švici nagrado za najbolj uspeli film itd.

Izkazali so se tudi dobre organizatorje, saj so že dvakrat v Radomljah pripravili republiški festival amaterskega filma, organizirajo pa tudi izobraževalne tečaje. Foto sekcija pripravlja razstave fotografij; vključili so tudi pionirje na šoli in nekateri že žanjejo priznanja.

Dramska sekcija usposablja igralce za njihove filme, pripravlja pa tudi literarne večere in proslave.

Kar aktiven je tudi Rdeči križ; njihove krvodajalske akcije so zelo uspešne, organizirajo obiskovanje starejših občanov in jih obdarujejo za praznike, da se ne bi počutili preveč same.

Zavest povezanosti je res velika. O prijazni pozornosti, najraje bi napisala kar o dobroti krajanov mi je pripovedovala osemnajstletna Metka Škrjančeva. Metka je že sedem let hudo bolna, vse dni preživi v postelji. In krajan? Da naši Metki ne bo dolgčas, so ji v šoli kupili radiokasetofon; da bo videla svet, so rekli na krajevni skupnosti, in ji kupili barvno televizijo; da ne bo žalostna, ker ne more na prireditev, so rekli in prišli na dom, da so jo sprejeli v organizacijo zveze mladine. Metka ima dnevnik, kamor vsak večer

zapiše, kdo jo je obiskal. Smehlja se, ko sešteva prijetne ure: samo lani je imala 2600 obiskov... »Dolgčas naši Metki res nikoli ni,« pravi Peter Danilo, njen veliki prijatelj.

Radomlje so lep, prijazen kraj. Poleti se na vseh oknih bohotijo rože in pozdravljajo mimoidoče.

Kar lep uvod v čudoviti arboretum, bivši Souvanov park, kjer se narava voljno vdaja večšim rokam vrtnarjev. Lep je park tudi kadar snežna odeja iz harmoničnih oblik ustvarja pravljico vilinsko deželo.

Ko se z zasanjenih stezic vračaš prijetno utrujen, se lahko ustaviš v kateri od dobrih gostiln v Radomljah. Če se ti zazdi prav vse lepo in prijetno, se ti lahko zgodi, da še opazil ne boš kazalcev in bo že zadonela glasba iz diska. In če se ti še vedno ne mudi domov, pa če se počutiš mlad, se boš lahko dolgo v noč v množici mladih od blizu in daleč vrtel ob glasbi, ob kateri pleše mladina povsod po svetu.

Mira Dobravec

temu, da jim je huda zima leta 1952 podrla streho, je bil leto kasneje gotov in po slovesni otvoritvi je postal središče družbenega in kulturnega življenja kraja in ga sedaj imenujejo kulturni dom.

V njem imajo poleg sedeža krajevne skupnosti še kino, prostor za vse prireditve, pa tudi društva se zbirajo tu.

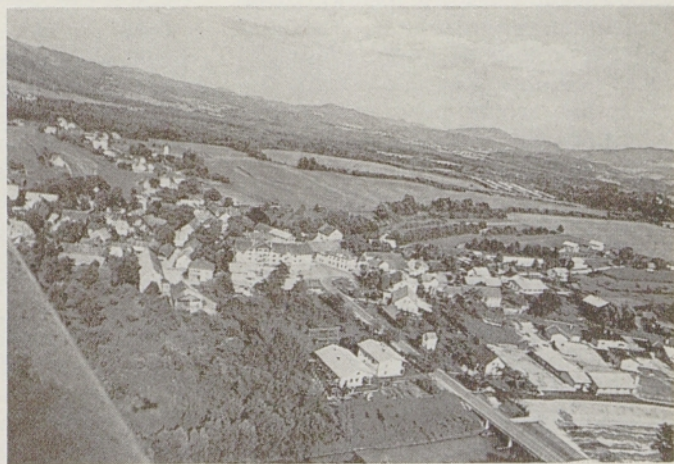
Danes imajo v kraju devet društev: športno društvo, foto kino klub Mavrica, gasilsko društvo, strelsko družino, radio klub, Rdeči križ, turistično društvo, moški pevski zbor; mladina izdaja list Ogledalo, v katerem redno seznanjajo krajan z vsem, kar je novega v njihovi krajevni skupnosti. V delo društev je aktivno vključenih več kot tretjina prebivalcev.

Športno društvo ima več sekcij. Vsako leto priredijo tek, tudi za starejše; imajo nogometni klub, za botra igrišča so izbrali izseljenca Janeza Škrjanca, ki živi v Avstraliji; mladi so zelo aktivni v košarki...

Radio klub ima dve postaji in 25 članov, pevci s svojim veseljem do petja razveseljujejo poslušalce po vsej občini, izmenjujejo pa tudi koncerte s pevci v tovarni usnja na Vrhniki, s katero so Radomlje pobratene.

Nočni posnetek lani obnovljenega in povečanega križišča in spomenik padlim borcem

Panorama Radomelj

Deseti brat na platnu

Narodna preteklost je vselej dragocen vir umetniških stvaritev, pisatelji, pesniki, dramatik in likovniki črpajo v bogatem izročilu davnine in na svoj izrazni način povezujejo minuloost s sodobnostjo. Včasih zaživi tudi na platnu, kar je vredno ohranitve in s čimer naj se seznanijo mladi rodovi.

Slovenci smo se naši bogati in pestri zgodovini oddolžili s številnimi literarnimi ali drugačnimi umetninami. Tudi filmsko platno je poseglo vanjo, prav tako pa je film, ki ima še posebno moč in privlačnost, upodobil že marsikatero literarno delo znanih slovenskih književnikov.

Tudi prvi slovenski roman

Viba, edina slovenska filmska hiša, je uspešno posnela že vrsto slovenskih povesti in romanov. Le kdo bi mogel pozabiti Samorastnike, to čudovito zgodbo Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca, tisti imenitno režirani in odlično zaigrani boj za srečo in svoj prostor pod soncem med koroškimi hribi? Ali pa poetično Povest o dobrih ljudeh pisatelja Miška Kranjca, slepo deklico Katico in njeno otožno pesem? Tudi roman Ivana Cankarja Na klancu je doživel svojo filmsko predstavitev in privabil v kinematografe številne obiskovalce. Filmarje je zamikal tudi Ivan Tavčar z zgodbama v Zali in Cvetje v jeseni. V filmu Amandus, posnetem po eni od štirih ljubezenskih zgodb cikla v Zali, je platno oživilo spomin na zgodovinske boje med katoliki in protestanti, Cvetje v jeseni, ki ima za okvirno sporočilo prelepo ljubezensko zgodbo med preprostim kmečkim dekletom in mestnim gospodom, pa je tudi v filmu slavospev domači grudi in ljubezni do rodne zemlje.

Aprila letos pa začenjajo v slovenskih kinematografih predvajati nov celovečerni film Deseti brat, posnet po romanu našega znanega pisatelja Josipa Jurčiča. Film ima posebno vrednost prvič zato, ker je nastal po delu, ki velja za prvi slovenski roman (napisan leta 1866), drugič pa zato, ker vsebuje prav ta roman vsa tista vodila, ob katerih se je kalila lepa, klana domača beseda kasnejših piscev in ki so iztrga-

la pozabi premnoga slovenska ljudska izročila.

Josip Jurčič je v tem romanu upošteval napotke kritika in pisatelja Franca Levstika (ni dolgo, kar smo praznovali 150. letnico njegovega rojstva). Levstik pa se je zavzemal predvsem za to, da naj v slovenskih knjigah diha ljudstvo, njegove šege in običaji, njegove posebnosti in nenavadni značaji. Mar nimamo toliko bogate snovi? Mar niso zanimivi vojaški begunci in rokovnjači, tihotapci in uskoki, vaški posebneži?

Josip Jurčič je bil dober učenec. V romanu Deseti brat je oživil snov, ki je že od nekdaj zanimala raziskovalce slovenske preteklosti in ki jo je ohranjalo že ljudsko pripovedništvo in pesništvo. Oživil je motiv desetništva, starega običaja, ko je moral po svetu vsak deseti otrok v družini. Popotnico so mu pripravili za to dolgo rajžo, materin in očetov blagoslov je dobil in potem je romal od mesta do mesta. Zavetje so mu dajali dobri ljudje, v zahvalo pa jih je kratkočasil, jim pripovedoval zgodbe ali jim pomagal z nasveti. Ljudje so dolgo verjeli v čudežno moč desetih bratov in desetnic, verjeli so, da znajo ozdraviti vsako bolezen, da lahko od hiše preženejo zlo, ali pa nesrečo privabijo, če z njimi grdo ravnaš.

Danes Obrščakov ni več

Josip Jurčič je ta motiv spretno vpletel v osnovno ljubezensko zgodbo med lepo grajsko gospodično Manico na gradu Slemenice in med domačim učiteljem Lovrom Kvasom. Na Lovra je seveda ljubosumen mladi Marijan s sosedne pristave Poleska, sin čudaškega in vase zaprtega graščaka Piškava. V tem »dvoboju« za Maničino roko in srce pa stoji Lovru ob strani Martinek Spak, deseti brat, posebnež, ki živi v samotni koči blizu Slemenic. Prav Martinek Spak razkrije zgodbo čudaškega starega Piškava, ki je z goljufijo prišel do premoženja in visokega naslova. Ko Martinek, dobrotljivi posebnež, uredi vse težave, ga po nesreči doleti smrt ob spopadu z Marijanom...

Zgodba se seveda srečno konča, a to ni pomembno. Prav tako ni pomembno, da je Jurčič v Desetem bratu pravzaprav upodobil svojo ljubezen do grajske gospodične Johanne Ottove, ko je bil sam še domači učitelj na gradu Kravjeku.

Če namenjamo novi slovenski filmski zgodbi več pozornosti, potem je to zato, ker je prav, da skuša tudi sodoben umetniški izraz približati ljudem korenine preteklosti.

Pomembno je, kar je napisal Fran Levstik mlademu Jurčiču v enem od pisem: »Tvoje ljudstevce je tako živo našarano, da je človeku vselej žal, kadar Obrščak zapre krčmo.«

In v krčmi pri Obrščaku (gostilna s tem imenom še danes stoji v Jurčičevem rojstnem kraju Muljavi pri Stični) se dogajajo najbolj imenitne zgodbe, v njej je Jurčič zbral najbolj izjemne značaje, preproste vaške može, ki pa imajo vsak svojo posebnost in vsak svoje domislice. V krčmi pri Obrščaku je tudi Krjavelj svoje zgodbe pravil, Krjavelj, ki je v romanu in tudi v filmu ena najbolj zanimivih in zlahtnih figur.

Filmskega Krjavlja sem šla v pozni lanske jeseni gledat na notranjski grad Snežnik, tja, kjer je Vibina filmska ekipa snemala zadnje prizore Desetega brata.

Jesenski mir je dva dni motilo brnenje kamer in šelestenje širokih svilenih kril grajskih gospodičen, filmski žarometi so dva dni z belo svetlobo greli staro hrastovino in oljne podobe davno preminulih grofic.

Takrat je na Snežniku grajski gospod Slemeniški praznoval rojstni dan. S cvetočo hčerko Manico ob svoji levi, z gosposko družbo pri polni mizi. In takrat je prišel na grad tudi Krjavelj povedat svojo srhljivo zgodbo, kot jo je bil pravil že tolikokrat spodaj v vasi svojim pivskim bratom v Obrščakovi krčmi. Prišel je povedat, kako je kot nekdanji pomorski častnik hudiča na pol sekal. Med pripovedovanjem pa si je pred kamerami suho in žejno grlo obilno poplakoval s slemeniško kapljico.

Krjavelj in Martinek Spak, deseti brat, sta v filmu najbolj »hvaležni« vlogi, ker je bilo Jurčičevo pero pri slikanju takšnih posebnežev najspretnейše. Pod raskavo grobo skorjo rahločutnost. Na jeziku sicer ostra beseda, ki ne prenaša krivice in poniževanja, na jeziku včasih tudi posmeh, ker svetu ne smeš kazati prave podobe, ne bo je razumel. Oster jezik, a dobro srce.

Takšni so v resnici bili naši preprosti slovenski kmetje. In njihova podoba ne bo umrla – Jurčič se je učil pri ljudstvu, z odprtimi očmi je gledal okoli očetove hiše, po domačem kraju, po slovenski domovini. Tudi če danes

Novi slovenski film *Deseti brat* je tudi del slovenskega izročila

Krjavelj zbrani družbi razlaga, kako je hudiča na pol presekal... (foto: Danilo Škofič)

takšnih Obrščakov ni več – pero jih je ohranilo, ne morejo biti pozabljeni.

Prišlo je, comp comp

Krjavlja je v filmu *Deseti brat* zainiciral Bert Sotlar; menda ga ni v vrsti slovenskih igralcev, ki bi bil primernejši za to vlogo. Plečat in krepke postave, lokavega očesa in gromkega glasu, ki zna biti, če korist tako velevala, tudi sladko priliznjen.

No, Krjavelj je stal neke noči na barki. In potem se je barka trikrat zagugala in potem je prišlo comp comp po morju in je splezalo na barko. Mamka božja, sedem križev in težav, zlodej je bil. Kaj bi ne bil zlodej, se je pridušal Krjavelj Bert, ko smo ob vratih kukali v veliko dvorano, kjer so sijale luči in je režiser veleval, ne tako, še enkrat... Kaj bi ne bil zlodej! Ali nemara ni imel rdečih hlač pa zelene kapice? In on, Krjavelj, je potlej bridko sabljo dvignil in ga kar počez lopnil...

Vibina ekipa je posnela *Desetega brata* v 23 snemalnih dneh, kar je, pravijo, rekorden čas. Pri snemanju filmov, ki segajo tako daleč v preteklost, je delo še posebej težavno. Največ skrbi ima scenograf, ki mora najti primerno okolje za snemanje, priskrbeti vse potrebne rekvizite in paziti, da vsak predmet res ustreza času, ki ga film obravnava. V *Desetem bratu* so imeli na primer nemalo skrbi, preden so našli pravšno gostilno za staro Obrščakovo krčmo. Danes, ko vsepovsod kraljujeta plastika in moderna navlaka, je težko stakniti kaj pristnega. Potem pa – kje najti slaščičarja, da bo

znal speči pravi stari svatovski kolač po starem receptu? Oblikovati takšno torto, kakršne so pekli v devetnajstem stoletju? Kje stakniti pohištvo, s kakšnim so bili takrat opremljeni premožnejši saloni, posodo, ki so jo služabniki takrat nosili na gosposke mize? Kje izbežati sedlarja, ki še ve, kako so izdelovali sedla pred več kot sto leti? Podobnih skrbi je ogromno, na koncu koncev pa vse gladko steče.

Filmsko delo ni rožnato, ure in ure ponavljanj in novih snemanj enega sa-

Poleg novega slovenskega celovečernega filma, o katerem govorimo v tem prispevku, je v teh dneh prišel v kinematografe tudi novi mladinski film »Učna leta izumitelja Polža«. Letos nameravajo slovenski filmarji posneti še film z naslovom »Razseljena oseba« po scenariju pisatelja Draga Jančarja, ki govori o slovenskem emigrantu, snemati pa so začeli tudi že film »Pustota« po romanu Vladimirja Kavčiča. Režiser Karpo Godina bo kmalu začel snemati komedijo z naslovom »Kamen spotike«, režiser Franci Slak bo pripravljajl snemanje filma iz sodobnega življenja z naslovom »Eva«.

Od bližnjih načrtov slovenskih filmarjev naj omenimo filme »Raziskava«, »Dediščina« – kroniko rudarske družine v revirjih, v sodelovanju z ljubljansko televizijo pa bodo posneli zgodbo Miška Kranjca z naslovom »Strici so mi povedali«.

mega prizora se včasih zvrste, pod močnimi žarometi se topita puder in šminka, noge bolijo, vsega imaš čez glavo. A za filmarje je to vsakdanjost, ki so je vajeni – pač ne gre drugače.

Pri Vibi pravijo, da bo *Deseti brat* zanimiv film in da ga je bilo tudi prijetno delati, kar odpočil si si sredi imenitne stare govorice in sredi živih ljudskih korenin. Še večkrat bi bilo treba filmsko poseči v slovensko preteklost ali v slovenska literarna dela, menijo, film ima za ljudi poseben čar, zakaj jim torej ne bi dali tistega, kar bi se jim v običajni obliki zdelo nepri-
vlačno?

S snemanjem *Desetega brata* in pa mladinskega filma *Učna leta izumitelja Polža* (tega so začeli predvajati marca) je Viba začela lani oktobra, potem ko je skoraj leto dni in pol miravala zaradi denarnih, programskih in organizacijskih težav. Potem pa je naša filmska hiša dobila družbeno denarno pomoč in nov programski načrt ter je delo spet steklo.

In še »izkaznica« novega slovenskega filma *Deseti brat*: režija Vojko Duletič, kamera Mile De Gleria, scena Mirko Lipužič, kostumi Mija Jarčeva, maska Berta Meglič. Grajski par na Slemenicah sta zaigrala Štefka Drolčeva in Boris Kralj, Manica je Jana Habjanova, Lovro Matjaž Višnar, Marijan pa Željko Hrs. Starega Piškava je zainiciral Stevo Žigon, hudiča je, kot rečeno, Bert Sotlar na pol sekal, deseti brat Martinek Spak pa je Radko Polič, ta čas eden najbolj zaposlenih in iskanjih slovenskih igralcev.

Jelka Šprogar

turistični vodnik

Slapovi v Sloveniji

SLAPOVI V BOROVNIŠKEM

PEKLU – Prvi slap v sistemu borovniških slapov pri Vrhniku je najmanj atraktiven in je najmanjši, saj teče voda čez le 3 metre visok skalnat prag. Znan pa je, ker je prvi, na katerega naletimo, in zaradi slikovite okolice. Drugi slap pada po skalnem žlebu, nagnjenem za 56 stopinj, višinska razlika je 16 metrov, celotna dolžina pa 20 metrov.

Tretji slap najprej drsi 4 metre po žlebu, nagnjenem za 40 stopinj, nato pa se prevesi in pada 14 metrov do prečne razpoke in še 4 metre do tolmana. Višinska razlika znaša 18 metrov. Ta slap je najbolj znan borovniški slap.

BISTRIŠKI ŠUM pri Zg. Novi vasi v občini Slovenska Bistrica je okoli 20 metrov visok slap na Bistrici, ki pada čez tonaltni prag. Iz Slovenske Bistrice pelje makadamska cesta ob potoku Bistrica in mimo rimskega kamnoloma. Po 40 minutah pridemo do slapu.

TOMINČEV SLAP najdemo v grapi Belega potoka zahodno od Podljublja pri Trziču, kjer pada čez skalni prag 18 metrov visok enojen navpični slap. Ima zelo majhno vodno zaledje, zato se lahko zgodi, da ga zaman iščemo, ker presahne. Slap je dostopen z avtomobilom. Z glavne ceste Trzič–Ljubelj vodijo kačipoti do parkirišča, od koder je le še 3 minute hoje do slapu.

VELIKI KOZJAK, čudovit slap pod vasjo Drežnica pri Kobaridu, je visok le 15 metrov, toda ker je skrit v nenavadno lepem okolju, sodi med izjemne naravne znamenitosti. Soteska potoka Kozjak se zoži v obokast strop, v katerem se vijuga zajeda nekdanjega toka, z vrha pa pada voda v velik zeleno moder tolmun.

Do slapu vodi zaznamovana pot od Napoleonovega mosta (most čez Sočo med Kobaridom in Drežnico) ob levem bregu Soče. Zadnji del poti ni vzdrževan in je treba potok prebresti. Spotoma si lahko pod mostom čez Kozjak ogledamo še slap MALI KOZJAK, visok 8 metrov.

ŠUM V BLEJSKEM VINTGARJU

– Pri zaselku Vintgar pri Bledu se potok Radovna začne prebijati skozi sotesko, ki je dolga 1600 metrov in po kateri je urejena pešpot na lesenih mostičkih z enega brega na drugi breg. Na koncu soteske pa pada preko skalnega praga 13 metrov globok slap ŠUM, ki je erozijskega nastanka in nekoliko nagnjen.

Ogledamo si ga lahko, če prehodimo pot skozi čudovito sotesko ali če se z avtomobilom popeljemo naokoli. S ceste Bled–Gorje–Jesenice se desno pred Jesenicami odcepi cesta na Blejsko Dobravo, od koder je še 1 km makadamske poti do Radovne.

Priljubljenost kampov narašča

Minulo leto je potrdilo, da je kampiranje ena od najbolj priljubljenih pa tudi najbolj donosnih turističnih dejavnosti na Slovenskem. Platnena naselja so bila bolj obiskana kot kdaj koli doslej. Po najnovejših statističnih podatkih je bilo v kampih skupno nekaj več kot 15,8 milijona nočitev ali za 5 odstotkov več kot pred letom dni.

Podatki zajemajo obdobje od januarja do konca oktobra lani in hkrati kažejo, da so bili v skupnem številu nočitev z dvema tretjinama udeleženi devizni gostje. Tuji gostje sodelujejo s 15 do 20 odstotki v celotnem turističnem prometu, tako da so na tretjem mestu takoj za hoteli in zasebniki. Kampi so praktično na drugem mestu, saj jih je največ na Jadranu, kjer so zabeležili za okoli 600 tisoč več nočitev kot pri zasebnikih.

Lanska turistična sezona je tudi potrdila, da so vse bolj iskani kampi, bungalovi, majhni penzioni, apartmaji, zato bi morali bolj graditi takšne objekte namesto hotelov, ki se jih začnajo gostje postopoma izogibati. Vse kaže, da je naš turizem sprejel to resnico.

Nov prospekt zdravilišča Radenci

Zdravilišče Radenci ima nov prospekt, ki je prevzaprav zgibanka treh listov formata 20 krat 21 centimetrov. Besedilo, ki ga dopolnjuje bogat slikovni material, vsebuje podatke o zdravilišču in samem kraju, predvsem pa možnosti, ki jih nudijo zdravilišče, kraj in pokrajina.

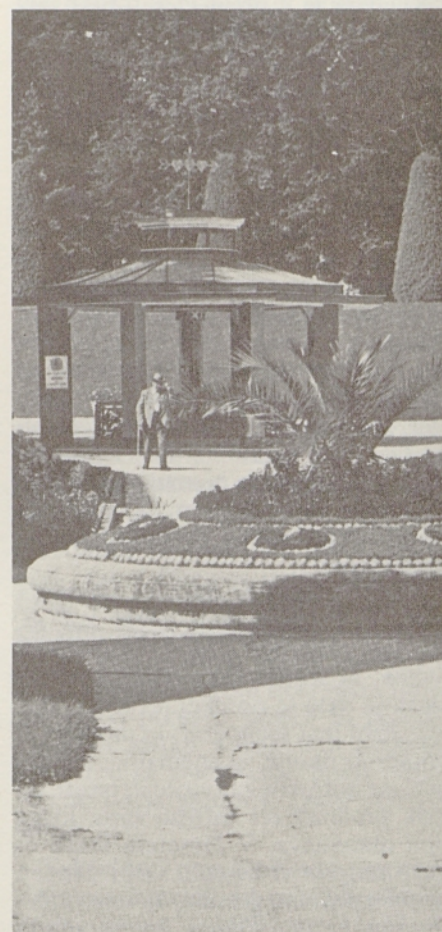
Prospekt je izšel v 151.000 izvodih in je na voljo v slovenščini, nemščini, hrvaščini in angleščini. Naročite ga lahko pri Zdravilišču Radenci, 69252 Radenci, tel. 069 73-040.

Kaščica – belokranjska jama velikanka

Za jamarje, pa tudi za druge, ki si želijo privoščiti lep izlet v naravo, pa še malce pustolovskih podvigov zraven, je zanimiv izlet k največji kraški podzemski jami v Beli krajini. Jama, ki so jo domačini poimenovali Kaščica (menda so v minulih časih uporabljali jamo kot skladišče za pridelke, a tudi kot skrivališče), je v sredini Poljanske gore. Jama velja tudi za najlepšo in najglobljo v Beli krajini, kjer sicer ne manjka kraških brezen. Kaščica je globoka 55 metrov, pod breznom pa je velika dvorana z vodo in kapniki. Voda v jami je porazdeljena v več manjših jezer.

Do Kaščice pride izletnik skozi Črnomelj in se nato odpelje proti Vinici. Za Dragatušem mora skreniti pri kapelici na desno in priti do vasi Zupudje, ki je od Črnomlja oddaljena 11 km. Zapudje pod Poljansko goro ležijo sredi gozdov in so zanimive za izletnika, ki si želi miru in sprehodov.

Tod si lahko ogleda cerkev s slikami Pogljajna in Blaznika.

Pogled na središče Radenc – pokriti izviri slatine

naravni zakladi slovenije

Soča

Med naravnimi znamenitostmi zavzemajo vodotoki posebno mesto, saj predstavljajo svojevrsten življenjski prostor, poleg tega pa mnogo prispevajo k razgibanosti in slikovitosti pokrajine. Čeprav mnoge slovenske reke vsaj v svojem zgornjem toku slovijo po bistri vodi, slikovitem toku in ohranjenosti, pa v vseh pogledih močno izstopa Soča. Kaj predstavlja vrednote te reke, ki ima med vsemi našimi najkrajšo pot do morja?

Ob Soči je speljana avtomobilska cesta, zato ogledovanje nje znamenitosti ne predstavlja večjih ovir. Le paziti moramo, da nas lagodje asfalta ne bi preveč polenilo!

Začnimo naše ogledovanje pri »rojstvu« Soče – pri znamenitem izviru na začetku Zadnje Trente. Bistra voda teče iz jame, nato pa pada čez slikovite brzice in slapiče do dolinskega dna in se prebija skozi ozko dolino Trente. Zaradi velikega strmca je tok vseskozi živahen, podobo razgibanosti pa skladno zaključuje drzno ozadje alpskih velikanov: od Ozebnika preko Jalovca in Prisanka do Razora.

Za Sočo je poleg svojevrstne zeleno modre barve značilno tudi veliko nihanje množine vode. Ob taljenju snega zelo naraste, v sušnih obdobjih pa bi jo že težko imenovali reka. V mrzli, vendar s kisikom bogati vodi prebiva tudi znamenita soška postrv, ki pa je vedno bolj ogrožena.

Preden zapusti Soča Trento, teče pri Soči in Kršovcu skozi korita – v živo skalo vrezane tesni, komaj 2–4 metre široke in do 15 metrov globoke. V Bovški kotlini se svet odpre, spremeni se tudi tok Soče, ki se zdaj vije čez obsežna prodišča, znana po izredno zanimivem rastlinstvu. Prav na cvetlicah je namreč moč opaziti prve šibke vplive submediterana.

Pri Žagi se Soča obrne okoli zahodnega roba Polovnika in teče čez pasove jezerske krede pri Spenici, nato skozi kratka, 20 metrov globoka korita pod Napoleonovim mostom pri Kobaridu ter nadaljuje svoj, zdaj že mnogo bolj umirjen, tok mimo Tolmina proti morju.

Soča sicer ne tvori večjih slapov, zato pa po njih slovijo njeni pritoki: pri Žagi pada iz osrčja Kanina naš najmogočnejši, 106 metrov visok slap Boka, pri Kobaridu je v soteski skrit pravljlično skrivnosten Veliki Kozjak, pod vasico Krn pa v težko dostopnem svetu samuje 88 metrov visok Gregorčičev slap.

Poleg izrednih naravnih danosti, predstavlja Soča skupaj z ljudmi, preoblikovano krajino ob njej in zgodovino tudi slovenski narodni simbol.

Soča ni znana samo po krvavih bitkah v prvi svetovni vojni, ampak je pomembna tudi pomemben kamen preizkušnje zrelosti naše naravovarstvene zavesti. V ostrih razpravah o dveh izkjučujočih se vprašanjih: ohraniti Sočo ali zgraditi hidroelektrarno z obsežnim zbiralnim jezerom, so naposled prevladale vrednote Soče, ene najlepših rek v Evropi.

Peter Skoberne

Soča v Trenti

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Ivan Klarič

Na Kolpi

Še je življenje

Na domačem dvorišču

11 130327

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/11, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/210-716

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 11.— U.S., 13.—
Canadian or 10.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account, No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

Letter from the Editor

There are few countries in the world which are not suffering from economic difficulties. Even in the most prosperous countries there is talk of an economic crisis. In Yugoslavia there are considerable difficulties because of excessive imports and insufficient imports, but nevertheless we look with optimism into the future. Goods made in Yugoslavia are considered to be of quite high quality abroad, and it has often been our own fault if we haven't sold more goods there. Recently a lot of effort has been put into the improvement of the organization of our export market facilities, and the first results are already visible: a greater percentage of our imports is being covered by our exports. The remaining trade gap should be filled by foreign-currency income from tourism, transportation, etc. Thus there are sufficient reasons for optimism.

We also sometimes run into economic difficulties with our magazine, an issue about which I wrote to you a few months ago. Due to considerable increases in the price of paper and printing, we have had to increase the annual subscription for our magazine, but believe me that your share in the total budget has only gone up on this occasion by a few percent — our whole community, that is all the working people and citizens of S. R. Slovenia, still has to provide us with

considerable material support. Last year we calculated that the annual subscriptions received covered only 18 % of our total costs. Advertisements help to a certain extent, but there are not a lot of them, in order not to affect the rest of the contents of the magazine. For the remainder we apply for various grants. Of course we mustn't forget that you yourselves have always been ready to help us by means of additional gifts of money to the printing fund, which have always been used only for that purpose. **The new annual subscription is 11 U.S. Dollars.**

The present increase in the annual subscription, which is the first in almost four years, applies to the year 1982, but those readers who have already paid their subscription for this year don't have to make up the difference. We also know that there are a considerable number of pensioners with modest pensions among our readers. Let us know about such cases, we won't demand immediate payment, let's talk over such problems together. Believe me that we don't want to lose a single reader due to the higher subscription rate. In any case please compare the price of our magazine with the price of similar magazines in the country where you live. Maybe we're still the cheaper?

Jože Prešeren

Slovenia's Economic Plans for 1982

The doors into the year 1982 are already wide open. For the planners of economic development the doors had to open some time before, as they have to direct the economy along planned lines. The Slovene and the Yugoslav economy entered the New Year on somewhat shaky legs, with the relatively heavy weights of external

debts and some interval imbalances. After a relatively high rate of growth in previous years, Yugoslavia will have to develop at a somewhat slower but firmer rate, not only this year but also over the next years.

Industrial production will have to be slowed down, which means that our national income and social product

will not increase at the rate we've been used to. Although the last two years, 1980 and 1981, have under the sign of so-called stabilization of the economy, 1982 will have to be a year of even greater stabilization. This means that a greater national income will have to be produced than we shall be able to spend, as part of it will have to go towards returning the money which we borrowed years ago and which we invested in better or worse ways. All efforts will have to be orientated towards larger exports of our goods abroad. Breakthroughs onto foreign markets have been somewhat neglected over the last few years, too. The reason for this was that the goods were selling well at home, so that manufacturers, because of good home sales, didn't make such great efforts to increase export sales.

Already in 1980, and particularly in 1981, there were economic difficulties because Yugoslavia, including Slovenia (though to a lesser extent), imported more than she exported. Thus, the more we make, the more repro-material and raw materials are needed from the foreign markets. This, of course, increases the foreign-trade gap, which is certainly not to our advantage.

Thus the planners of the Slovene economy first thought that Slovenia's industrial enterprises should manufacture no more in 1982 than in 1981, and that in 1982 the social product (national income and amortization together) should be, in real terms, 0.2 % greater than in 1981. Exports were to increase by 6 % in comparison with 1981. After long debates at the Slovene Chamber of Commerce, at the associations of enterprises from various branches of the economy, in government circles, at the Executive Council and finally at the Assembly of S.R. Slovenia, the opinion was reached that the economy cannot be satisfied with such a low rate of growth. Some businessmen were of the opinion that such a plan would mean the start of stagnation, which would certainly not be welcome.

Now Slovenia's economic plan for the year 1982 is somewhat more optimistic. According to this plan, Slovenia's industry should produce 2 % more in 1982 than in 1981, the social product should go up by 1.5 %, and 0.5 % more workers should be employed, but consumption, in real terms, should be reduced, not only consumption within the scope of the Federal and Republic's budget, but also consumption of all kinds. Thus certain investments will have to wait.

It's quite clear that for such a lively rate of growth imports will be

needed, in particular the import of foreign material from the convertible-currency countries. Thus imports should go up by 4.3 %. Total imports, including equipment and raw-materials for energy such as oil, should increase by 2.5 %. In Slovenia it is expected that 5 % more goods be exported than imported, which means that we are endeavouring to achieve a positive balance-of-payments. Thus a lot more exports will have to be realized than was foreseen in the original plans and resolutions. According to the latest estimates, 13.1 % more goods should be exported in 1982 to the convertible-currency countries than in 1981.

Such a requirement will be relatively difficult to achieve. On the other hand it is true that products made in Slovenia have a good reputation in the world, and that the necessary breakthrough onto the foreign markets shouldn't be as difficult as might be feared. Although the markets of the West are hard to make a breakthrough onto and unofficially they try to avoid having to import products from foreign countries including Yugoslavia, nevertheless the working tradition of Slovenes are certainly strong enough to make it possible for us to sell our products throughout the world at fair prices which will provide a good income and profit, too.

Economic laws must form the basis of every economic system, so that exports "at any price", which do not assure sufficient income and profit, are not in accordance with these laws. This was the opinion of economists and businessmen, who couldn't agree with those in favour of any kind of exports which would provide foreign-

currency, even if not real profits. This idea was also criticized by Zvone Dragan, Vice-President of the Executive Council of the Assembly of S.F.R. Yugoslavia, and some businessmen considered that such a method of exporting would lead to the selling-off at a low price of the nation's goods, which have been accumulating for centuries. The conclusion was thus reached that preference should be given to those exports which will provide a satisfactory income and as high a profit rate as possible.

Maybe several things will have to be changed in the Yugoslav economic policy if we are to succeed with such plans. Many businessmen whose enterprises export consider that the rate of exchange between the dinar and other currencies is not a realistic one and that the rate of exchange should be changed if exports are to be profitable. Only if the price of an article made in Slovenia is higher outside Yugoslavia than in Ljubljana, Škofja Loka or Belgrade will an enterprise rather sell to foreign than to domestic customers. That's the simple economic logic which was described by David Ricardo in his theory about comparative preferences. Thus the Yugoslav and Slovene economies have some absolute advantages, with which even the late Adam Smith would have agreed two centuries ago.

In the rapid development of her processing and other industries, Yugoslavia has neglected her agriculture, where there are still good possibilities for greater production and thus for greater exports. Neither has there been a uniform development of the individual branches of industry. Thus some branches of industry have become

The Slovene industry is becoming an important exporter of cars in cooperation with Renault of France

firmly attached to foreign sources of raw materials, whereas other branches of industry have not developed as much as they should have done. Thus the lessons have now been learnt, and 1982 should show that we Slovenes and Yugoslavs can do more than we have done in the past.

In connection with the previously-mentioned discussions about the rate of industrial growth in 1982, it has been stated by many businessmen that our economic plans and our Economic Resolution for 1982 shouldn't be simply "limiting" ones, but that they should be based on the principle: "work more and better." They stated that not all production capacities are fully exploited, and that a lot could be gained by a increase in productivity.

Now our economic plans for 1982 are more dynamic: the planners have listened to businessmen coming direct from the economy. The working tra-

ditions and inventiveness of Slovene workers, and the respect which is accorded Slovene-made products throughout the world, should contribute towards bigger exports, which are the main condition for the economic development of Slovenia and Yugoslavia.

Thus the plans of the Slovene economy for 1982, which will be coordinated with the plans of the other Yugoslav republics at the Federal level, are more daring than those foreseen in the original draft Resolution for 1982. However there is promise of greater economic strength, if sufficient efforts are made. Such efforts should be attainable. We have only to think to the Slovene miners who went to work in the mines of Westfalia, Pennsylvania and South America at the start of this century. The most important thing is that the plans are based on realistic and carefully-considered economic assessments.

Janez Tušek

Working for Children brings Happiness

The Slovene painter and illustrator Marjanca Jemec-Božič has been known in all parts of the world for several years now. Seven years ago she was awarded the top award by the international jury of UNICEF in the competition for New Year cards. Her

picture showing four children with candles on a snowy winter night was chosen among the thousands of contributions and, together with about fifty others (including a card by another Slovene illustrator, Marlenka Stupica) was submitted for publishing.

Then millions of these cards were sent all over the world and the money raised in this way was, in accordance with the usual practice and basic aims of this organization, given to the Foundation which helps children all over the world. Marjanca's picture was used by UNICEF on another occasion, too. It was printed on the cover page of the 1975 UNICEF international calendar.

Although the UNICEF award is Marjanca's most precious one, it is not the only one she has received. In 1971 the Prix Japon was awarded to her for the TV programme called »A Magic Night in the Music-Shop«, for which Marjanca Jemec-Božič provided the illustrations. Then she went on working hard for several years, providing illustrations for about 60 books. 1981 was a particularly successful year for her, for she received two awards — the Kajuh prize and the Levstik prize. The former is awarded annually by the Slovene publishing-house "Borec", and Marjanca Jemec-Božič was given it for her illustrations of a book for the young about the "Franja" partisan hospital. The latter prize was awarded to Marjanca Jemec-Božič upon the 150th anniversary of the birth of Fran Levstik by the Mladinska knjiga publishing-house of Ljubljana for her illustrations of the books "When Nina Sleeps", "The Spring Ship" and "Little Butterflies", written by Branka Jurca. This was the only Levstik prize to be awarded last year in the field of illustration. The expert jury stated that "... the painter has grasped the psychological aspects of the stories, and has enriched them with a hint of humour and well-meaning irony, which is of particular value in the Slovene literature for the young."

"When I create illustrations for children," says Marjanca, "I try to adjust to the child, to his age and to the story." She is full of anticipation when she brings home a book she is to illustrate. She is full of curiosity and impatience. When she has read through the book, she decides whether or not it is suitable for her, or perhaps for some other illustrator. And if she finds the story bright, gay and dynamic enough, she is simply so taken with it that sketches of her future heroes appear in her mind already during the first reading through of the story. She then lets her first impressions and experiences rest for a couple of months, so that they mature and gradually reach the best artistic solution.

The first book which Marjanca Jemec-Božič provided the illustrations for was »Martinček — Son of the Brigade« by Tone Seliškar. This was

The statue of the writer Ivan Tavčar in the village Visoko near Škofja Loka (photo by Janez Zrnec)

immediately followed by illustrations for "Franca from under the hillside" by Kajetan Kovič. Among her most pleasant past experiences connected with her work was the illustrating of a story for the young written by Sergej Vošnjak entitled "The bread that wasn't there". Marjanca recalls: "I had do difficulty in placing myself in the period during the war which is described in Vošnjak's story, for I can still remember how little bread we had to eat at my own home." She also greatly enjoyed illustrating "Holiday Fairytales" by Marja Cerkovnik. Five years ago this book was exhibited at the international book fair in Bologna, Italy. On that occasion the works of sixteen authors of illustrations from all over the world were chosen out of the works of sixty participating authors to be put on show at an exhibition in the United States. Among the selected works were those of Marjanca Jemec-Božič. Speaking of exhibitions, it should be mentioned that she has participated in quite a number of both independent and joint exhibitions, mostly, of course, in our country but also abroad, three times in Bologna, then in the United States, and in Bratislava, Czechoslovakia.

One of the books for which Marjanca Jemec-Božič has provided particularly good illustrations is "Piko the Dinosaur", written by the late Slovene writer Leopold Suhodolčan. In her workshop this otherwise rather frightful monster was given such a kind appearance that one day a letter addressed to Piko the Dinosaur, Mladinska knjiga, Titova 3, Ljubljana, Yugoslavia was found in the Mladinska knjiga post-office box. When the creator of Piko the Dinosaur opened the letter she found in it an offer by a publishing-house in Boston, USA, proposing that "Piko's mother" should provide illustrations for books for the young to be published by that publishing-house. For the time being both "parties" are still considering the idea. Meanwhile Marjanca Jemec-Božič has been to the United States, where she visited a number of fine arts exhibitions and particularly enjoyed visiting numerous American bookshops. "Nobody bothers you, you can browse through the books all day and enjoy them," she says.

When we tried to compare the achievements of Slovene and foreign authors in the field of illustrating she said that the Slovene illustrators are undoubtedly among the best. This is proved by the numerous exhibitions in European cities where the works of Slovene illustrators always attract particular attention. When compared with the illustrations of books for the

young produced in the other Yugoslav republics, the Slovene ones are clearly at the very top. Within fine-arts circles experts have recently begun to talk about the so-called "Slovene School of Illustrating." "However, it is a good thing", says Marjanca Jemec-Božič, "that every year new, young artists join the ranks of Slovene illustrators. One should always strive for progress and for new artistic expression and form."

The beginnings of her work as a illustrator go back to her high-school years, when she "illustrated" notebooks for Slovene language classes (her teacher was the well-known Slovene literary historian Marja Boršnik) with nice drawings and pictures. Marjanca Jemec-Božič is an academic painter by profession, for at the Ljubljana Academy of Fine Arts which she attended there is no special department for budding illustrators. Although a painter, she hardly ever does any painting. There are only a few oil paintings hanging on the walls of her quiet, but exceptionally well-furnished home, which reveal the sensibility of its creator and prove that Marjanca Jemec-Božič would be a well-known name also if she had chosen to be a painter rather than an illustrator.

She has the status of an independent artist, which means that she doesn't have a regular job. She was regularly employed once, but then decided to go independent. She says she has no difficulties in finding work and, consequently, no problem with earning her living. Once one embarks on illustrating books, the wheel of obligations automatically begins to turn — one successful book brings an order for another, if the publisher is satisfied with the first he'd like to have a second, equally successful one. "There is enough work for all illustrators in Slovenia", says Marjanca Jemec-Božič.

Her illustrations in numerous Slovene books for the young already represent a specific style, Marjanca's style. Is this perhaps a reflection on Marjanca's happy childhood? She was a happy child, she says, although she and her younger brother lost their father in early childhood. Although her family did not have a lot of money, her childhood was rich with emotion and experiences. At a result her happy childhood experiences, enriched with her bright and optimistic nature, have contributed toward her illustrations, which make thousands of Slovene children happy.

Jagoda Vigele

In a book-store

The Slovene Popular Accordion

The popular accordion belongs to that group of instruments which produces its characteristic sound by the vibration of metal reeds in a current of air. Such instruments were known in China as long as 3000 years ago. The mouth-organ arrived in Europe in an unexplained way. The first attempts to make such instruments in Europe were made at the start of the nineteenth century. In 1829 the musical-instrument maker Demian of Vienna, patented the diatonic "Accordion", from which the Styrian Accordion (Steirische Ziehharmonika) was developed in Styria (Štajerska) around the year 1870. This accordion soon spread to the rest of Slovenia. In Slovenia the names commonly used for this instrument are "harmonika", "ramonike", "orgle", and "mehi". The most commonly used name is the altered foreign word, "fajtonarca".

The main characteristic of these accordions is that they make a different sound depending upon whether the bellows are being opened or closed. Its other characteristic are its round buttons. They are good for playing popular tunes, particularly those in the major keys. Such accordions with three rows of buttons are the most common, although instruments with four rows and two rows (very old instruments) also exist. In contrast with the keyboard accordion, it is possible to play in only a certain number of the major keys, depending upon the number of rows of buttons.

These accordions are played by heart. This is certainly a good thing, since then the player can devote his full attention to the accompaniment of the dance. However, theoretical knowledge of the instrument and of basic musical theory provides a better basis for more rapid progress and better mastering of the accordion. The construction of the accordion is such that a certain system is needed if it is to be played correctly. In spite of this it is not possible to permit only certain methods of use, but every player has to choose his own method of playing the instrument according to his own desires and capabilities. In this case the player will certainly discover a lot of new ideas.

The accordion is certainly the most popular musical instrument in Slovenia, although it did not originate here. It came from the north at the end of the last century and with the lively music it produces it captured the whole of Slovenia. In Styria it was called "šumele", in Dolenjsko "mešček", in Gorenjsko "meh" and in

Prekmurje "fude". The accordion is in fact the instrument of the Alpine countries of middle Europe, although it differs from one of these countries to another. The diatonic button-box accordion, known as the "fajtonarica", is a speciality of Slovenia, since in other countries only accordions with keyboards are known. The keyboard accordion was in fashion for some time in Slovenia, too, but it was soon pushed into the background, particularly when the Lojze Slak Ensemble became famous with the "fajtonarica", the traditionally decorated accordion made by Slovene craftsmen.

The "Melodija" Factory of Musical Instruments of Mengeš pays particular attention to the production of diatonic accordions. A total of 6000 accordions are made at this factory every year, of which 2500 are diatonic button-box accordions and 3500 are accordions with keyboards. The button-box accordions are mainly exported, to West Germany, Austria, Holland, and the U.S.A. Only a few such accordions are sold in Slovenia, some however are sold to neighbouring Croatia. Accordions of this type are built in Slovenia, and in Austria, and nowhere else in Europe. There is a lot of demand for these accordions from all parts of the world, so that the "Melodija" factory cannot meet all requests as there is insufficient room in the factory. If this demand goes on increasing then maybe a new factory will be built.

Straw-hats used to be made in the present premises of the factory, but immediately after the war, in 1946, the premises were changed in order that musical instruments could be manufactured. One of reasons that this change was made was because the button-box accordions had helped to keep partisan morale high during the war on battlefields throughout Yugoslavia.

In the beginning there was just a simple workshop. Then several master-craftsmen from Ljubljana and the vicinity, who had already previously been making accordions, gathered together, pooled their tools, and the factory of musical instruments was born. Efforts have always been made to train plenty of young workers how to make accordions.

Today the "Melodija" factory is well-known for the quality of its products, although they are produced by factory methods.

However accordions are made not only in the "Melodija" factory but also by several craftsmen who live in

the vicinity of Ljubljana and build their instruments by hand. However they are getting fewer in number, since this craft is dying out. We visited one of them, Bogomir Bradeško from Preska near Medvode.

His workshop is situated in the cellar of his house. It is here that Bradeško spends his working hours, by himself, in order to breathe life into the big and small parts which go together to make a diatonic accordion. For fifteen years he has been an independent craftsman. Over that whole period no young man has come forward to learn this work as an apprentice to him.

Overnight people forgot about keyboard accordions and also the celluloid-covered diatonic accordions, which weren't decorated in the traditional way. Thus the traditional button-box accordion was reborn, a rebirth which is still going on. Everybody wants a traditional button-box accordion, which are, of course, expensive. But master-craftsman Bradeško has no lack of orders, and he says that he'll easily be able to continue this work until he retires.

"Who orders the accordions?"

"My clients are mainly young country lads and workers, and nearly all of them are men. Occasionally a girl orders an accordion for herself. It's interesting that most of my customers aren't already skilled at playing the accordion, but are determined to learn it, even if they don't even know how to hold it properly. I've made some accordions for our people abroad, too: in Canada and Austria".

As the work is all done by hand and takes time, and because there is a lot of demand for them, all the new accordions disappear from the workshop as soon as they are made.

"Are all the accordions you make the same, or do they vary?"

"Each accordion differs a little from the others I've made, and that's what particularly attracts me about this work. As each accordion approaches completion, I can hardly wait to play it and find out what sort of a voice it's got, so that I sometimes smith's horse isn't without its horse-shoes?"

"Does that mean that the blacksmith's horse isn't without its horse-shoes?"

"That's right. The accordion provides me with lots of entertainment, too. Whenever I feel sad or fed up I sit down and play myself a tune or two, whether the hour is 6. a. m. or midnight. That gives me new strength".

Albina Podbevšek

Through the American jungle

172, 173. This time taking leave of his family and of the country where he was born was harder for Louis Adamič than twenty years earlier. He had travelled to all parts of Yugoslavia, and had tried to get an idea of the prevailing conditions. At the same time he tried to find out what people were expecting of the future. From a near standpoint he was able to follow events in Europe.

Violence was reigning everywhere. Everyone was expecting the start of a new war. In spite of the economic difficulties, America seemed to be a happy country to him.

"I can't help wondering what will happen to my brothers?" he said to Stella. "Maybe they'll persecute them because of me." He was constantly haunted by the thought of all those who

were being tortured and killed in Yugoslavia.

"I must do something for them," he said in desperation.

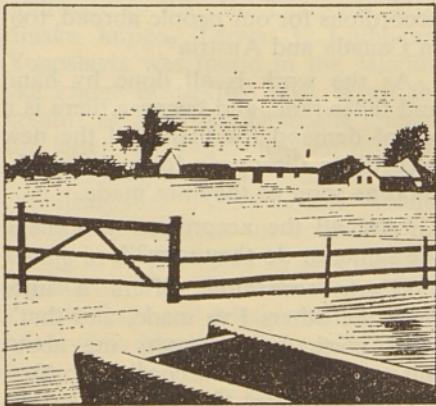
"You'll write a book," answered Stella, "and the world will learn the truth."

"By the time the book is published hundreds more will be incarcerated. I can't wait until the book is published."

He wrote a long letter about what he had seen and experienced in Yugoslavia to the International Committee for Political Prisoners in New York, and provided plenty of documentation. He asked the Committee to place a protest with the Yugoslav ambassador in Washington. The Committee sent the letter of protest, which was signed by the most important writers and artists in America.

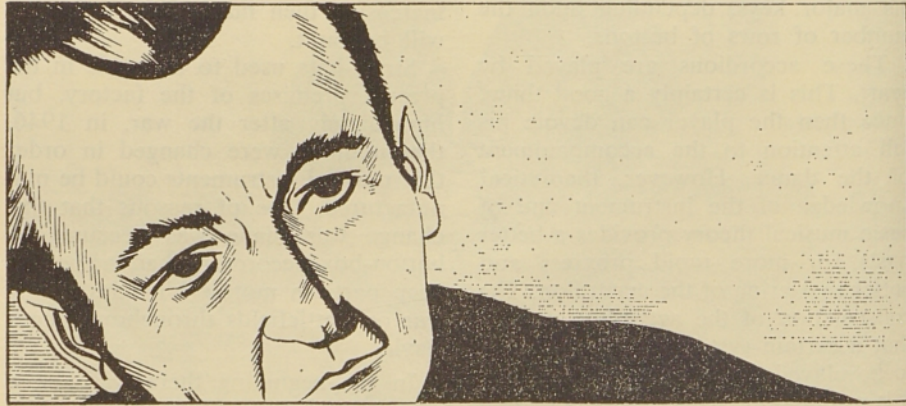
174. Now he was able to start writing more easily. His book "The Native's Return" soon became a best-seller. He was invited by various universities to give lectures about Yugoslavia. At the same time he had published a pamphlet entitled "The Struggle", in which he published the account given by Edward Kardelj of the arrests and torturings in Yugoslav gaols. Both publications aroused strong reaction. They made King Alexander and his adherents fly into a rage. They were forbidden by the censor and the police were able to arrest anyone in whose hands the books were found. Louis Adamič became the spokesman of all those who weren't allowed to or couldn't talk.

175, 176, 177. After all his meetings and experiences in Yugoslavia new ideas began to spring up in Louis Adamič's mind. He wanted peace in which he could work without interruption. New York was too noisy. He remembered the nice town which he had visited when he left the Army.

"I'd like to live in Milford," he said.

He bought up an abandoned farm. The farmhouse was built of stone, but was old and in a state of disrepair. He had alterations done to the house so that it became a comfortable and pleasant place to live in. He also had the farm buildings, which were built of

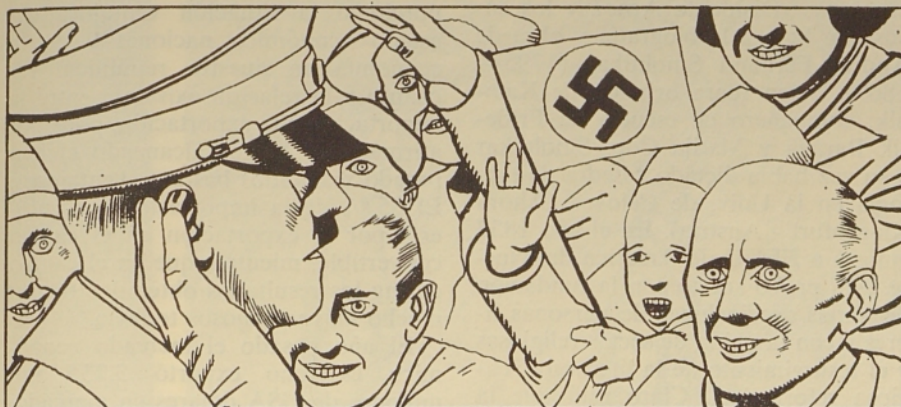

wooden planks which had turned pale with age, repaired, and turned them into comfortable rooms for visitors. He chose one of these outbuildings as his workroom.

Here he wrote his novels: Grandchild, The Cradle of Life, and a House in Antigua. He became an American writer, firmly fixed in the American way of life. He loved America, its greatness and unlimited possibilities. It seemed to him that in no country in the world had the ideal of freedom been brought to realization to such an extent as in America. At the same time he saw her faults. The economic crisis continued. There were

still a lot of workers without employment. A lot of people committed suicide, in desperation. Among the latter there were many immigrants or their children, who couldn't fit into the American way of life.

He knew the way real Americans thought and their convinced opinion that America was an Anglo-Saxon country and that only Anglo-Saxon Americans had contributed to America's greatness. For this reason he set out once again on his travels around America in order to study the way of life of immigrants of various nationalities. In this way his first book intended for immigrants was conceived, entitled "My America".

178, 179. Thus Louis Adamič became the spokesman of millions of immigrants and their children. They wrote letters to him, asking for his help. He became a member of the Administrative Committee of the Office for Information in Foreign Languages. However he felt that the Office was unable to help all those who needed its aid.

He thought up the idea of a widely-ramified institution which would look after the interests of immigrants. For this project a lot of money, which he did not have, would be needed. The money would have to be contributed by those who had too much money. Again he set out on his travels with the object

of gathering data for his second book about immigrants from many different countries. He planned the publishing of a series of books dedicated to immigrants of different nationalities who had emigrated to America.

Meanwhile, in Europe, conditions were getting worse and worse. In Spain a revolution had taken place, which was suppressed by the Fascists with the silent condonement of America and Great Britain. Then, in the Autumn of 1939, the Germans invaded Poland. In response Great Britain and France declared war on Germany. In America people were firmly determined not to get involved in a European war.

180. Adamič then wrote to a friend of his: "I've had a wild idea. I've read about the billions of dollars which America would have to spend if she entered the war. Why don't we use that money for other purposes."

He thought about the future of a desolated Europe and of the role America after the war. America must show Europe the path to freedom.

In America there were immigrants of many different nationalities. They represented a bridge between the Old and the New World. After the war they could go to Europe, to their countries, and help with reconstruction.

In this way his book "The Way There and Back" was conceived, which attracted the interest of President Roosevelt.

181. In January 1942 Louis Adamič and his wife received a telegram from Mrs. Roosevelt, inviting them to dinner at the White House.

A few days later they travelled to Washington. Armed soldiers were guarding the White House. They were received by the Head of Protocol, who led them into the Red Room. Here they met the other guests: Two young Englishwomen and a cousin of Mrs. Roosevelt.

The President's wife greeted her guests and led them off into her husband's study. The President was sitting at his desk and mixing himself a drink.

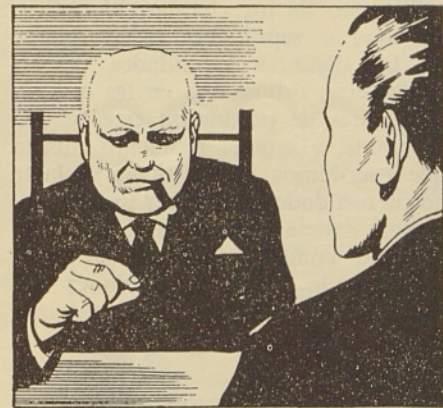

182. The guests took their seats in a semicircle opposite the President. Mrs. Roosevelt found one more armchair and said, "We'll keep this one for the Prime Minister."

She was talking of Winston Churchill, the Prime Minister of Great Britain.

Then she turned to Louis Adamič and said: "You'll probably be interested to know that my husband has given your book to the Prime Minister and asked him to read it."

This news surprised the writer. He asked himself why the President had invited him to dinner on that very evening. He felt that he was quite out of place in such company.

183. Winston Churchill entered the room. The President introduced Louis Adamič to him. The Prime Minister mumbled, with a cigar between his lips.

They were called in to dinner. The conversation of these two men raised a lot of questions in Adamič's head. They behaved like the rulers they were. The writer noted that Churchill wanted to maintain the greatness of Great Britain at any price. The United States of America, which had just joined in the war, did not want to play a less important part. Both of them had to count on one more superpower in the Soviet Union.

Had the writer's pen sufficient strength to influence the course of events?

página en español

En el Cementerio Žale-Navje de Ljubljana, el día viernes 22 de enero tuvo lugar el solemne funeral de las víctimas del accidente aéreo acaecido en Córcega. Se cerraba así el último capítulo de la tragedia ocurrida en el accidente aéreo de un avión esloveno. El primero de diciembre del año próximo pasado murieron en el mismo 180 personas que habían ido de excursión a la isla de Córcega. Los ataúdes fueron colocados en una fosa común con los restos mortales de 49 pasajeros de los cuales 33 no fueron identificados. Más de tres mil personas participaron en el solemne funeral a tal efecto. Entre los mismos estuvieron presentes los parientes, amigos y conocidos de los desaparecidos. Además se hicieron presentes también los representantes del gobierno nacional, municipal y autoridades correspondientes. Delegados de la vida social y política de Ljubljana colocaron sendas ofrendas florales. El presidente de la Municipalidad y Consejo Municipal de la ciudad de Ljubljana, Dr. Marjan Rožič dirigió palabras de condolencia a los parientes de los difuntos ante la fosa común de las víctimas del accidente aéreo. El rito fúnebre religioso lo dirigió a su vez el primado episcopal de Ljubljana, Dr. A. Šuštar.

El resto de las víctimas identificadas fueron sepultadas anteriormente en las distintas localidades de las cuales eran oriundas o en las que vivían antes de producirse este trágico accidente. Hasta el momento mismo que escribimos este artículo todavía no fueron dados a conocer los detalles y causa exacta del accidente. Tanto en Córcega como en el país se están continuando las investigaciones del caso. El curso de las mismas durarán todavía un tiempo largo.

Estreno de un drama

La puesta en escena del drama sobre la vida de un emigrante esloveno llamó la atención de la crítica eslovena. En la sala central del teatro esloveno de Ljubljana (Drama), en el mes de enero tuvo lugar la presentación y estreno de la obra original eslovena "Disidente Arnož y los suyos". La misma fue escrita por el joven escritor esloveno Drago Jančar. El público aceptó con gran satisfacción esta exigente obra dramática. El director artístico Zvone Šeldbauer y los actores mismos alcanzaron con la misma éxitos que están a la vista.

El papel principal lo caracteriza el conocido actor Radko Polič, se trata de personificar la personalidad complicada de un profesor y su medio ambiente.

El escritor Drago Jančar ha escrito el drama »Disidente Arnož y los suyos« en base a la biografía y obra de Andrej Fernand Smolnikar (1795—1869), quien fuera oriundo de Kamnik, compañero de escuela de Friderik Baraga y Matija Čop. Smolnikar a su vez había dictado cátedra de teología en la Univ. de Celovec (Ahora Klagenfurt - Austria). En el año 1837 emigró a EEUU de América del Norte. Allí probó suerte con la fundación de varias asociaciones de personas libres y con la unión de sectas religiosas y el resurgimiento de la literatura religiosa reformista. Claro está que la obra dramática de Jančar no es la dramatización de la biografía de Smolnikar, sino qué un extracto y selección de algunas partes esenciales que el autor necesitaba para la realización y composición de su drama. La obra nos presenta al disidente Arnož como un ente contradictorio, ya sea en el campo social o religioso. Un disidente que llega a la conclusión qué, todo lo cual tiene valor en la sociedad y en la esfera del pensamiento que lo rodea hay que cambiar con algo distinto, mejor. Del conflicto que nace entre Arnož y el mundo que le rodea, Arnož prefiere retirarse a EEUU de América »donde las verdades no se pisotean«. Sin embargo también allí tiene que abandonar finalmente su pensamiento reformista y visionario.

Gas argelino

Además del gas que nos envía la Unión Soviética — alrededor de 750 millones de metros cúbicos anuales — recibiremos dentro de tres o cuatro años también gas de Argel. El gas llegará hasta nosotros por medio del gasoducto que irá de Argel hasta Sicilia y de esta ésta a través de toda Italia hasta Nova Gorica.

Además del gas así importado, Eslovenia cuenta también con el gas que extrae de sus fuentes naturales. Ya el año pasado se han hecho perforaciones hasta una profundidad de 3.000 metros en la localidad de Prekmurje, la cual según opinión de los expertos en cuestión, sigue siendo insuficiente para dar una valoración o apreciación fidedigna sobre la cantidad de gas que hubiere. Sin embargo y a pesar de todo prevén que en curso del año corriente se extraerán alrededor de 10 millones de metros cúbicos de gas.

Resultados alcanzados

En el mes de enero fueron dados a conocer en Eslovenia los respectivos datos estadísticos sobre todo lo concerniente al campo económico. Los mismos nos muestran en forma proporcional la situación ventajosa del estado económico nacional y de la economía en nuestra república. En cuanto a la relación existente entre la importación y la exportación, podemos afirmar que hemos alcanzado el año pasado resultados bastante ventajosos. El 85 % de la importación fue cubierta por la exportación en el campo convertible, mientras que en el campo cliring los resultados obtenidos fueron mucho más ventajosos todavía.

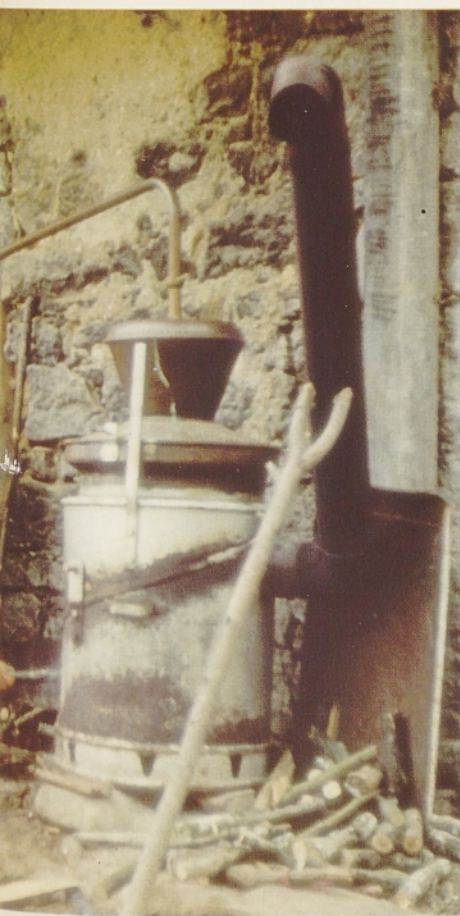
El año pasado el mercado económico esloveno exportó 3,255 mil millones de USA dólares en mercaderías y afines. Esto representa un éxito en todo sentido, pues son 87 millones (dól.) más como lo fuera la obligación eslovena en la escala yugoslava. Importamos por un valor de 3,106 mil mill. de dólares, alcanzando así un intercambio de divisas como lo había previsto el acuerdo federal. Eslovenia tiene para el año en curso deberes mucho más exigentes. Así, según el plan del balance de pago yugoeslavo tendríamos que exportar 3 mil mill, 761 mill. de dól. en mercaderías y afines, más los trabajos y realizaciones correspondientes. Serían así 560 mill. de dól. más como los exportados el año pasado. Importaríamos en cambio 3 mil mill., 380 mill. de dól., es decir 274 mill. más como los importados el año anterior. Tendríamos entonces en cuanto al cambio del comercio exterior en este año un exceso de 465 mill. de dól. Eslovenia tiene que aumentar urgentemente su exportación si es que desea asegurar suficientemente su crecimiento económico, y con ello también el empleo de la gente joven.

Yugoslavia tiene que devolver este año 5 mil mill. de dól (débito) a los prestamistas extranjeros. A Eslovenia pertenecen 779 millones. Y otro dato interesante más en cuanto a esto se refiere, en Yugoslavia entre todas las repúblicas que la constituyen, la que ha realizado y obtenido más divisas con la exportación de sus mercaderías ha sido Serbia. Eslovenia ocupa el tercer lugar. En cambio este cuadro cambia totalmente su significado si analizamos el valor exportado »per cápita«. Según datos, la que tiene con gran ventaja y el mayor valor exportable es justamente Eslovenia. En nuestra república se calcula el valor en dín. de la exportación que viene por cada habitante en 32.766 dín., en Croacia que según este cálculo es segunda es 14.404 dín, en Serbia en cambio 13.705 din.

Sadni vrt spomladi

Domačija v hribu

ljudske šege na slovenskem

Pisanice in Zeleni Jurij

Z barvanjem jajc je bilo vselej veliko veselja. Jajca so znali nekateri prav mojstrsko pobarvati in okrasiti. Za belokranjske pisanice in prekmurske remenke so na primer značilni geometrijski liki. Pri primorskih in gorenjskih pirhih pa so poslikovalci uporabljali predvsem »naturistične« motive. Znani pa so tudi pirhi, pisanice, pisanke, kakor so jim že kje rekli z raznimi napisi. Pri sestavljanju teh so bili fantje in dekleta še posebej domiselni in zgodovni. Napisali so na primer:

»Eno urco čez polje, eno urco čez gozd, moj fantič pride včasih v coklah, včasih bos«; »Pisanko rdečo napisala bom, na tebe pozab'la nikol' ne bom«; »Le prid, le prid, sem sama doma, ni očeta, ni mater, ni črnega psa«; »Moj fantič me gleda, kak zajec medveda, je jezen na me, ker za eno drugo spet ve«...

Barvanje jajc sega stoletja nazaj. Jajčne lupine so odkrili strokovnjaki že v prazgodovinskih grobovih. Znano je, da so dajali Rimljani včasih v grob pokojnika tudi poslikano gosje jajce. Pobarvana jajca so poznali tudi Kitajci, Egipčani in Perzijci, ki so enega svojih praznikov imenovali »praznik rdečega jajca«. Pri nas omenja pobarvana jajca star zapis, ki govori o letu 1393 in o dominikankah v Radljah (Marenburgu) oziroma o tem, da so dobile na veliko soboto vsaka po jajce.

Turčanje

Ste že slišali za turčanje? Nekateri nemara že, vsekakor pa poznajo besedo tisti, ki so se že kdaj pomerili v balinanju pirhov. Igre s pirhi so bile svojčas različne, najbolj znane pa: turčanje, volkanje (valinčanje) in sekanje.

Turčanje, kakor pravijo igri v Ziljski dolini, ali pa tulčkanje, kakor jo poimenujejo v Mežiški dolini, je igra, pri kateri zmaga tisti, čigar jajce ostane pri »streljanju« in tilčanju ali turč-

kanju, kakor že kje to poimenujejo, celo. Komur pirh počí, izgubi igro. Brez spretnosti pri vsem seveda ni šlo. Fantje so zato tej včasih dodali še zvijačo. Tako so nekateri tekmovalci jajce posebej predelali, skozi luknjico so nalili v jajce smolo. Takšno jajce so na Gorenjskem imenovali smočci, na Notranjskem smolnjaki, v Ziljski dolini zalitnjaki, v Beli krajini pa smolenice. Če so drugi tekmovalci odkrili prevaro, je bil goljuf pošteno kaznovan. Nažgali so ga po hrbtu in vanj zmetali goljufiva jajca.

Rolke

Drugi igri, ki je ob veliki noči privabila marsikje staro in mlado, se je reklo rolkanje. Zanj je bila potrebna »rolka«. To je bila tanka deščica, v katero so fantje izrezali po sredini žleb. Vsak igralec je spustil po tem žlebu svoje jajce. Od tega, kje se je jajce zaustavilo oziroma ali je pirh drugega igralca zadel pirh prvega igralca... je bila odvisna zmaga.

Malce drugače so igro igrali na Ptujskem polju ali pa na Murskem polju. Tu deščice niso potrebovali. Na rahli strmini so naredili jamico, položili predse rdeče pobarvane pirhe in jih z nogami valili – odtod valinčanje proti jamici. Kdor je prej spravil jajce v jamico, je zmagal.

Sekanje pirhov

Sekanje pirhov je bila nekoliko težja igra. Ponekod je zamenjala jajce pomaranča, pa tudi jabolko je bilo uporabno za to igro, ki je bila posebej priljubljena na Notranjskem in v okolici Grahovega pri Cerknici. Fantje so se najprej dogovorili za pravila igre, kajti igro je bilo mogoče igrati na več načinov. Možno je bilo novce zasaditi v pirh tako, da je ta prebil lupino in v njej obtičal. Če pa je bil dogovor dru-

gačen, je moral novce ostati za lupino, ne da bi se ga kaj videlo. Pri tretjem načinu igre je moral novce predreti pirh in pogledati na drugi strani lupine ven. Jajce se je sekalo z oddaljenosti 30 centimetrov. Če je bilo jajce na tleh ali če ga je držal nasprotnik visoko v roki, ob peči, pri vratih ali kje drugje, je bilo sekanje dokaj zapleteno. Še bolj pa, ko je šlo za sekanje pri skoraj zaprtih dlaneh. Razen omenjenih iger s pirhi je bilo v navadi še več drugih. Nemara najzanimivejša igra ob veliki noči pa je bila ljubljanska jabolčna kanonada.

Jabolčna kanonada

Sprva je bila jabolčna kanonada v Štepanji vasi, pa so jo nato prestavili približno tja, kjer je danes pokopališče Navje. Naziv za to igro s pirhi ustreza, saj je v resnici šlo za obmetavanje z jabolki, pirhi, pomarančami in drugimi rečmi, na primer prestami, žemljami, sladkarijami.

Ena skupina je stala na vrhu jame, druga v jami. Ti zvrha so metali v jamo, kar so imeli s seboj, tisti spodaj pa so skušali uloviti kar največ »zračnih« pošiljk, kar vselej ni bilo lahko. Včasih je prišlo zato tudi do tepeža. Pa tudi zabave pri vsem ni manjkalo, trajala pa je običajno do večera.

Jurjevo

Kmalu za barvanjem pirhov pa je mlade čakalo drugo veselo opravilo – priprave na Jurjevo. Še posebej težko so 24. april čakali mladi v Beli krajini. In kaj bi ne, saj jim je Jurjevo obetalo veliko zabave, pesmi, radosti. Nekoliko manj znana kot belokranjski Zeleni Jurij sta ostala koroški in štajerski.

Ljudje so svojčas verjeli, vsaj na Štajerskem, da pade na Jurjevo zlata skledica s sonca. Tisti pa, ki jo najde,

ima veliko srečo doma. Nekateri so govorili celo, da je padla s sonca zlata ročka, drugi, da je bilo to čarobno ogledalce, v katerem se je zrcalilo vse, kar se po svetu dogaja.

Poznavalci starih šeg menijo, da je vse to, kar so ljudje spletli okrog Jurjevega, nekakšna prispodoba sončne moči, ki jim je oznanjala prebujanje zemlje. Na to pa so kmetje po dolgi zimi komaj čakali. Nemara od tod tudi navada, ki je bila znana ponekod: otroci in mladi fantje so vzeli na Jurjevo velik lesen ključ in šli z njim na polja »odklepat« zemljo.

Na Štajerskem pravijo Zelenemu Juriju – Vesnik. V vasi mladina okraši najlepšega dečka in ga, okitenega z rožami in venci, vodi skozi vas. Poleg Vesnika mora biti še Rabolj. Ta je ovit v slamo ali ogrnjen v kožuh. Med Vesnikom in Raboljem pride do spopada kot med zimo in pomladjo. Vesnik vselej zmaga.

V znamenju cvetja

V Prekmurju mora biti Jurjevo vse v cvetju. Tod namreč pripovedujejo, da je jahal svoje dni sveti Jurij na konju in tu in tam vrgel v hišo cvetje. Hiša, ki je dobila cvet, je bila potlej »bolj srečna« in je vladal mir. Zato zdaj v Prekmurju na večer pred Jurjevim okrase vse, od vrat, oken, vodnjaka... s cvetočo češnjo. Zanimivo pa je, da okrase na Jurjevo v Ljutomerski okolici še pred sončnim vzhodom vse krave in to z brezovimi vejami. Za povrh jim narede še venec iz čremse, da krave vse leto ne jokajo. Ta navada je bila doma tudi drugod.

Zanimiva je šega v Babincih pri Ljutomeru. Gre za duklje. Tako so nekdanje rekli loncem za mleko, ki so imeli posebno dolg »vrat«, a brez dulca in so bili pripravljeni za delanje smetane. Gospodinje tega kraja so verjele, da se v takšnih posodah naredi gostejši sir iz mleka kakor v drugih loncih ali dukljah, ki niso bili kupljeni prav ob polnoči na Jurjevo. Zato so takrat hitele k lončarjem. Vnela se je prava tekma, katera bo prišla prej, saj loncev oziroma dukljev vselej ni bilo dovolj naprodaj. In ko so ženske kupile duklje, so jih nesle domov v travnjači, v rjuhi za travo in ščavje za živino, pa čeprav bi jih laže nesle v cekru.

Zeleni Jurij

Tudi Zeleni Jurij je na moč lokalno obarvan. Pa si pogledjmo še, kakšen je

ta v Beli krajini, v Crnomlju. Tam se je zbrala mladina na Jurjevo nedeljo zvečer in to na bližnjem hribu. Zborna mesto je bilo okrog posekane smreke. To so fantje oklestili, dekleta pa ovila s cvetnimi venci. Na prečnike, pritrjene na smreko, so navezale še pisane rute in »otirače«. Največ opravka pa so seveda imeli vsi z Zelenim Jurijem. Izbrali so enega izmed fantov in ga ovili v zelenje. Najpogostejše je bilo to brezovo listje. Zelenega Jurija so nato

*Prošel je, prošel pisani vuzem,
došel je, došel zeleni Jure
na zelenem konju, po zelenem polji.*

*Dajte mu, dajte, Jurja darovajte,
dajte mu mleka, zelena mu obleka,
dajte mu vina, da ga ne bo zima,
dajte mu mesa, da se ne otesa,
dajte mu špeha, da ga ne bo kreha,
dajte mu jajec, da ga ne bi zajec,
dajte mu kruha, da ga ne bi muha,
dajte mu soli za debele voli,
dajte mu pogače, da mu noge poskoče,
dajte mu masti, da bo vreden časti,
dajte mu hajde, da se doma najde,
dajte mu pleče, da vam kaj ne reče,
dajte mu krajcar, da ga ne bo Šprajcar,
dajte mu škudu, da ne pojde k sudu,
dajte mu groš, da vam dojde još.*

Haj, haj, haj! Bo li skoro kaj?

Jurjevanje v Beli krajini

v sprevedu odpeljali v mesto. Prvi so stopali trobentači. Trobente so si izdelali iz češnjevega lubja. Za njimi so šli fantje, ki so nosili mlaj, za temi Zeleni Jurij in čisto na koncu še dekleta. Sredi mesta – na placi – so spreved pričakali vaščani. Drevo so fantje prislonili ob Stoničevo graščino. Dekleta pa so se potrudila, da so stegajoč se z bližnjih oken, pošteno oskubila in polomi-

la mlajeve prečke. Od mlaja je zato, ko je spreved krenil proti kamnitemu mostu, le malo ostalo. Pri kamnitem mostu pa se je povorka ustavila. Tu so fantje pahnili Zelenega Jurija v vodo. No ja, pa ne čisto zares. Včasih so namesto tega vrgli v vodo le Jurijevo zeleno obleko.

Kolednice

V Beli krajini so poznali še drugačnega Zelenega Jurija, ki je nosil v rokah zeleno brezo. Nanjo so obesili rdečo pentljo in jo okrasili z rdečimi trakovi. Nato pa so odšli, največkrat so bili po trije fantje skupaj – Zeleni Jurij, magaziner in spremljevalec – koledovat.

Namesto breze je bil včasih dovolj še okrašen kol, na vrhu tega pa nabodeno »zlato« jabolko. Ta kol so ponekod imenovali »bandera« in namesto jabolka obešali nanj brezov venec.

Praviloma juraši ne smejo v hišo. Ustavijo se pred vrati, uganjajo norčije, pijejo, kriče in zapojejo kolednico. Te so se med seboj precej razlikovale, skupno pa jim je bilo voščilo za srečo, prošnja za darila in žuganje, če teh ni bilo. Gospodinje, ki so rade darovale, so ponekod odtrgale zeleno vejico z Jurija ali z njegove brezove palice in jo zataknila za streho. Verjele so, da bodo zato kure bolj nesle.

Ko juraši obhodijo vso vas in je torba z darili že pošteno polna, je konec koledovanja. Takrat Jurija »razpravijo« in si šele nato razdele darila. Marsikje se je to moralo zgoditi na križpotju, kjer so si fantje nabrana jajca še ocvrli in zalili z vinom. Nujno je bilo tudi skakanje čez ogenj, da jim zima ne bo mogla več do živega.

Od vseh Zelenih Jurijev pa se je najbolj razlikoval adlešički. Ta ni imel na sebi zelene obleke in ni hodil naokoli peš. Prijahal je na belem okrašenem konju v vas in to na Jurjevo dopoldne. Ogrnjen je bil v narodno zastavo, s seboj pa je imel še brezo in leseno sabljo. Jezdil je toliko časa, dokler ni prejezdil vse župnije. Pri vsaki hiši se je nekajkrat zavrtel in poprosil gospodinjo za žganje. Zaželel ji je tudi srečno Jurjevo leto, ki traja v Beli krajini od Jurjevega pa do tlej, dokler perje s hrasta ne pade.

Darinka Kladnik

korenine

Slovenske ljudske vraže in prazna verovanja

Usodno znamenje črne mačke

Ni še pravzaprav dolgo tega, ko so še mnogi preprosti ljudje z našega podeželja trdno verovali v brezštevilne vraže ter prazna verovanja. Skrivnostno ljudsko izročilo o čaranju, zakletvah proti boleznim in drugim nadlogam, o nerazumljivih naravnih pojavih, tajinstvenih načinih iskanja skritih zakladov..., so stoletja prehajala iz roda v rod ter se nekatera ohranila vse do današnjih časov. Danes je takšnega ljudskega pripovednega bogastva ohranjenega le še malo. Pa tudi tisti, ki še pomnijo nekatera stara verovanja, četudi ne verujejo več v »prazne marnje«, dokaj neradi zaupajo zbiralcu ljudskega pripovednega blaga starodavne skrivnosti, da se jim ne bi nepoučen človek posmihal, češ kaj pravi takšne neumnosti.

Štirideset kosjih rezil

Presenetljivo je dejstvo, da je bila vsaj še pred nekaj leti na Notranjskem v okolici Logatca ohranjena vraža, da štirideset kosjih rezil, namerno zakopanih ali vrženih v naravno jamo oziroma vdolbino, privlači ognjeno streljo, ki jo je namenilo prekletstvo kakemu človeku. Tako so mi vsaj pred nekaj leti pripovedovali ondotni domačini. Na svoje oči sem se tudi pre-

pričal o resničnosti tega izročila. V skoraj nepreloženih gozdovih tako imenovanega Lanskega vrha nad Planinskim poljem je po verovanju nekaterih nek zaklet kraj in gorje tistemu, ki bi motil ta mir. In sam sem videl v manjšem kraškem breznu cel kup zarjavelih kosjih rezil, ki jih je tam nekdo odvrget. Ob vsem tem pa moram pripomniti, da je tisto mesto oddaljeno od najbližjega naselja vsaj dobro uro hoda in ne zdi se torej verjetno, da bi kdo tako daleč v gozdu odlagal »staro šaro«. Skoraj brez dvoma lahko ta dogodek spravljamo v zvezo s prastarim verovanjem. Žal pa mi ni uspelo nikoli zvedeti, kdo je hotel nekoga zaščititi in koga sploh. Toda verjame-mo lahko, da je bilo vse povezano z vražo.

Še vedno se najde med nepoučenimi ljudmi tudi precej iskalcev skritih zakladov. To izročilo je seveda najčešče povezano z legendarnimi pripovedkami, skrivnostni kraji pa so navadno »zaznamovani« z modrikastim plamenom, ki bruha ob kresnem večeru na dan. Skoraj po vsej Sloveniji je ohranjeno izročilo, da je treba takšen skrit zaklad dvigniti na prosto v popolni molčečnosti; seveda pa številne različice navajajo še vrsto zakletev ter drugih skrivnostnih nvanj, če se hočeš izogniti prekletstvu, in da se ne bi zaklad pogreznil več sežnje v globlje v zemljo.

Takšna vraža je še ohranjena v gozdovih Mrtolosa nad Loškim potokom na Dolenjskem, kjer naj bi po ljudskem verovanju bil zakopan zaklad nekdanjih rokovnjačev. Mrtolos oziroma Martolos namreč ne pomeni nič drugega kakor arhaično ohranjen izraz za zbirališče razbojnikov in rokomavhov. Zanimivo pa je, da ohranjenava vraža navaja, da denar cvete pozimi na božični večer in ne ob kresu.

Zapisi ljudskih vraž in praznoverja

Ne moremo sicer trditi, da marsikje vražjeverje ni več ohranjeno, manj pa je verjetno, da bi v praznoverje ljudje še verovali. Gotovo pa je eno – prene-

katere vraže so se tekom let pozabile in v ustnem izročilu sploh niso več ohranjene. Tudi vražjeverje je ljudska lastnina, dragoceno etnografsko blago, ki pa počasi, vendar zanesljivo izumira. Po vsej verjetnosti hitreje kot izročilo starih pripovedk.

K sreči pa so nam ostali številni zapisi nekaterih zbiralcev in tako je ostalo zapisanega marsikaj, kar se sicer ne bi nikoli ohranilo. Žal je marsikaj ostalo v rokopisih v zaprašenih predelih arhivov ali pa dragocene listine razpadajo po podstrešjih. Ohranilo se je predvsem tisto, kar je bilo natisnjeno, žal pa so vsi ti zapisi večinoma preveč razdrobljeni po posameznih časopisih in revijah.

Lahko bi rekel, da mi je po naključju prišel v roke porumenel zvezek Letopisa Slovenske Matice za leto 1894, kjer je na borih 56 straneh zbranega tudi nekaj tovrstnega gradiva izpod peresa Ivana Navratila. Navratilovo gradivo je sicer primerjalno, saj poskuša ugotoviti vzporednice prastarega verovanja ne samo pri Slovencih, temveč tudi pri drugih narodih. Zaradi pomanjkanja prostora seveda ne kaže, da bi Navratilove zapise posredovali v celoti. Spustili bomo torej vse vraže in praznoverja, ki jih poznajo drugi narodi in tudi od tistih, zbranih med našim kmečkim življenjem, bomo zapisali le nekaj, ki so se nam zdele najzanimivejše.

Usodna znamenja v ljudskem izročilu

»Leta 1853,« tako je dobesedno zapisal Navratil, »srečal sem bil pa v Metliki o silnem vetru nekega Belega Kranjca, ki je gredoč mimo mene po veliki cesti proti Novemu mestu, rekel na glas: »Je li se zmija obesila, ka-li?« Še nikdar prej nisem slišal med Belimi Kranjci besede »zmija«, ki znači Hrvatoma in Srbom to, kar Slovincem »kača«. Sodim pa, da znači »zmija« v navedenem izreku Belokranjecem uprav to, kar staroslovenski »zmij« – zmaj. Res ni strahoviti zmaj ali pozoj nič drugega nego izmišljena velikan-ska kača, kateri se prisvaja več glav. V nekem kraju na Češkem mislijo, da je v vetru zmaj, ki leta po zraku ter ga kuži s strupeno sapo. Če se vetrovi stepo, nastane toča in dež, tisti, kateri ne najmočnejši, potem sam vlada.«

Podoben naravni pojav mavro ali mavrico v ljudskem vražjeverju Navratil razlaga takole: »Kjer božja mavra vodo pije, ondi je jedna vreča denarjev in jedna vreča uši; kateri se po golih kolenih tjekaj priplazi, dobi oboje. Tam, kamor se mavra opre, nahaja se zlata skledica.«

Usodna znamenja po živalih

Mnogi Slovenci mislijo, da sluti (čuti ali vidi) vsak pes smrt (»belo ženo«). Kadar tulijo psi ponoči ali pa po dnevu okoli hiše, v kateri je kdo bolan ali pa ne, pravijo, da pomeni to smrt, »...da bode skoro mrlič«. Takšno verovanje je svojčas prevladovalo predvsem v Metliki in okolici Polhovega Gradca. »V Pavlovcih pa trdijo, da vidi smrt samo tak pes, ki ima nad očmi bele ali rjave lise; kadar jo zagleda, začne zavijati ali tuliti – znamenje, da bode nekdo v vasi skoro umrl, in to v oni hiši, proti kateri je pes tulil. Če pes tuli z glavo proti zemlji obrnjeno, pomenja smrt; če pa gleda glava kvišku proti nebu, pomenja posebno ogenj. Tako so vsaj včasih menili v okolici Ljutomera.

Sova, smrt bode – pravijo skoraj po vsem Slovenskem. Tudi takrat, kadar prileti blizu kakšne hiše ali kadar se oglasi blizu hiše sova (oziroma čuk). Na Goriškem so svojčas verovali, če pride sova blizu hiše, gotovo kdo v hiši ob kratkem umre. Na Notranjskem so verovali, če sova vpije ponoči okoli hiše, bode smrt v sosedstvu. Ako pa se sova »ujeda« (cvili), bode blizu hiše ali v vasi mrlič, ali pa katera druga nesreča; če pa »uka«, pa dobra letina, zlasti za proso in vino. V Pavlovcih na Štajerskem naznanja čukovo čivkanje smrt.

Prav tako skoraj povsod po Sloveniji verujejo, da je maček hudičeva žival. V okolici Ilirske Bistrice so menili: Ako se mačka umiva, pridejo gotovo ob kratkem tujci v hišo. Ko pa se mu vrže košček kruha, vselej se popreje strese, predno ga je, da sv. Duha strese »iz kruha«.

Precej hudega je pomenila v Sloveniji tudi muha. Če prileti muha na človeka z mrtvega raka, dobi človek tudi »raka« (bolezen). Zato zgrabi takega mrtvega raka hitro vsak, kdor ga zagleda, da ne naleze kdo take bolezni. Tako so vsaj svojčas menili v okolici Metlike v Beli krajini.

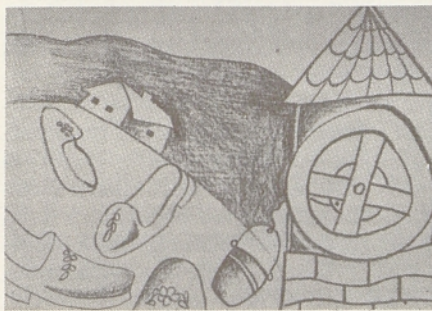
Usodna znamenja po ljudeh

V okolici Dutovlja in sploh na Krašu so ljudje menili: Kdor sreča zjutraj najprej »staro ženo« (»Babo«, staro babo), bode nesrečen tistega dne. V tržiški okolici pa mislijo mnogi, da znači nesrečo, če sreča človek prvo žensko (bodisi mlado ali pa staro). Poslednja vraža strinja se tudi s Koroško. Na Kobaridskem moške nikoli radi »babe« zjutraj prvič ne srečajo, ker bodo v namenjenem opravku nesrečni. Ako se odpraviš na dolgo pot ali po drugačem opravilu, moraš najprej

srečati moškega, ako pa je prvi človek, katerega srečaš ženska, morda celo stara babica, imel bodeš nesrečo.

Navratil tudi navaja: »Isto vražo slišal sem med leti 1837 in 1843, večkrat v Novem mestu malo drugače. Ako je srečal kakšen dijak – babjeverec – zjutraj najprej staro ženo (ali pa ženo z modrim predpasnikom), domišljeval si je, da bode nesrečen tistega dne... zato ker ne bode znal, če ga bodo vprašali v šoli.

Premnogi preprosti Slovenci po Kranjskem, Štajerskem in Goriškem mislijo še danes, da ima nekateri človek »zle oči« in da ureče s svojim pogledom vsako dete. Pri Gorici verujejo, da hudobno oko strašno škodi. Uroke napravlja s pogledom posebno tak človek, kateremu so obrvi zaraščene. Posebno grd ali oster pogled napravi uroke celo odraslim ljudem. Nekateri štajerski Slovenci pravijo, da dobijo otroci uroke od takega človeka, katerega je bila mati že odstavila, potem pa ga vendar še pridrojila iz kakršnegakoli uzroka.

Vedeževanje

Navratil nam je nekaj malega zapisal tudi o vedeževanju, ki je morda v ljudskem praznoverju še najbolj ohranjeno.

»Vedeževanju lahko prištejemo tudi (praznoversko) umetnost, da vidi lahko vedež kaj takega, kar se sicer ne more videti, a posebno to, da more spoznati tatove in čarovnice, tako tudi prisili tako stvar, prirodo ali duhove, da mu odgovarjajo neposredno ali na njegova vprašanja. »V okolici Metlike so svoj čas verovali: Kadar izgubi kateri pastir na paši katero stvar (npr. pipec ali skledec), pa ga ne more najti, ondaj meče kdo od tovarišev kvišku svoj pipec ali sklepec, ki pade naposled – če ne prvič, pa drugič, tretjič ali še kasneje – k izgubljenemu pipcu. Če je kdo izgubil krajcar, metali so na višek krajcarje, dokler ni kateri pogodil. Očitno je, da se večkrat primeri tako, da se na ta način najde izgubljen stvar, ako se meče kvišku ter pade na tla druga, podobna ji stvar.

Na Zilji mečejo deklice na kresov večer namesto črevlja... z nogo cokljo čez ramo; ako coklja pade tako, da

je s prednjim koncem proti nji obrnjena, v svesti si je, da je ljubljenec ne bo zapustil. Nekatera deklica pa teče na ta večer v drvarnico, zagrabi celo butaro polen naenkrat in jih nese v kuhinjo. Kasneje polena preštejejo in ako niso na pare, ima upanje, da se kmalu omoži. Podobno vražo so poznali tudi v okolici Metlike, po kateri pa morajo biti drva na par.

Vedeževanje z bajanjem (čaranjem)

»Na ta način se vedežuje, kadar hoče kdo »od usode« kaj skrivnega zvedeti,« je zapisal Navratil. »Nekemu gospodarju pri Banji loki na Dolenjskem, cepnila je bila na naglem krava. »Nekdo ji je naredil,« veli gospodar. Konjederec mu svetuje, naj izreže iz one krave žolč, ter ga stlači na hišni pod lemež. A predno še to opraviš, prisopihal bo oni, kdor je kravi naredil, in te prosil, da ne delaj tega. Ako se ga nečeš usmiliti ter pustiš žolč pod lemežem, sušil se bo potem krivičnik po malem z žolčem vred; kedar pa se do kraja posuši žolč, konec bo i njega.

Kedar dobi krava krvavo mleko, svetujejo sleparski vedeži gospodinji, naj pristavi krvavega mleka v loncu k ognju v peč; pa kakor bode mleko pri ognju čedalje bolj vrelo, tako bode onega, kateri je kravi naredil, čedalje, tem bolj peklo v prsih. Da bi se oslobodil strašnih bolečin, gleda tak človek, da bi odmaknil oni lonec od ognja; zato pojde takoj v hišo s praznim izgovorom, da bi mu posodili kako stvar.«

Zanimiv je tudi zapis, v katerem avtor navaja, kako se po vražjevernem pojmovanju lahko odkrije tatu. Tako pravi: »Ukradeno je bilo delavcu K. iz R. na Selškem 40 nemških mark. Da bi zvedel, kdo mu jih je ukradel, odpravi se k slovečemu »čarovniku« ter ga vprša, kaj mu je storiti. Ta mu veli: »Kupite si nov lonec in vrzite vanj za tri nožve konice soli pa tudi tri krušne drobtine ter zabodite v vsako po tri igle. Te stvari kuhajte do polnoči. Čim začne voda vreti, zabadale bodo igle tata v srce tako, da bode prisiljen vrniti novce, ki pa jih bode za šest mark manj. Plača delavec za ta svet dve marki in opravi vse natanko, kakor mu je bil naročil »čarovnik«, a tat se vendar ni hotel pokazati.

Še in še bi lahko naštevali takšne in podobne vraže, nekdanje ohranjene med našim kmečkim življenjem. Žal pa nam prostor tega ne dovoljuje. Vendar pa upamo, da smo zapisali vsaj nekaj iz bogate zakladnice ljudskega pripovednega bogastva, saj je tudi vražjeverje dragocena ljudska lastnina.

Rado Radešek

AVSTRIJA

Oratorij dunajskega Slovence

V lanskem letu je bil v Sloveniji štirikrat izveden Križev pot, oratorij za orkester, mešani pevski zbor, otroški zbor, soliste in orgle, stvaritev mladega slovenskega glasbenika Avgusta Ipavca, ki živi in študira na Dunaju, kjer je pevovodja pevskega zbora slovenskega kulturnega društva Ivan Cankar. Skladbo so dvakrat izvedli v Tolminu, skladateljevem rojstnem kraju, po enkrat pa v Ljubljani in Mariboru, vsakokrat pod dirigentskim vodstvom mladega skladatelja. Izvedba je imela vsakokrat izreden uspeh.

Mogočna in učinkovita skladba je izvirna v svoji kompozicijski zamisli, saj povezuje nabožni motiv s trpljenjem našega ljudstva med narodnoosvobodilnim bojem.

Pred nekaj meseci smo poročali o kantati Zlatorog, ki jo je dunajski skladatelj izročil v izvedbo ljubljanski operi. Ta jo bo izvedla v novih prostorih Cankarjevega doma, ko bo ta dograjen, ker v Ljubljani ni primerne prostora za izvedbo tako velike skladbe.

Tako nam z Dunaja prihaja osvežitev in bogatitev slovenske glasbene ustvarjalnosti.

Dr. Danica Godina

11. občni zbor SPD Triglav

V soboto 7. novembra so se člani slovenskega planinskega društva Triglav zbrali v dvorani Hotela Hirschen v Schwamendingenu z namenom, da se pogovore o rezultatih dela v preteklem letu in načrtajo smernice za nadaljnje delo. Tega 11. občnega zbora našega najstarejšega slovenskega društva v Švici se niso udeležili le člani, ki žive in delajo v Švici, temveč tudi gostje iz domovine in sicer predsednik planinskega društva Viharnik Edo Gaspari, Marko Kern, urednik oddaja za Slovence na tujem pri Radiu Ljubljana, ter Franci Novak, predstavnik sindikalnega sveta občine Ljubljana-Center, s katerim veže društvo dogovor o medsebojni pomoči in sodelovanju. To sodelovanje je bilo nadvse uspešno tudi v preteklem letu, ko je SPD Triglav poleg proslav v počastitev državnih praznikov in pa lastnih tradicionalnih prireditev, proslavljal tudi desetletnico svojega obstoja. Ta pomemben datum so člani društva počastili s posebnim programom na osrednji prireditvi, ki nosi naslov »Planinski ples«. Na desetem planinskem plesu se je namreč našemu občinstvu v Švici prvič predstavila mlada igralska skupina SPD Triglava z uprizoritvijo kmečke šaloigre »Kje je meja«.

Iz razprav članov starega upravnega odbora smo izvedeli, da so zadane naloge v celoti izpolnili, da so bile športne in kulturno zabavne prireditve polnoštevilno obiskane, da so izvedli lepo število pohodov, piknikov in gorskih tur, da so bili ponovno na Triglavu, ter da se je društvena blagajna lepo odebelila. Zato so na občnem zboru sklenili, da oddvoje nekaj sredstev za nakup akustične naprave, katero so si

morali doslej izposojati in zanjo plačevati najemnino, saj je za izvedbo prireditev neobhodno potrebna.

Ker je Triglav tudi letos razposlal svojim članom volilne liste že vnaprej, za volitve na tem občnem zboru niso porabili mnogo časa. Posebna verifikacijska komisija je odprla kuverte z odgovori, preštela glasove in objavila, da so člani v novi upravni odbor z mandatno dobo 1981–1983 izbrali naslednje: Milko Rahne, Dragico Dolenc, Franca Kolška, Alojza Arka, Ivana Dolharja, Mira Kuželja, Toneta Mazija, Mladena Rodello, Jožeta Kovarja, in Lojza Žgavca, za predsednika pa so ponovno izvolili Metoda Fikfaka. Planinstvo bo vodil Gustl Teropšič, smučanje pa zakonca dr. Viktor in Majda Kristan ter Franc Jakopič.

Tega dne pa se je društvo zahvalilo za vestno in požrtvovalno delo Cilki Bizjak in Majdi Ipavec ter predalo priznanja za desetletno članstvo naslednjim članom:

Tomažu Artelju, Cilki Bizjak, Janezu Bavdku, Majdi Cerenšek Atenhoffer, Jožetu in Darinki Dobravec, Anici Humar, Stanku in Mariji Kerin, Zofki Kreft, Janezu Kušarju, Jožetu Ličnu, Veri Mušec, Antonu Maziju, Nežki Neubauer, Viktorju Strašku, Slavki Žiško, Alojzu Žgavcu, Pavli Brežan, Ivanu Brglezu, Danilu Koritniku in Miru Kuželju.

Breda Stepič-Cechich

Silvestrovanje in dedek Mraz v Švici

Takrat, ko v domovini še nihče ni mislil na novoletne praznike, saj so imeli vsi še polne roke dela v službah ob zaključku leta, so se Slovenci v Švici že intenzivno pripravljali na odhod v domovino – pri Soči – Schaffhausen pa so se pripravljali na tradicionalno silvestrovanje, katerega se

Nagrajenci ob 10-letnici Triglava v Švici

Novi odbor SPD Triglav

vsako leto udeležijo ne le njihovi člani, temveč tudi člani nekaterih drugih slovenskih društev v Švici.

V soboto, 12. decembra 1981, so se zbrali v dvorani Gemeindehausa v prikupnem kraju Thayngen pri Schaffhausenu, v svoji sredi pa so pozdravili tudi jugoslovanskega generalnega konzula Gustava Kranjca s soprogo. Večer je bil namenjen smehu in zabavi, za ples pa je poskrbel Sočin plesni ansambel. Tako so vsi zbrani v veselju dočakali polnoč, ko so velike luči ugasnile in je v simbolično novo leto zapel priljubljeni Sočin oktet. Kot je že v navadi, je predsednik društva Jože Zabel zaželel vsem zbranim in njihovim družinam in prijateljem srečno novo leto, nato pa so nastopajoči doživeli presenečenje. V dvorano so namreč prikorakali predstavniki igralske skupine SPD Triglav in kvarteta Kranjci z darili za prijateljsko kulturno skupino iz Schaffhausena, čestitali so si za Novo leto, zaželeli še nadaljnega uspešnega sodelovanja, nato pa so skupaj zapeli.

Tako je bilo silvestrovanje za odrasle – medtem pa je odšel na pot tudi dedek Mraz. Obiskal je naše najmlajše v dopolnilnih šolah, se pogovarjal z njimi, jih poslušal ko so peli in recitali. Seveda pa jih je tudi lepo obdaril. Tudi v Zürichu je prišel, in sicer k slovenskemu planinskemu društvu Triglav. Otroci in njihovi starši so ga pričakali v dvorani Albisriederhausa in ko se je pred vrati ustavil velik okrašen avtomobil in je temno oblečen šofer s cilindrom in belimi rokavicami odpiral vrata dedku Mrazu in njegovega spremstva, je zavladalo pravo veselje – otroci so namreč dedka Mraza pričakali pri glavnih vratih. Spremili so ga v dvorano in se igrali z veliko Miško, ki jim je delila bohinjski sir. Pa tudi asistentko je imel dedek Mraz. Imela je svetleče ogrinjalo, zlate lase, brčice in vsa je bila bela.

Pravijo, da je bila to velika muca, ki je nosila dedku Mrazu veliko knjigo, v kateri je vse zapisano. A dedek Mraz ni bil sam s svojim spremstvom. Tokrat je prinesel v Švico prav posebno darilo, to pa je bila Živa Knjiga. In ta živa knjiga je bila pisateljica Branka Jurca, ki se je dolge ure pogovarjala z otroki pri Triglavu, pa v šoli v Effretikonu in v Amriswilu. Tega srečanja se bodo otroci še dolgo spominjali.

Saj niso dobili le sladkih daril, temveč tudi lepe knjige, katerih pa dedek Mraz ni prinesel le njim temveč tudi otrokom društva Beneških Slovencev. Da pa je prišla z dedkom Mrazom tudi slovenska pisateljica, se otroci zahvaljujejo konzulu Sonji Ledinek za njeno pomoč in sodelovanje.

Breda Stepič-Cechich

Občni zbor SKD Slovenija

Nekdanji kegljaški klub Slovenija, ki se je pred kratkim preimenoval v Slovensko kegljaško društvo, je imel v soboto 5. decembra 1981 v dvorani Hotela Löwen v Rütiju svoj peti občni zbor, na katerem so si zastavili smernice za nadaljnje delo in izbrali nov upravni odbor. Tega sestavljajo naslednji člani: predsednik Jože Lasič, tajnik Ivo Perčič, blagajnik Franc Funkel, ter Danilo Koritnik, Mirko Ivkovič in Ciril Vidmar. Program tega mladega društva bo natisnjen tudi v skupnem društvenem glasilu vseh slovenskih društev v Švici, kajti sodelovali bodo pri organizaciji jesenskega piknika, proslave dneva republike, na prireditvi »Slovenski otroci vabijo«, ter smučarskih in drugih športnih prireditvah in tekmovanjih za otroke in odrasle.

V kratkem pa bodo člani novega upravnega odbora Slovenije odšli v Domžale, kjer se bodo s tamošnjimi organizacijami pogovorili o skupnih akcijah v prihodnjem letu, predvsem pa o organizaciji prireditev v počastitev petletnice društva, ki bo prihodnje leto. Ta pomemben društveni datum bodo počastili s posebnim kegljaškim turnirjem, na katerega bodo povabljene kegljaške ekipe iz vse Švice, hkrati, to je v septembru prihodnjega leta pa bodo ponovno organizirali svoj »kegljaški ples«, na katerem bodo razvili društveni prapor in slavnostno sklenili dogovor o medsebojnem sodelovanju z občino Domžale.

Na letošnjem občnem zboru pa niso govorili le o delu, tega dne je bilo namreč tudi društveno kegljaško tekmovanje in zvečer so bili podeljeni pokali in medalje naslednjim zmagovalcem:

Moški: 1. Jože Lasič, 2. Ivo Perčič, 3. Franc Horvat; **Ženske:** 1. Dragica Ivkovič, 2. Ančka Švarc.

Tudi v prihodnjem letu želimo Sloveniji polno veselja pri športu in mnogim uspehom pri delu kot doslej. Predvsem pa mnogo dobrih rezultatov še v nadaljnjem sodelovanju z dopolnilno šolo v Rapperswilu in zbiranju otrok za nove šolske oddelke.

Breda Stepič-Cechich

Dan republike v Pfungenu

V soboto 21. novembra 1981 je velika Mehrzweckhalle v Pfungenu pri Winterthuru spet sprejela naše priznane umetnike iz domovine. Koncert je bil na zelo visoki umetniški ravni glede na naše skromne razmere v tujini.

Po pesmi Slovenci kremeniti, ki jo je zapel moški pevski zbor Soča, je

predsednik SPD Triglav pozdravil goste v dvorani. Generalni konzul SFRJ v Zürichu Gustav Kranjc je spregovoril nekaj pomembnih besed o naši domovini. Ta uvod v proslavo je zaključil Grega Smrekar z recitacijo.

Po uvodu se je pričel prvi del koncerta. Nastopajoče je predstavila Barbara Turk-Smrekar. Izpolnili so ga z bogatim sporedom naši operni pevci: sopranistka Sonja Hočevar, basist Ladko Korošec, tenorist Rajko Koritnik; na harmoniko pa jih je spremljal Milan Štante. V četrtturnem programu so se zvrstile slovenske narodne pesmi, samospevi, operne arije, dueti in celo ena recitacija. Njihov program je vseskozi vodil Ladko Korošec, ki je s svojo simpatičnostjo osvojil poslušalce in jih nemalokrat spravil v smeh in aplavza ni in ni hotelo biti konec.

Za tem se je po majhnem odmoru pričel drugi del programa z našimi umetniki, ki živijo v Švici. Dramska skupina SPD Triglav je pripravila štiri skeče. Pripovedujejo o našem vsakdanjem življenju in so lahko zelo prikriti, a predvsem poučni in koristni. Med skeči so se zvrstili »Kranjci« iz Oltena, moški pevski zbor »Soča« iz Schaffhausena, sanjavi Mladen Rodella s svojo kitaro in hčerko Dagmar. Drugi del programa je vodila Barbara Turk-Smrekar, ki je z vsoto skrbnostjo pripravila tudi besedilo.

Po tem programu, ki je trajal več kot dve uri, nekaterim v dvorani še ni bilo dovolj. No, vsakega lepega mora biti enkrat konec.

Oglasili so se zvoki ansambla »Selški fantje«, ki je igral za ples do zgodnjih jutranjih ur. Tudi za srečolov je bilo poskrbljeno.

Proslavo so organizirala vsa štiri slovenska društva v tem delu Švice: SPD Triglav, SD Planika, SD Soča in SD Rütli-Slovenija s pomočjo SZDL Ljubljana-Center. Delo so si društva med seboj razdelila. Tako je lahko proslava brezhibno potekala. Obiskovalcev je bilo nad tristo, med njimi tudi gen. konzul v Zürichu Gustav Kranjc, konzul za kulturo in tisk Sonja Ledinek, predstavica Ljubljanske banke Slavica Vukobratovič ter drugi gosti iz domovine.

Upajmo, da bo drugo leto tudi tako.
dr. Barbara Turk-Smrekar,
Andelfingen Švica

Branka Jurca nas je obiskala

Učence slovenskega razreda jugoslovanske dopolnilne šole v Effretikonu pri Zürichu je v petek, 18. decembra 1981 obiskala priljubljena slovenska mladinska pisateljica Branka Jurca. Z njo je prišel tudi urednik našega delavca in konzul Sonja Ledinekova.

Tistega dne smo bili resnično presenečeni, saj nismo slutili, da nas bo kdo obiskal.

Tistega dne smo bili precej nemirni, saj nam je naša učiteljica Marinka obljubila, da nas bo verjetno obiskal dedek Mraz. To je bil namreč zadnji dan našega pouka v letu. A presenečenje je bilo veliko. Prvič smo lahko videli pisateljico Branko Jurca. Še nikoli nismo od blizu videli kakega pisatelja. Pisateljica je ostala z nami vse popoldne in prijetno je bilo kramljati z njo. Želimo si, da bi nam naš slovenski dedek Mraz poslal še kakšno podobno presenečenje.

Prijatelji iz Švice

FRANCIJA

Dan republike v Sallauminesu

Proslava dneva republike je bila, kot je pri nas že običajno, 22. novembra 1981 v Sallauminesu pod pokroviteljstvom jugoslovanskega veleposlanika v Parizu, ki ga je zastopal konzul Radomir Nešić, pridružil pa se mu je tudi konzul Ibrahim Čepić. Tudi na zadnji proslavi smo lahko zadovoljni z udeležbo, saj je bila dvorana nabito polna. Predsednik je v uvodu pozdravil vse goste, med katerimi so bili poleg omenjenih tudi predstavnika Slovenske izseljenske matice Bojan Lubej in Gabi Heimer ter predstavnik skupščine občine Trbovlje. Lepo je bil sprejet tudi ansambel 12. nadstropje z Andrejem Šifrerjem.

Predstavniki ambasade je v jedrnatih besedah orisal pomen dneva republike in boj jugoslovanskih narodov za osvoboditev. V imenu matice je spregovoril Bojan Lubej, ki je našemu

Združenju podelil tudi diplomo kot priznanje za dosedanje delo v prid izseljencev v severni Franciji. Za njima je spregovoril tudi naš prijatelj, dolgoletni župan Sallauminesa Jules Tell, ki je omenil francosko-jugoslovansko prijateljstvo in velik prispevek, ki so ga dali izseljenci jugoslovanskega gospodarstvu.

Ansambel 12. nadstropje je s svojim programom zadovoljil staro in mlado občinstvo ter tako veliko prispeval k uspehu proslave. Zasluga za uspeh pa pripada tudi celotnemu odboru, ki je prireditev odlično pripravil ter tako dokazal, da je zmožen tudi v prihodnje dosegati še večje uspehe.

Tudi sam podpisani sem v visokih letih, 85 let, ponosen, da se nam je posrečilo ohraniti to društvo, ki je bilo že tik pred razpustom. Ponosen sem, skupaj z drugimi člani, da nam je uspelo ohraniti edino društvo, ki še deluje na narodnostni podlagi. Naj bi bilo to moje sporočilo tudi spodbuda našim mladim...

Po našem programu smo imeli družinski večer s prihodom dedka Mraza 23. januarja, dan žena smo proslavili 6. marca, občni zbor Združenja pa bomo imeli 4. aprila 1982.

Justin Čebul,
Sallaumines, Francija

ZR NEMČIJA

Deset let Bleda v Essnu

Leto 1982 bo pri Slovenskem kulturnem in športnem društvu Bled e.v. v Essnu potekalo v znamenju 10. obletnice ustanovitve društva. Širšo javnost želimo že zdaj obvestiti o tem dogodku, hkrati pa pogledati nekoliko

tudi v preteklost, ko ni manjkalo uspehov.

V ta del ZR Nemčije so se Slovenci priseljevali že po prvi svetovni vojni. Že Oton Župančič je med drugim v svoji znameniti Dumi zapisal: »Tamkaj v Ameriki, tamkaj v Westfaliji so nam izginili – več ne doseže jih naše oko...« Tudi takoj po vojni so se Slovenci priseljevali v ta del Evrope več kot drugam. Oddaljenost od domovine, domotožje ter želja po domači besedi in pesmi so še posebej krepile narodno zavest in Slovence združevale v različne skupine. Te skupine so bile prvi zametki današnjega Bleda.

Da bi lahko bogato slovensko kulturno dediščino predstavili večjemu krogu naših rojakov in tudi nemški javnosti, so se povezali z matično domovino in začeli razmišljati o organiziranem društvu. Pred desetimi leti se nas je zbrala manjša skupina na ustanovnem občnem zboru v Kolpingovem domu. Izvolili smo prvi odbor in dali društvu ime, ki naj bi simbolično predstavljalo našo ožjo domovino Slovenijo. Odločili smo se za ime Bled, enega od biserov Jugoslavije. Po izdelanem statutu smo društvo prijavili nemškimi oblastem. Na veliki kulturno-zabavni prireditvi se je društvo predstavilo širši javnosti in našim ter nemškim predstavnikom oblasti.

Kljub težavam zaradi prostorov, pomanjkanju rekvizitov in medsebojni oddaljenosti članov, so začele delovati: folklorna, dramska in pevska skupina. Vadili so v najrazličnejših prostorih, največkrat kar v zasebnih stanovanjih. Naša dekleta in žene so same sešile naše narodne Med Slovenci ni bilo težko organizirati instrumentalne skupine. Pozneje nam je uspelo, da smo dobili sobo v Kolpingovem domu, kjer je bila pisarna, garderoba in vadbena prostor obenem. Vse te skupine, katerim se je pridružila še kegljaška, so začele nastopati na najrazličnejših domačih, neeških in mednarodnih prireditvah.

Kmalu smo navezali tudi sodelovanje z družbenimi organizacijami v domovini, še posebej pa z občino Radovljica. Sodelovanje je bilo posebej živo na kulturnem področju. Naše skupine so nastopale v različnih krajih, v občini Radovljica, na izseljenskih piknikih v Škofji Loki, na Graški gori, v Muri in drugod. Uspešno je bilo tudi sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi društvi.

Da je bilo delovanje našega društva priznано tako v ZR Nemčiji kakor doma, dokazujejo tudi številne objave v slovenskih in nemških časopisih. Domovina nam je omogočila tudi gostovanje nekaterih priznanih skupin med nami. Pomemben datum v delovanju društva je tudi 3. maj 1975. Takrat je bilo naše društvo uspešen organizator

Pogled v prepolno dvorano med lansko proslavo dneva republike v Sallauminesu, Francija

4. srečanja slovenskih društev Zahodne Evrope. To je bil najlepši dokaz, da je društvo že takrat stalo na trdnih temeljih in so ga priznali vsi. Iz Slovenije smo takrat dobili tudi društveni prapor.

V prijetnem pomenku v prostorih društva Bled

Želja po večjih prostorih in s tem po razširitvi dejavnosti se nam je delno izpolnila leta 1976. Rudarska družba nam je dala v najem hišo, ki so jo člani z lastnim delom preuredili za potrebe društva. Tako smo iz dveh sob pridobili zasilni vadbeni prostor, v eni sobi smo uredili knjižnico, v ostalih prostorih pa garderobo in pisarno. Hišo smo imenovali »Slovenski dom – Bled«. Z boljšimi delovnimi pogoji so naše skupine dosegale tudi večje uspehe.

V tem obdobju je morda najpomembnejši dogodek ustanovitev slovenske dopolnilne šole v Essnu. Odtlej so nam šolarji in seveda njihova učiteljica ves čas v veliko pomoč pri delu društva.

Vedno več članov, potrebe po večjih prostorih za vadbo, šolske, kulturne in družabne prireditve ter še neugodna lega našega slovenskega doma, so odboru društva dala povod za iskanje primernejših prostorov. Popularnost, dobro vodenje društva ter tudi pomoč našega rojaka Ograjenška, vplivnega člana nemške socialnodemokratske stranke, vse to je pomagalo pri mestni upravi, da smo pred dvema leti dobili lepe, nove in ugodnoležeče

Skupina Bledovih društvenih delavcev

prostore. Kakšni so danes naši prostori na Hesslerstr. 208 Alten Essen?

Prostorna avla je okrašena s plakati znanih turističnih krajev Jugoslavije.

Pri vstopu v vadbeni in prireditveni prostor najprej vzbudi pozornost velika slika Bleda s parom v slovenski narodni noši. Poleg nje vidimo grb, državno in republiško zastavo ter zastavo ZR Nemčije. Pogled nam obstane na sliki maršala Tita, Prešerna, Cankarja, Bevka in drugih. Eden od stenskih časopisov pripoveduje o delu otrok: spise, risbe, fotografije s sprejema v pionirsko organizacijo. Drugi stenski časopis ponazarja tekočo društveno dejavnost, razpored dežurstev pa celo pozdrave in voščila. Na stenah opazimo množico plaket, priznanj in diplom iz domovine in ZR Nemčije ter od drugih prijateljskih društev.

V ločenem prostoru je urejena knjižnica, za katero skrbi Rudi Ravnak. Tam si lahko sposodimo knjige domačih in tujih pisateljev, različne revije in časopise. Manjši prostor je urejen v kuhinjo, kjer nam dekleta postrežejo z domačimi jedmi... Tudi bife z brezalkoholnimi pijačami je tam, najde pa se tudi kozarec domačega vina.

V naših novih prostorih se lahko zadržuje do 200 ljudi, zato lahko tam društvo pripravlja različne priložnostne slovesnosti in proslave: Prešernov dan, dan žena, 1. maj idr. Veliko dvorano moramo najeti le za večje prireditve, kot je proslava dneva republike. Prostori so za javnost odprti vsako soboto popoldne in nedeljo dopoldne. Veseli bomi, če nas obiščete. Da delo v prostorih teče brez zastojev, skrbi upravni odbor, ki ga vodi predsednik Franc Cebe.

Za vse nas, ki živimo v tem delu Evrope, pomenijo društveni prostori Bleda oazo domačnosti in v trenutkih domotožja pribežališče, kjer ob domači besedi in naši prelepi pesmi in knjigi najdemo košček domovine.

Na osrednjo proslavo 10-letnice slovenskega kulturnega in športnega društva Bled, ki bo 1. maja letos ob 16. uri v dvorani na Immelmannstr. Essen-Schonnebeck, vas že zdaj vabimo. Ob tej priložnosti si vsi želimo spet slišati domačo besedo, pesem in glasbo slovenskih umetnikov, ki bi nam spet prinesli utrip naše domovine za nekaj ur v osrčje Porurja.

dr. ing. V. Piber

Odbor slovenskega društva »Celje« iz Grevenbroicha s predstavniki Slovenske izseljenske matice in občine Celje

Izmenjava listin o prevzemu pokroviteljstva celjske občine nad društvom »Celje« v Grevenbroichu

Slovenska stojnica na »Jugoslovanskem tednu« v Grevenbroichu

Privlačen, vesel zaključek »Jugoslovanskega tedna« v Grevenbroichu

ZDA

Darilo družinam žrtev korziške nesreče

Glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote je na eni izmed sej ob prelomu leta odobril družinam žrtev tragične nesreče na Korziki 1000 ameriških dolarjev, ki so jih prek jugoslovanskega generalnega konzulata v Chicagu poslali Rdečemu križu Slovenije. Hkrati s to objavo so prek Prosvete pozvali svoje člane, naj sledijo njihovem zgledu in na sedež SNPJ nakazujejo svoje prispevke, ki jih bodo potem oni posredovali v Slovenijo.

Sestrici

Prvi dnevi in tedni v novi šoli so bili strašni za obe: počutili sta se kot gluhonemi sredi največjega trušča in vika. Ničesar nista razumeli, nihče v razredu se jima ni približal. V klopi sta sedeli kot jetnici. V odmorih sta se prijeli za roko in pritajeno šušljali v najbolj oddaljenem kotu šolskega hodnika. Skromno južino sta močili z velikimi, grenkimi solzami.

Enkrat ali dvakrat sta se na poti v šolo skrili za prvo trgovsko hišo. Tam sa sedli na mrzli pločnik in si pol dneva pripovedovali o šoli doma, kjer sta bili tako zelo srečni. »Kdaj se vrnemo domov?« sta se spraševali. Spomnili sta se razposajenih pesmi v domači šoli in svoje domače učiteljice – kako vneto sta ji odgovarjali na povsem razumljiva vprašanja! Tu pa sta prisiljeni molčati in poslušati nerazumljive besede, ki jima udarjajo na ušesa kot najhujše obtožbe. Zadnji sta v razredu, pa čeprav sta bili še včeraj odličnjakinji. Nevedni sta, da si še ust ne upata odpreti.

»Kaj neki počenjata zdaj babica in dedek?« sta silili druga v drugo. »Ali bova še kdaj videli staro mamo in starega ateka?«

Čez nekaj tednov sta spoznali, da jima učiteljica v novi šoli pripoveduje o kraljih in kraljicah, ki niso bili ne iz Maribora in ne iz Ljubljane. Razumeli sta tudi že toliko, da nova učiteljica še nikoli ni slišala za njun rojstni kraj in za njuno rodno deželo. Čudili sta se, kako je to sploh mogoče. Kar naprej jima dopoveduje, da morata pozabiti na vse, kar je bilo. Z novo deželo sta dobili tudi »novo« zgodovino in »novo« zemljepis, jima pravi.

Sestrici tega seveda nista mogli razumeti. Uprli sta se angleški izgovorjavi svojega imena. **»I am Alenka!... I am Manica!«** sta vztrajali.

»Kdaj se vrnemo domov?« sta vsak dan oblegali mater in očeta.

Starša pa sta samo molčala. Kaj bi jima tudi lahko rekla v tolažbo? Kako bi jima razložila, da bodo vsi skupaj ostali tukaj, v tem tujem, nerazumljivem svetu? Poti nazaj vendar ni več. Hodila sta na delo v ledeno zimo, od jutra do večera ju ni bilo doma. Skrbe-

ti sta morala za streho nad glavo, za kruh, za obleko...

Takrat je imela starejša sestra deset, mlajša pa osem let.

Minili so meseci, minilo je leto dni. Sestrici sta čebljali med seboj samo še po angleško. Nova šola jima je zabrisala spomine na svet, iz katerega sta bili prišli. Ko se je ponovno stopil sneg in se je spustilo na neskončno prerijsko ravnico poletje – pomladi v novih krajih ni bilo! – starša svojih dveh hčera nista več razumela, saj se sama nista utegnili posvetiti učenju tujega jezika. Sestrici sta uporabljali besede in rekla, ki jima niso nič več pomenila. Še kar naprej sta silila v otroka z materinščino, domačih odgovorov pa sta slišala v odgovor vedno manj. Ni trajalo dolgo in deklici na vprašanja nista več odgovarjali drugače kot z besedami:

»We don't understand you... Speak English with us... We don't want to be bloody foreigners!«

Zdaj sta se razžalostila mati in oče. Spogledala sta se in mednju je padlo vprašanje – kot težka, mučna sodba:

»Ali je bilo vsega tega sploh treba? Kaj sva sploh dosegla s potjo v svet?... Sva izgubila svoja otroka?...«

Prvi pripis

Gornje beležke so stare vsaj že dvajset let, če niso še starejše. Odkrila sem jih med očetovimi papirji. Morda si jih je shranil, da bi po njih napisal kaj obširnejšega, pa so mu obležali.

Kot starejša izmed obeh »sestric« se pripetljajev ob našem prihodu v novo deželo še najbolje spominjam.

Vse je res, kakor je oče zapisal, samo to ne drži, da sta naju on in mama »izgubila«. Kako neki bi se moglo to zgoditi? Očetovo vprašanje meri verjetno na to, da bi midve utegnili zapraviti v novem svetu svojo **narodno pripadnost** in mogoče pozabili na svojo rojstno deželo. Tudi to se ni zgodilo! Prav dobro vem, kdo sem in od kod sem prišla. Zelo sem ponosna na naš narod in na dediščino svojih staršev in njunih prednikov!

Seveda – predobro razumem, kako je moralo biti mami in očetu, ko sva midve govorili samo angleško. Boleti ju je moralo globoko v srcu. Pa veste, kako je bilo s tem? Midve nisma hoteli biti drugačni od svojih sovrstnic v šoli in na cesti! Kot da bi skočili pod kožo nekoga drugega, sva zaigrali svojo novo vlogo... Sčasoma sva se tej vlogi privadili. Zaživelimi sva jo kot najboljši igralki v gledališču. In sva kaj kmalu ugotovili, da nama povsod pomaga: v šoli, na igrišču, v mestu... Potem pa kar naenkrat zlepa nisva mogli iz nje.

Ko danes gledam nazaj v tisti čas, vidim, da se je naju ta umetna prevleka tesno držala. Šele po več letih se je začela luščiti z naju in to počasi, kot se levijo rakci v naravi.

Bolj sva bili domači z angleščino, manj pozornosti sva vzbujali v naši okolici. Ta pa nikakor ni bila prise-ljenska, če si morda to mislite! V pre-rijskih krajih smo bili prave bele vrane. In ne pozabite, da so bila to petde-seta leta, ki so bila tod še neznansko kolonialna...

Zdaj pa nazaj k mojemu predmetu:

Ko sva z mojo sestro lagodneje zaživelimi, tako kakor je od naju pričakovalo tamošnje angleško okolje, sva se na lepem obrnili navznoter in se jeli vedno bolj zanimati za »čuden« in »ne-navaden« svet svojih staršev. Ne rečem, da sva to zavestno ali načrtno počenjali – še zdaleč ne! Vsa ta stvar z našo narodnostjo se je naselila v nama mimogrede in neopazno, kot se po snežnem metežu v Manitobi prismeji na nizko nebo veliko, smejoče se sonce. Mislim si, da je pri tem odigrala veliko vlogo najina domača vzgoja, ki sploh ni bila hlapčevska, in navsezadnje naj še omenim, da sva vsa ta leta, kar smo tukaj, slišali najina starša govoriti samo naš jezik. Po vseh teh letih sva si spet začeli ogledovati tudi domače knjige, čeprav jih midve z Manico zelo počasi prebirava...

Tako je pač z nami tukaj. V tem nisva nobeni izjemi. Tako se verjetno godi tudi drugim otrokom, ki so se rodili v Evropi, in so tukaj zrastle v dekleta in žene.

Oh, tista prva leta najinega novega življanja!

Veste, kaj sva zvedeli, ko sva se za silo privadili jeziku v razredu? Sošolci so nama povedali, da naju je učiteljica prve dni predstavljala vsem, ki so jo hoteli poslušati, češ da sva iz dežele lačnih, kamor Kanadčani pošiljajo pakete CARE. Kot da bi prišli iz kakšnega zapuščenega otoka za devetimi morji!

Tudi zato sva pohiteli z novim jezikom, da sva svojim sovrstnicam lahko čimprej opisali, iz kakšnega prelepega sveta sva prišli. Spominjam se, da sva znosili v šolo vse fotografije domačih krajev in najinih sorodnikov. Pokazali sva jim naše lepe domove in razložili, da so tam, od koder sva midve, ljudje zelo čedno oblečeni...

In tako bi lahko nadaljevala v nedogled. Hočem le povedati, da sva midve takrat veliko bolje dojemali naš skupni priseljski položaj, kot pa sta si mislila mama in oče. Kadar sva bili sami, se je najin otroški glas kar tresel:

»Veš, mami in atu tukaj ni lahko. Nič ne rečeta, jaz pa vidim...«

»Saj – vsi ti ljudje v tem mestu niso preveč prijazni z nami, ki smo komaj prišli... Pravijo, da jim prišleki kradejo zaslužek...«

»Veš, danes sem Catherine povedala svoje o lačnih in golih iz najinega rojstnega kraja... Kar usta je odprla in zakročila z očmi. Branila se je z nauki učiteljice in svoje matere, ki prav tako govori o 'tujcih'.«

Da – midve sva trmasto vztrajali pri svoji resnici. Nikoli ne bom pozabila, kako nedostopno je bilo vse tisti prvi čas po našem prihodu z ladjo in potem še z letalom do Winnipeg... Jokali sva, da je jo!

(Pa sem spet zašla na stranpota. Oprostite mi).

Povem naj samo še to: kjer je doma narodna zavest, tam se otroci ne izgubijo. Tudi v Kanadi. Danes imam štiriintrideset let in po možu se pišem čisto po angleško – ostala pa sem vseeno to, kar sem bila! Povsod se postavim s svojim domačim krstnim imenom. Alenka sem in pika! – pa se nauči to izgovoriti, kot sem se jaz morala privaditi tvojemu imenu!

Rada obujam spomine na kraje, kjer so ostali moji stari starši, moje tete in strici, bratranci in sestrične. Najraje pa se spominjam – po vseh teh letih – svojega prelepega otroštva pri stari mami in kmetiji v zelenih goricah!

V rojstno domovino se še nisem vrnila na obisk. Odlašam in odlašam. Menda se bojim, da bi tam ne zagledala drugačne slike, kot je tista, ki jo nosim že tako dolgo v sebi. Toda lepega dne se bom odločila in odpotovala tja. Hčerki moram pokazati svoj rodni kraj in rojstno hišo, ki še vedno stoji

med vinogradi, sadovnjaki in visokimi topoli.

S tem sem mogoče odgovorila na vprašanje, ki me je nemalo zmedlo. Zanima me, kaj poreče na vse to moja sestra...

Drugi pripis

Strinjam se z vsem, kar si napisala, Alenka. Moj spomin ni več tako živ in boleč, kot je tvoj, saj sem tri leta mlajša od tebe in nisem vsega tako jasno videla ali razumela. Vem pa, da je bilo hudo. Za naju dve, za najine starše. Danes se včasih čudim, da sta vse tisto tako pogumno vzdržala. Mama je bila prava junakinja. Kdo ve, če bi midve pri najinih sedanjih letih zmogli enako mučeništvo? – Saj sta bila ata in mama takrat najine starosti, kaj praviš?

Najbolj se spominjam zaničevanja, ki sva ga bili deležni, ker nisva znali odpreti ust po angleško. Kako so naju že imenovali?... Pa tistih starih cunj, ki bi jih naj venomer hvaležno sprejemali iz rok prerijskih bogatinov! Misliš, da so se medtem že kaj bolj razgledali po neangleškem svetu onstran morja? Še danes se mi zdi čudno, da so bili v tistem kraju sredi prerije tako nevedni v zemljepisju, narodopisju in zgodovini.

Se še spominjaš? Moji najboljši prijatelji so bili otroci kitajskega trgovca, ki nam je tolikokrat pomagal iz najhujših zagat. S tem seveda ne zanimam, da drugi niso bili dobri z nama. Kar precej jih je bilo. Osebnost bom vedno hvaležna gospe... (imena se ne spomnim več), ki me je na svojem domu učila angleščino po šoli. Prav gotovo sem se ji smilila, ko pa sem vedno samo molčala in molčala in si grizla nohte... Kaj neki delajo vsi tisti dobri ljudje na preriji? Morali bi jih enkrat obiskati z avtom... Bi šla tudi ti z nami?

Ne vem več, o čem sva se pogovarjali tiste dni pred več kot dvajsetimi leti...

Moji spomini na rojstni kraj so megljeni. A vseeno sem prinesla s seboj nasmejeno podobo babice, ki naju je vodila v park in v slaščičarno. Le kako sva se prebili skozi deklška leta v Kanadi brez ljubljene babice in dedka?

V odgovor na tvoje vprašanje, Alenka, pa imam te besede:

Nihče naju ni izgubil – ostali sva zvesti svojim staršem, svoji preteklosti, svoji rodni deželi. Tu lahko ponovim, kar si že sama tako lepo povedala: vem, kdo sem in od kod sem prišla! Svojega materinskega jezika ne razumem tako dobro kot ti, to je res, občutim pa menda še prav vse, kar kdo pove v domači besedi najinih staršev.

Že dvakrat sem bila v najinih rojstnih krajih. Obisk ni trajal dolgo, bil pa je nepozaben. Srečna sem, da sem še enkrat videla babico in staro mamo. Dedka in starega ateka, žal, ni bilo več.

Veš, ko sem bila tam, sem si rekla: nihče ne more razumeti samega sebe, če ne pozna svojih korenin. Zato se bom tja še vrnila. Tudi svojemu sinu in svojemu kanadskemu možu bom pokazala, kje je tekla moja zibelka.

Všeč mi je tvoja prispodoba s tisto prevleko, ki sva si jo nadel, da bi lažje zadihali v tuji šoli sredi prerije... Kot veva samo midve, ta najin kanadski kožuh nikoli ni bil prišit na kožo. Jaz sem ostala pod njim Manica, ti pa Alenka!...

Ivan Dolenc,
Toronto, Ontario, Kanada

Pokojnemu prijatelju ob peti obletnici

*Rajko, zares srečen si,
da tvoje truplo v domači zemlji leži.
Zgodaj v jutru slavček ti žvrgoli,
sladko počivaj v slovenski zemljici.*

*Zopet mrak se povrne
in kraška burja zabuči,
iz šumenja glas se sliši blagi:
hvala tebi, tovariš dragi...*

*Spomladi kar vse oživi,
ob mahu vijolica se razcveti
pod skalo ciklam se zbudi,
le Rajko pod bršljanom mirno spi.*

*Mogočni hrast in lipa,
trta, brinj in trstika,
vse kar Krasa našega je dika
in narave krasne slika.*

*Narodni borec bil si ti
in zato hvaležni smo ti vsi,
posebno vsi, ki smo te poznali
iz mladih lepih dni...*

Ivan Čeh,
Cleveland, Ohio

za mlade

po srcu

Rubriko ureja: MIHA MATÈ
Ilustrirala: IRENA MAJCEN

PREDSTAVLJAMO VAM PESNIKA MATEJA BORA

Pesnik Matej Bor se je rodil leta 1913 v Grgarju pri Gorici. Vojna vihra ga je zatekla kot profesorja v Kočevju. Ker ni hotel služiti okupatorju, je odšel v partizane, kjer je skrbel za kulturno življenje in propagando. Že leta 1942, je izšla njegova ciklostilna zbirka Previharimo viharje, ki je borcec vlivala novih moči in poguma. Med vojno pa je napisal tudi drami Težka ura in Raztrganci.

Po vojni je bil nekaj časa dopisnik Tanjuga v Italiji in ravnatelj ljubljanske Drame. Zdaj živi v Radovljici. Je odločen zagovornik čistega okolja.

Napisal je scenarij za slovenski film Vesna, zelo znana pa je njegova pesnitev Šel je popotnik skozi atomski vek.

Za mlade bralce ja napisal naslednje pesniške zbirke: Uganke, Ropotalo in ptice, Slike in pesmi o živalih, Sračje sodišče in Pesmi za Manjo. Znane so tudi njegove pesniške zbirke za odrasle: Pesmi, Bršljan nad jezero, Sled naših senc in V poletni travi.

Kakšen je prepir med srakami, pa preberite v naslednji njegovi pesmi.

Matej Bor

Sračje sodišče

»Kaj boš ti, presneta sraka!«
je dejala sraka sraki.
Sraka srako je tožila.
Vzela je pravdača sraka
in sodniki sami sraki,
vendar pravde ni dobila.
Sodba pa se je glasila:
Ker je rekla sraka sraki,
da je sraka, ni žalila
srake, temveč le ugotovila,
skratka, da je sraka sraka.
Kar zadeva izraz »presneta«,
mislimo sodniki sraki,
da bi moglo biti vsaki
sraki v čast, če je presneta.
In zato se tista sraka,
ki je sraki rekla sraka,
pred sodiščem tem oprošča.
To je vse in to zadošča.
H koncu le še ugotovitev,
da edina je žalitev
za vse srake, stare in mlade,
grd očitek, da ne krade,
poleg tega pa še ta,
da bi kradla, pa ne zna.

Ferdo Godina

Budilka in vreča moke

Po vasi se je takoj raznesla novica, da je berač Buček ukradel pri Amerikancu Hozjanu budilko. Tisti, ki še budilke pri Amerikancu niso videli, so jo prišli gledat h Kozlarjevem. Ko so se jo nagledali, jo je Kozlarjev oče vrnil Amerikancu. Pri Kozlarjevih je ostala samo še Bučkova vreča, polna moke.

Ta vreča je stala dneve in dneve pred Kozlarjevim hlevom in čakala Bučka. Midva z Izidorjem sva večkrat ugibala, ali bo berač Buček po vrečo še kdaj prišel ali pa ga na Bistrico sploh ne bo več.

»Bo, prišel bo ponjo,« je menil Izidor.

»Ne bo ga,« sem trdil jaz. »Ne bo maral priti zaradi budilke.«

»Boš videl, da bo prišel po vrečo. Če ne bo prišel ponjo podnevi, bo prišel ponoči,« je vztrajal Izidor.

»Tudi ponoči ne bo prišel,« sem spet trdil jaz.

Bučkova vreča moke bi najbrž še dolgo stala pred Kozlarjevim hlevom, če ne bi nekega dne pritekel k meni Izidor in mi povedal, da je trgovec pripeljal sveže klobase. Obesil jih je na drog v izložbeno okno.

»Prodajva Bučkovo moko in si kupiva klobase,« je dejal Izidor. »Če je

on ukradel budilko, ne bo nič hudega, če prodava midva njegovo moko.«

Kar stisnilo me je nekaj pri srcu, ko sem pomislil, da bi z Izidorjem Bučko izmaknila vrečo.

»Ne smeva,« sem mu dejal, da bi ga odvrnil od prodaje. »Buček bo prišel po vrečo.«

»Viš, do sedaj si pa trdil, da ponjo ne bo prišel,« mi je očital Izidor.

»Ti si pa rekel, da bo prišel,« sem se branil jaz.

»Res sem rekel,« je priznal Izidor.

»Ampak, zdaj vem, da si imel ti prav.«

»Ne, ti si imel prav,« sem vztrajal.

Tako sva se nekaj časa prepirala, dokler si nisva šla ogledat klobas v izložbeno okno. Ko sva si jih ogledala, se tudi jaz nisem mogel več upirati.

Rumene, prekajene klobase so bile preveč vabljive.

Šla sva h Kozlarjevem po Bučkovo vrečo. Nesla sva jo v trgovino tako, da jo je Izidor držal na enem koncu, jaz pa na drugem. V trgovino sva jo komaj prenesla.

»No dečka, kaj imata v vreči?« naju je vprašal trgovec.

»Moko,« je odgovoril Izidor in se delal pogumnega. »Klobase bova zanjjo kupila.«

Škoda, da je Izidor kaj rekel o klobasah. Trgovec je namreč takoj postal pozoren. K sreči naju ni poznal, ker se je šele pred kratkim priženil na Bistrico. Hudomušno se je nasmehnil in naju vprašal:

»A klobase bi rada?«

»K klobase,« je pritrdil Izidor.

»Kakšno moko sta prinesla za te svoje klobase?« naju je spet vprašal trgovec in se smehljaj.

»Pšenično,« je bleknil Izidor, ne da bi kaj pomislil. On je bil prepričan, da bova za pšenično moko dobila največ klobas.

»Če sta prinesla pšenično moko, potem se bosta klobas pošteno napokala,« se je šalil trgovec, ki je že vedel, da z najino moko ni vse v redu.

Stopil je k vreči in jo odvezal. Segel je vanjo, in v prgišču potegnil iz nje moko. Nesel jo je k oknu in si jo natančneje ogledoval. Šele tedaj sva razumela, kakšne neumnosti se je iznebil Izidor. Saj je Buček spravljal v vrečo vse, kar so mu dali Bistričani.

Od koruzne in ržene moke do otrobov. Samo pšenične moke mu prav gotovo ni nihče dal.

Medtem ko je trgovec obračal na prgišču Bučkovo moko, me je Izidor prestrašeno pogledal. Vedela sva, da se najina kupčija okrog klobas ne bo dobro končala. Izidor je že pogledal proti vratom, kako bo pobegnil. K sreči nama je trgovec dejal:

»Grem po ženo. Ona moko bolje pozna. Malo počakajta.«

Ko je trgovec odšel, je Izidor stekel iz trgovine na cesto. Jaz pa za njim. Pustila sva Bučkovo vrečo z moko vred v trgovini. Ko sva tekla po ulici, je trgovčeva žena skozi okno videla Izidorja. K sreči ga ni spoznala. Zato najina prodaja Bučkove moke ni nikoli prišla na dan.

S tem tudi končujem zgodbo o budilki Amerikanca Hozjana. Njegovo budilko je zdaj poznala že vsa Bistrica. Čez nekaj let budilka ni bila nič posebnega. Bila je redka hiša, kjer ne bi imeli te ropotulje.

Gema Hafner

Zeleni Jurij

K nam jezdi Jurij zeleni,
vsa okna odpri in duri odkleni.
Ponudi mu hlebec, sol in medico
in zvonko zapel bo pomladno zdravico:

»Naj polna bo kašča in poln sod,
zdravje v hiši, v hlevu – sreča povsod...!«

Že je pred hišo s krono iz cvetja in vej...
Le vstopi, sezi nam v roko, se z nami nasmej!

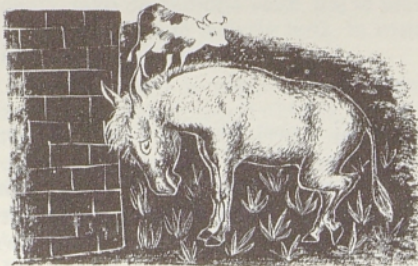
»Ah... Glej!« materi beseda zastane,
Ko vsa sijoča na prag plane...
»O, ti si, ti jezdiš tod z vejicami okrašeni,
vitez pomladi, čeprav še nebogljen...
O, ti si res Jurček – zeleni, ves zlat,
sinček moj ljubi – moja pomlad!«

In dvigne v naročje Miška fantička
in brezovo vejo njegovega konjička.

Basen

Osel

Nekoč je živel osliček, ki je slovel po svoji trmoglavosti. Če si je kaj vtepel v glavo, ga nihče ni mogel prepričati, da nima prav. Nekega dne je zadovoljno mulil travo na paši, ko ga je prijazno opozorila krava:

»Pazi osliček, če boš korakal s sklonjeno glavo naprej v tej smeri, se boš zaletel v zid pastirjeve koče.«

»Ne bom se,« je trmasto odgovoril osliček in se pasel naprej.

Ko je prišel do zidu, se je z glavo zaletel vanj. Čeprav je bil zid trd, osliček ni odnehal. Kar naprej se je zale taval, dokler mu ni počila lobanja.

Pomni: zid je bolj trd kot glava.

Žarko Petan

Morda še ne veste...

da je najvišja danes še živeča žival žirafa, ki jo najdemo le še v suhi savani in polpustinjah južno od Sahare. Najvišji znani primerek vseh časov je bil masajski samec z imenom »George«, ki ga je 8. januarja 1959 dobil iz Kenije chesterski živalski vrt v Angliji. Ko mu je bilo 9 let, se je z glavo skoraj dotikal 6,09 m visoke lope. George je poginil leta 1969.

da so najbolj dragocene živali – če govorimo o njihovi strogo denarni vrednosti – čistokrvni dirkalni konji. Konja Secretariata so leta 1973 prodali za 6,080.000 dolarjev. Najdražji eksponat v živalskih vrtovih pa je veliki panda; živalski vrt iz San Diega je leta 1971 ponujal za ploden par 250.000 dolarjev. Med morskimi živalmi je najbolj dragocen kit ubijalec. »Newtka«, 2948 kg težka samica, ki so jo septembra 1975 z letalom prepekljali iz Dallasa v Teksasu do Niagarskih slapov, je bila zavarovana za 71.400 dolarjev.

Helena Bizjak-Paš

UGANKE

Po belih planjavah
se sanki, drsi,
za sabo pušča modre sledi.

Pisalo

Železna kača klopotača
kolesa mi obrača

Vlak

V progasto se je oblekla,
na cesti pižamo si je slekla.
Potem na tla jo položila,
reka ljudi jo pohodila.

zebra

Okroglih lic po nebu hiti.
Jo zemlja pokrije,
dva krajca dobi.

luna

Pomladi sneg taja.
Se poleti razdaja.
Jeseni na nebu vse manjši ima krog.
Pozimi je skopo in kratkih je nog.

sonce

Na žogi živiš.
Se žoga obrača.
Kako, da z nje ne zletiš?
Ne, to ni zvijača.

Zemlja

Brez koles vozi v dve smeri,
šest jih notri lahko stoji.

dvigalo

nove knjige

Tone Svetina: Volčiči

Tone Svetina, na Slovenskem zelo znan in uspešen avtor vojnih romanov, je napisal novo delo, ki je izšlo pri založbi Borec v Ljubljani. To so **VOLČIČI**, povest o boju otrok in starcev s Kozare.

Pisatelj izjavlja, da si je izbral Kozaro zato, ker je bila v zadnji vojni edinstven primer povezanosti ljudstva in vojske v boju proti nasilnežu. V tem uporu, pravi pisatelj, so zorele nebogljenе žrtve in se spreminjale v zavestne borce. V dramatičnem dogajanju sledi pisatelj usodi ene družine, hkrati pa tudi moralnemu razkroju zločincev. Sporoča nam:

»Na stotine knjig bi lahko napisal o boju ljudi s Kozare, vsaka hiša ima svojo tragedijo in svoj roman.«

Je pa Tone Svetina, pisatelj z Bleda, te dni končal rokopis svojega novega romana z naslovom **MED NEBOM IN PEKLOM**. Gre za vojni roman, ki pripoveduje o borbi primorskega ljudstva za svojo osvoboditev v času od začetka prve svetovne vojne 1914 pa do konca druge svetovne vojne. Epilog, ki je v romanu uvod, se zaključuje v letu 1970 z vprašanjem, če bodo otroci znali ceniti in ohraniti svobodo, ki so jo priborili očetje in matere.

V ospredju pripovedi je kmečka družina Bečanovih iz Brkinov. Razočarani sprejmejo italijansko zasedbo Primorske, kajti z vsemi upi so pričakovali Jugoslavijo. Žive v neposredni bližini meje, kjer prihajajo nasprotja med ljudmi in zasedbeno oblastjo najgloblje do izraza.

Roman *Med nebom in peklom* je že začel dnevno izhajati v ljubljanskem Dnevniku, potem pa bo izšel v knjižni obliki pri založbi Borec v Ljubljani.

Pavle Zidar: Čudeži

Pisatelj se je v tem romanu sprehodil skozi svoje življenje, začeni v današnji Luciji pri Portorožu in opisih ljudi ter krajevnih značilnosti tega v dno morskega zaliva zgnetenega gnezdeca. Asociacije ga vodijo iz sedanjosti nazaj v preteklost, v kraje na Go-

renjskem, kjer je tekla njegova mladost, ki mu je zapustila več neprijetnih kot prijetnih vrezov v dušo. Asociacije pa se pretakajo tudi v druge kraje po Sloveniji, v mesta, kjer je kdaj bival, išoč mirno okolje za pisanje. A zmeraj znova se vračajo iz preteklosti v sedanost in iz sedanosti bežijo v preteklost. Tako se v romanu ti dve ravni pisateljevega spominjanja spajata druga v drugo in ni več mogoče ločiti prve od druge.

Temeljna vsebina *Čudežev* pa je, podobno kot v večini Zidarjevih pripovedi, zvečinoma avtobiografska in zartza v pisateljevo notranjost.

Roman je izšel pri založbi Lipa v Kopru in velja 398 dinarjev.

Kurirčkova torbica

Kurirčkova torbica je naslov zbirke štirih barvnih slikanic, ki je izšla pri založbi Borec v Ljubljani. Vsaka od

njih ima 24 strani, vložene pa so v PVC embalažo.

V že uveljavljeni zbirki malih slikanic sodelujejo tokrat znana slovenska pisateljica Branka Jurca in Karel Grabeljšek ter odlični ilustratorji Ančka Gošnik-Godec, Irena Majcen, Božo Kos in Marjan Manček, zadnja dva pa sta tudi prispevala besedili za svoje ilustracije.

Zbirka, ki je letos izšla že tretjič, je namenjena predšolskim otrokom in učencem prvih dveh razredov osnovne šole. Njen urednik je pisatelj in publicist Janez Kajzer.

Pri založbi Borec pa sta izšli še dve prisrčni mladinski povesti: prva je **ANTONA INGOLICA** povest z naslovom **ZAUPNO**. Pisatelj v obliki deklškega dnevnika pripoveduje o žalostnih, toda hudo vznemirljivih časih nosečnosti v Srbijo. Knjiga na zanimiv način razkriva pomemben kos naše bližnje preteklosti.

Drugo knjižico pa je napisala – kot svojega prvenca – **JELKA MIHELIČ** in jo naslovila s **TRSKA IN BAJSA DEBELAJSA**. Pisateljica je snov za svojo povest, ki je naletela pri slovenskih otrocih v domovini na izreden sprejem, vzela iz okolja stanovanjskih blokov, dvorišč, hodnikov in dvigal. Nevsiljiva vzgojnost je skrita v živo napisanih napetih zgodbah, ki jih je z ustreznimi humorističnimi ilustracijami odlično dopolnil Marjan Manček.

Knjiga je primerna za učence od 2. do 6. osnovnošolskega razreda.

Naslovnici najnovejših mladinskih povesti, ki sta izšli pri založbi Borec v Ljubljani

materinščina

memo, dragi rojaki, da ste iz bojazni, da nemara s svobodo jezika le ni vse zlato, zmeraj v mislih z nami, ali je v federativni Jugoslaviji zadosti poročstva in dobre boljše za svobodno življenje narodov in jezikov in ali daje ta ureditev hkrati tudi možnost za uresničevanje vseh vzvišenih demokratičnih in svobodljubnih načel.

Razumemo vašo skrb, saj sami živite sredi drugih, večjih narodov in ste s svojo očetno ali materino pripadnostjo kakor drobne iskricke razgubljeni v morju tujega, ognja, tako da najbolje veste, kaj se pravi jezik, veste, kaj je materin jezik, in veste, kakšen trinog je življenje.

Tudi mi doma to vemo. Čutimo pritisk življenja v vseh njegovih oblikah. Temeljna načela ustave so eno, življenje je nekaj drugega. Na papirju z lahkoto napraviš najtežje račune in najlepše načrte, v življenju pa se ti sproti kažejo zmeraj nove težave. In razumna človeška izkušnja si zato z ustavo postavi vodilo za lažje premagovanje življenjskih težav in dvomov.

Tudi v življenju jezikov, tudi v življenju slovenske materinščine.

Slovenija si je ustvarila močne gospodarske temelje in s tem zaradi pomanjkanja domačih delavcev deloma sama odprla vrata tujim, deloma pa zaradi vabljenih delovnih možnosti omogočila naraven priliv od drugod, tako da se je začelo moderno preseljevanje narodov, ki zapleta in zabrisuje stara pojmovanja o narodnostnih mejah in okvirih.

In ker smo dejavno demokratični, omogočamo svojim delavcem kar največ pravic, da se med nami lahko dobro počutijo in dobro delajo. Tako so pač pravila igre demokracije in svobode, pravila igre, ki jih vi sami, dragi rojaki, tako dobro poznate od negativne plati, ker se morate kot gostje v tujini obnašati kot gostje in tudi svoj jezik omejiti na svoj ožji krog.

In ker smo stvarni in odkrito gledamo resnici v oči, vam povemo, dragi rojaki, da je vaše spraševanje o usodi materinščine doma po svoje utemeljeno in izraz sodobno perečih skrbi. Življenje je trinog. Ne le življenje iz rok v usta, tudi življenje pri polni skledi.

In tu se je začelo. V želji po kar največjem prometu in kupčiji smo pozabili na zdravo načelo o narodu in njegovem jeziku in postali mednarodni. Angleščina in srbohrvaščina sta vsaka po svoje začeli v marsičem prestopati meje razumnega sožitja. Sami smo začeli pljuvati v svojo skledo, sami zanemarjati temelje svoje narodnosti, svojo materinščino.

In tako se je morala prebuditi vest, ki se ji pravi »Slovenščina v javnosti«.

Janko Moder

sporočila

Stališča za bodoče delo

Zadnja seja izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice, ki je bila 20. januarja, je med drugim izoblikovala stališča SIM za delo z izseljenci v prihodnjem obdobju. Na temelju dosedanjih izkušenj in razgovorov s številnimi uglednimi društvenimi delavci med izseljenstvom je bilo v teh stališčih ocenjeno, da bo treba v prihodnje več pozornosti posvetiti »mlajšim generacijam izseljencev, ki so se uveljavile v gospodarskih, kulturnih, znanstvenih in političnih strukturah držav, kjer žive.« Kulturno sodelovanje z izseljenci naj bi v prihodnje bolj upoštevalo obstoječe meddržavne sporazume o kulturnem sodelovanju. Več pozornosti je treba posvetiti informativni dejavnosti, slovenskim dopolnilnim šolam med izseljenci, ki imajo med drugim težave tudi zaradi pomanjkanja ustreznih učbenikov, ne nazadnje pa naj bi se Matica zavzemala tudi za ustreznije zastopstvo slovenskih kadrov v diplomatsko-konzularnih predstavništvih Jugoslavije, zlasti v državah, kjer živi večje število naših ljudi.

Po tej seji je bila tudi ponovna slovesnost, na kateri so podelili diplome in priznanja Slovenske izseljenske matice vidnim družbenim delavcem, ki so se zlasti izkazali z delom v organih SIM v minulem obdobju. Diplome SIM so prejeli: Štefan Antalič, Pavle Bojc, Stane Lenardič, Bojan Lubej, Marjan Osolnik, podružnica SIM v Murski Soboti, Slovenski oktet, Ivo Tavčar, Vida Tomšič, Štefan Urbanc, Mitja Vošnjak, Franc Žugel ter izseljenske matice Srbije, Bosne in Hercegovine, Makedonije, Črne gore ter Vojvodine in Kosova. Priznanja SIM pa so prejeli: Branko Babič, Martin Hajsinger, Albin Kovač, dr. Ivo Murko, Franc Poženel, Lojze Zdravje (posmrtno) in dr. Mirko Žgur.

Slovenščina v javnosti

Eno od prvih vprašanj, ki jih postavi vsak rojak, ko pride v domovino, je gotovo: Kako je s slovenščino?

Materinski jezik je vse od davnih časov naprej Slovencu skoraj isto kakor svoboda. V narodni zavesti se je ustvaril skrivnostni ključ, ki odpira vsa vrata trpljenja in zatiranja pod tujim jarmom v svobodo.

Materinščina nam je tako prešla v slovensko legendo in nedotakljivo svetinjo. Pri nji so se navdihovali naši predniki, nji so peli naši pesniki in pisatelji. Ob vsakem še tako hudem času je Slovenca misel na jezik, ki ga mora nedotaknjenega in svobodnega izročiti naprej svojim potomcem, držala pokonci. To je bil dolg, nepretrgan boj z opotečo srečo skozi stoletja, vse od prvih, družinskih in rodovnih vezi, pa do pomladi narodov in še naprej.

In ko je potem, tako rekoč sredi belega dne, vpricho naših, sedanjih oči, ki so s Prešernom in Cankarjem že videle izpolnitev stoletnih sanj, udarila najtemnejša in najstrašnejša noč, ko so fašistični osvajalci raztrgali Slovenijo kakor roparske zveri in ji vsilili svoje zakone, je v slehernem zatiranem pripadniku zasedenih narodov znova in še z večjo močjo zagorela vera v luč, ki jo bo prinesla prihodnost, vera v boj za osvoboditev.

In ta vera ni bila le vera, je bila tudi trd boj za ohranitev dednih izročil. In največji črnogledi, ki so se bali, da smo se z osvoboditvijo samo iz odkrite zahodne zasedbe rešili pod prikrito vzhodno, so morali leta 1948 priznati, da je največji dan vendarle napočil in da je tu in da je naš. Slovenščina je dobila neomejene pravice in možnosti, ki so narodu potrebne, da oblikuje misli, občutke in spoznanja. Vse naše življenje je poslej sproščeno prekvašeno in prežeto s slovenščino, vse od najnižjih do najvišjih šol, od najnižjih do najvišjih uradov, od najpreprostejših obrtnikov do največje industrije, od vsakdanjega pogovora do vrhunske umetnine.

Že samo to poudarjanje priča, kako smo bili Slovenci dolga stoletja zatirani. To, kar je bilo za nekatere druge narode sama po sebi razumljiva danost, smo si morali mi šele izbojevati in ravno zato je za nas tako samo po sebi umevno, da venomer sproti poudarjamo kot največjo zmago, čeprav gre za naravno pravico, ki bi je moral biti deležen vsak narod.

Bi je moral biti, ampak Slovencem sreča že skozi stoletja rada laže, zato vas razu-

mislino

na glas

To in ono o – ljubezni

Najbrž ste se pomilovalno nasmehnili, ko ste prebrali naslov. Saj je bilo o ljubezni že toliko povedanega, napisanega, naslikanega, predvajanega na odrih in ekranih. Če ne bi bilo ljubezni, o čem, prosim vas, bi prepevali pevci in se drli ali zdihovali popevkarji. Ljubezen ima tisočero obrazov. To ni le navezanost med njim in njo ali med otroki in starši, še mnogokaj je ljubezen. Nekateri ljubijo planine, drugi umetnost, tretji so vneti za šport, četrti so zaljubljeni v denar, peti v samega sebe itd. Včasih je imela veliko besedo ljubezen do grunta. Zaradi te so se mnogim življenjske poti žalostno zasukale. Zaradi zemlje so starši sinu ali hčeri izbrali par, čeprav sta tadvda že imela svoja izvoljenca. Da, pred nekaj desetletji je ljubezen do imetja, do imenitnega naslova imala veliko več besede od ljubezni srca. Pa se je zgodilo, da so mladi gospodarji odhajali na tuje, kot krti rili po globokih rudniških rovih, namesto da bi orali in sejali domačo zemljo. Tako sta on vdovec pri živi ženi in ona vdova pri živem možu živela daleč vstran vsak po svoje. Morda sta se spet sreča-

la po dolgih desetletjih, ko se je on vrnil osivel in zgaran. Kupil je grob pri farni cerkvi in dal klesati kamen za nagrobnik. Tja bosta legla skupaj z ženo, ko se dopolni njun čas.

Mnogi menijo, da je prava ljubezen tista, če se dva dobro ujemata v postelji. Pa se primeri, da on ali ona spozna, da se z nekom tretjim še bolje ujameta pod istim kovtrom. In iluzija o veliki ljubezni umre. Kar ostane, je samo še pepel, laži. Morda se par razide. Ali more prava ljubezen tako umreti?

V neki reviji je neka bralka potožila psihologu o svoji osamljenosti. Ni grda in tudi družabna je, a na nikogar se ne more navezati, ne more se zaljubiti. In pripoveduje o svojih otroških letih. Rodila sem se po očetovem odhodu v tujino. Rekel je, da odhaja zato, da si nabere denarja. Ko obogati, se bo vrnil k družini. Mama, bratec in jaz smo težko živeli, a smo potrpežljivo čakali in verjeli v očetovo vrnitev. Mama se je zaposlila kot snažilka, bratec je raznašal časopis. Oče se je prva leta občasno oglašal s kratkimi pismi, potem pa so tudi ta pisma izostala. Sledila so leta molka. Mama pa je še naprej trdno verjela v očetovo vrnitev in to upanje ohranjala tudi v naju: Najbrž je brez dela, pa se noče vrniti praznih rok. Brat se je zaposlil še zelo mlad. Potem sem tudi jaz toliko dorašla, da sem dobila delo. Tako smo malo lažje živeli. Neko opoldne naju je mati pričakala z očetovim pismom. Ni ga hotela sama odpreti, želela je, da bi ga odprli skupaj, kakor da je slutila slabe novice. Nismo se bali zaman. Namesto sporočila o vrnitvi nam je oče sporočal, da živi z drugo žensko, s katero ima že tri otroke in je zahteval od matere ločitev. Bridko nas je prizadelo, posebno zaradi mame, za katero

je bil to strašen udarec, saj je vsa dolga leta čakala in verjela, da se oče vrne. Mama na zunaj svoje bolečine ni pokazala. Ostala je mirna, ni potočila niti ene solze, a videlo se ji je, kolikšno je njeno trpljenje. Privolila je v ločitev. Kmalu zatem pa je zbolela in umrla.

Minevala so leta, boleči spomini so bledeli, a vendar ostali v najinih srcih. Brat je oženjen, a ne posebno srečno. Jaz pa sem samotarka, čeprav si zelo želim imeti svoj dom in družino, se ne morem na nikogar navezati, se zaljubiti...

Pred letom dni je oče s svojo novo družino obiskal naš kraj. Želel je srečati naju z bratom, a midva sva to odločno odklonila. Tako jaz nikoli ne bom poznala svojega očeta...

Da, ljubezen, koliko vsega je povezanega z njo.

Neki sodnik je nedavno pripovedoval znancem o primeru iz svoje prakse. Žena je zahtevala ločitev in odškodnino, ker ji je mož odgriznil konec nosu. Oba sta bila mlada, komaj dve leti poročena, žena je bila kljub velikemu obližu sredi obraza, zelo prikupna. Ko je sodnik vprašal moža, zakaj je ženi odgriznil nos, je ta vneto zatrdil: Iz ljubezni, gospod sodnik. Strašno rad imam Kati, pa ne trpim, da jo drugi moški ogledujejo, se ji nasmihajo in jo pozdravljajo. Tako me je jeza premagala in bumf, zgodilo se je. Kaj me niti bratranec ne bi smel pozdraviti, je zahlipala Kati in si z robčkom otrla oči. – Bratranec, ta je pa lepa, se je razrepenčil mož. – Najmanj dvajset bratrancev ima, ali ji to vi verjamete, gospod sodnik? Kašnih dvajset, je besnela Kati. – Pet jih imam, pravih bratrancev, lahko potrdim črno na belem. Sodnik je prekinil ta dvogovor in možu prebral ženinne zahteve: ločitev, delitev imetja, plačilo odškodnine za bolečine in za plastično operacijo. Tisto glede ločitve je mož kar preslišal. Rekel je ženi, da se hudo kesa, res, strašno ga je polomil, a vsega je kriva ljubezen. Ko je vendar tako nor na svojo Kati. Poskrbel bo, da bo Kati popravil nos najboljši plastični kirurg, pa naj stane kolikor hoče. Avto bo prodal. Tedaj pa se je Kati razjezila, da je toplotnila z nogo ob tla: O to pa ne, avto bo lepo ostal pri hiši, kako bi pa ob nedeljah šla ven? Za operacijo boš prislužil z nadurami. Mož je kar zasijal in vneto prikimal. Sodnik pa se je pa nasmehnil in rekel, da je najbolje da se o vsem tem doma pogovorita – in je zaprl akte.

Tisoče obrazov ima ljubezen, veselih in žalostnih. Če ste jo doživeli – tisto pravo ljubezen, ki zaobjame sleherno vlakno srca, boste njen odsev skozi vse življenje nosili s seboj.

Branjevka z ljubljanske tržnice (foto: Charlotte Anderson)

Skupnost jugoslovanskih PTT je 14. januarja počastila z dvobarvno znamko za 350 din 40-letnico izdaje Fočanskih predpisov, prvih aktov o organizaciji ljudske oblasti na osvobojenem ozemlju.

Po izgubi svobodnega ozemlja (tako imenovane »Užiške republike«) v zahodni Srbiji je bilo v začetku leta 1942 osvobodeno veliko ozemlje, ki je obsegalo področja vzhodne Bosne, Sandžaka, Črne gore in Hercegovine, s središčem v Foči. Po prihodu v Fočo je vojaško in politično vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja sprejelo pomembne ukrepe za urejanje organizacije zaledja in za ustanavljanje revolucionarne ljudske oblasti kot temelja NOB in bodoče ureditve nove države. Izdalo je dva pomembna dokumenta – »Naloge in sestava narodnoosvobodilnih odborov« in »Pojasnilo in navodilo za delo narodnoosvobodilnih odborov«, ki sta znana kot Fočanski predpisi. Avtor predpisov je bil Moša Pijade. V predpisih so razčlenjene glavne naloge odborov pri oskrbovanju vojske, organizaciji življenja na osvobojenem ozemlju, mobilizaciji ljudstva za boj, pravici odpoklica odbornikov in udeležbi celotnega volilnega telesa pri sprejemanju pomembnih sklepov. To so bili tudi prvi pisani predpisi, v katerih je bila zagotovljena volilna pravica žensk in mladine v starosti nad 18 let.

Osutek za znamko (Moša Pijade ob zvitku papirja s črnilnikom in peresom ter z reprodukcijo enega prvih žigov narodnoosvobodilnih odborov – NOO Zorovići na področju današnje občine Goražde v SR BiH) je narisal akademski slikar Andrija Milenković iz Beograda. Ofsetni tisk v prodajnih polah po 25 kosov je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu. Jugomarka ja kot običajno založila ovitek prvega dne.

Konec decembra je koprška založba Lipa izdala knjigo »S pošto skozi preteklost Slovenskega Primorja in Istre« izpod peresa dr. Frana Juriševiča iz Kopra. Avtor popelje bralca skozi vso burno in trpko zgodovino Primorcev in Istranov ter od organizacije rimske pošte preko pošt srednjega veka do današnjih dni. Z številnimi ilustracijami nazorno prikaže ves razvoj in organizacijo pošte ter opozori na vso pisano paletu žigov in znamk, ki so jih uporabljali na tem najzahodnejšem delu Jugoslavije. Knjiga obsega tudi številne reprodukcije razglednic z narodnostno obrambno tematiko, izdanih v času raznarodovalne politike okupatorjev tega ozemlja. Najpomembnejše pa je poglavje o partizanski pošti, saj doslej ta pošta tega ozemlja še nikjer ni bila tako podrobno obdelana in je to poglavje zato zanimivo za vse, ne le za filateliste. Ob koncu knjige je tudi zemljevid s prikazom vseh postaj partizanskih terenskih vodov (TV) in sedanjih pošt, kar daje lepo primerjavo organizacije današnje pošte in partizanske pošte.

Vsem, ki jih zanima zgodovina pošte, predvsem pa filatelistom, knjigo toplo priporočamo, saj je edinstvena publikacija na tem področju in ne bi smela manjkati na nobeni knjižni polici!

vaš kotiček

Dopisovanje

Slovenska tričlanska družina srednjih let (mož-veterinar, žena-vzgojiteljica) želi spoznati družino, živečo v ZDA, ki si želi dopisovati in se medsebojno obiskovati.

Krešo in Radica Benčević,
Kvedrova 4, 62250 Ptuj, Jugoslavija

Obrtniki, pozor

Prodajam visokopritlično nedograjeno stanovanjsko hišo v izmeri 14 × 12 m v bližini Krškega na Dolenjskem.

Lokacija je zelo primerna za gostinski lokal (možnost parkirišča in razširitve objekta, skladišče v stari hiši) ali kako drugo obrt. Cena po dogovoru.

Informacije dobite na naslovu: **Zdenka Kovačič, Kajuhova 3, Krško, 68270 Krško, Jugoslavija**

Ob Krki, med Dvorom in Sotesko, prodajam novo stanovanjsko hišo, zgrajeno do četrte faze, ki ima garažo (50 m²), klet, pritličje in mansardo, vodo-vod, električno. Zemlje je v celoti 2000 m².

Vprašati na naslov: **Janez Pavčič, 9170 Ferlach, Franz Weigele gasse 1, Avstrija**

Za pomoč pri ovčjereji iščem poštenega in treznega upokojenca, lahko je tudi zakonski par. Pasem z električnim pastirjem in s psom ovčarjem. Nudim vso oskrbo v lepem kraju Gorenjske. **Naslov in ponudbe v upravi Rodne grude.**

Prodajam stanovanjsko hišo s centralno kurjavo na trda in tekoča goriva, garažo, vrtom in urejenim dvoriščem na Cesti števil. 38 pri Ajdovščini, ob glavni cesti Ajdovščina–Nova Gorica. Pismene ali osebne prijave na naslov: **Bratina Konrad, Cesta št. 38, 65270 Ajdovščina.**

slovenski lonec

Štajerski lonec

1 kg bravine, zvrhan krožnik na koščke zrezanega korenja, peteršilja, zluščenega graha. 2 debeli čebuli, zrezani na kolesca, 10 srednje debelih krompirjev, zrezanih na kosce, 2 glavici zgodnjega zelja ali nadzemske kolerabice, zrezani na rezance, malo timiana, majarona, lovorov list, 3 do 4 stroke strtega česna in sol.

V lonec denemo najprej pol zrezanega korenja, peteršilja, zelenega graha, čebule, česna, pol mesa; nato solimo, posujemo s timianom, majaronom, dodamo pol lovorovega lista, nato polovico zelja ali kolerabice in še pol krompirja. To še enkrat ponovimo v istem redu, le zelje naj bo na vrhu. Prilijemo toliko vode, da sega do roba mešanice. Pokrijemo, zavremo in nato kuhamo ob strani. Preden damo jed na mizo, jo zmešamo in stresemo v skledo.

Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani,
Gimnazija v Kranju in
Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
organizirajo

POLETNO ŠOLO SLOVENSKEGA JEZIKA

V poletni šoli slovenskega jezika nudimo možnost mladim ljudem slovenskega rodu, potomcem izseljencev, pripadnikom slovenske narodne skupnosti v zamejstvu in tudi otrokom delavcev na začasnem delu v tujini, da se učijo slovenskega jezika, da spoznajo slovensko kulturo in zgodovino in da se seznanijo z življenjem v Sloveniji in Jugoslaviji. Šola je namenjena predvsem generaciji na srednji oziroma na začetku visokošolske stopnje izobraževanja.

Poletna šola slovenskega jezika bo trajala 26 dni, od 19. julija do 13. avgusta 1982.

Izobraževalne oblike poletne šole slovenskega jezika so predavanja in lektorske vaje, posebej pripravljene in vodene ekskurzije po Sloveniji, obiski kulturnih prireditev in ustanov, obiski delovnih organizacij, diskusijski večeri, športna in družabna srečanja.

Program poletne šole obsega:

20 dni po 4 ure, skupaj 80 ur, pouka in vaj slovenskega jezika,
3 dvodnevne ekskurzije,
12 poldnevni programi (kulturna, športna srečanja, izleti itd.)
8 prostih poldnevov.

Ves program poletne šole je namenjen spoznavanju in utrjevanju slovenskega jezika, istočasno pa se bodo udeleženci seznanili s kulturnimi, zgodovinskimi, geografskimi, družbenoekonomskimi in drugimi značilnostmi Slovenije in Jugoslavije.

Poletna šola poteka v slovenskem jeziku.

Glede na predznanje slovenskega jezika udeležencev bo pouk organiziran v treh zahtevnostnih stopnjah.

Podroben razpored predavanj, vaj, ekskurzij in drugih oblik izobraževanja bodo prejeli udeleženci ob samem začetku šole.

Poletna šola slovenskega jezika bo na Gimnaziji Kranj, 64000 Kranj, Koroška cesta 13.

Dan prihoda v Kranj bo nedelja, 18. julija, dan odhoda pa sobota, 14. avgusta 1982.

Udeleženci šole imajo zagotovljeno oskrbo v Domu učencev Ivo Lola Ribar, 64000 Kranj, Kidričeva cesta 53.

Vodstvo šole zagotavlja udeležencem brezplačno oskrbo v domu učencev, didaktična sredstva, poravna stroške, povezane z ekskurzijami, in krije stroške učiteljev ter drugih predavateljev.

Potne stroške do Kranja in nazaj plačajo udeleženci sami, druge stroške poletne šole pa organizator.

Prijave zbira in napravi dokončen izbor:

Slovenska izseljenska matica, 61001 Ljubljana, Cankarjeva ulica 1, SFR Jugoslavija tel. št. (061) 210-732

Na tem naslovu dobite tudi podrobnejše informacije.

Rok za prijavo je 15. april 1982. Kandidati bodo dobili odgovor do 30. maja 1982.

The Edvard Kardelj University, Arts Faculty, Ljubljana
The Kranj High School, Kranj
Slovene Emigrant Centre, Ljubljana
are the organizers of the

1982 SLOVENE LANGUAGE SUMMER SCHOOL

The Slovene Language Summer School gives young people of Slovene origin, the descendants of Slovene emigrants, the members of Slovene ethnic community in the countries adjacent to Slovenia, and the children of Slovenes temporarily working abroad an opportunity to learn the Slovene language and to get acquainted with Slovene culture and history, as well as with present-day life in Slovenia and Yugoslavia.

The School is intended primarily for the population attending secondary schools or the first years of university.

The Slovene Language Summer School will last 26 days, from July 19 through August 13, 1982.

The Slovene Language Summer School program of instruction includes lectures, language classes, guided tours, visits to cultural institutions and events of interest, visits to work organizations, evening round tables, sports and social meetings. Specifically, it includes:

20 days of 4-hour language classes (80 hours in total), 3 two-day tours,

12 half-day programs,

8 free afternoons.

The entire Summer School program is designed so as to enable acquisition or consolidation of the knowledge of Slovene, while at the same time acquainting the participants with cultural, historical, geographic, socioeconomic and other characteristics of Slovenia and Yugoslavia.

Summer School will be conducted in Slovene.

The language classes will be organized at the introductory, intermediate, and advanced levels, taking into account the participants' previous knowledge of Slovene.

The participants will receive the detailed schedule of classes,

lectures, tours and other forms of instruction at the beginning of Summer School.

The Slovene Language Summer School will take place at the Kranj High School, Koroška cesta 13, 64000 Kranj, Jugoslavija.

The expected day of arrival in Kranj is Sunday, July 18, the day of departure Saturday, August 14, 1982.

The participants will receive room and board at the Ivo Lola Ribar Student Dorms. The address is: Dom učencev Ivo Lola Ribar, Kidričeva cesta 53, 64000 Kranj, Jugoslavija.

The management of Summer School guarantees to the participants free room and board in the student dorm and free teaching aids, and covers the necessary costs entailed by the program tours and the fees of the teachers and lecturers.

Travel expenses to Kranj and back home are to be covered by participants themselves. Other costs of Summer School will be covered by the organizers.

For more information and applications, write or call:

Slovenska izseljenska matica Cankarjeva ulica 1 61001 Ljubljana
Jugoslavija
Telephone: (061) 210-732

The deadline for receipt of completed applications is April 15, 1982.

The Slovenska izseljenska matica will make the final selection.

The candidates will have received the answer by May 30, 1982.

Časopisno in grafično podjetje Delo

čgp delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

Dejavnost TOZD:

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
 p. p. 29

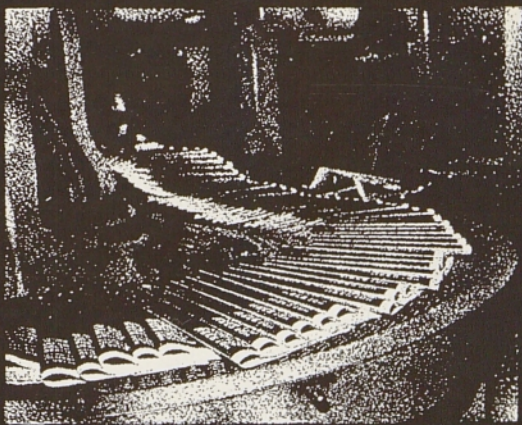
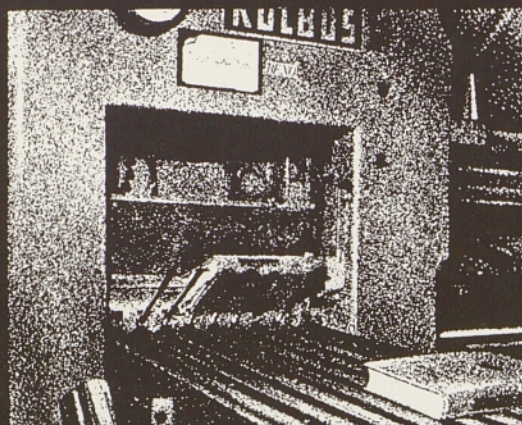
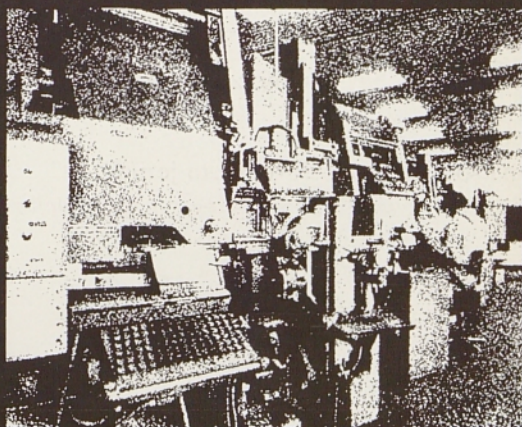
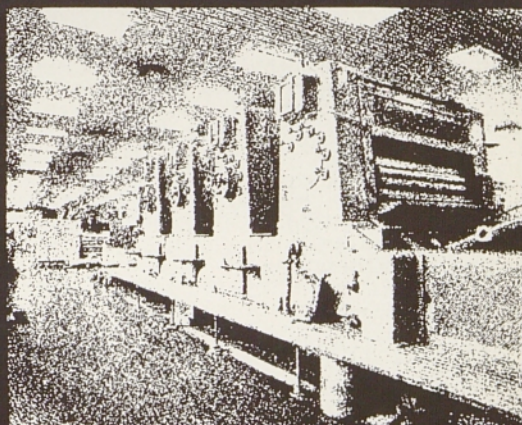
Telefon (061) 315-366

Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12

Telefon (11) 336-094 in 335-089

KOBILARNA LIPICA

INFORMACIJE: Kobilarna Lipica, 66210 Sežana, Jugoslavija
telefon: 067 / 73 009, 73 541, 73 781, telex: Kobilarna Lipica 34217

LIPICA VABI!

KRATKA ZGODOVINA KOBILARNE LIPICA

Kobilarna Lipica je leta 1980 praznovala 400-letnico svojega delovanja in obstoja.

Po podatkih, ki so na voljo, datira začetek delovanja kobilarne v mesecu maju 1580. Takrat je namreč prvi upravnik cesarske kraljeve dvorne kobilarne v Lipici, Slovenec Franc Jurko javil ustanovitelju kobilarne nadvojvodi Karlu, da je vse pripravljeno za sprejem prvih konj. Takoj za tem so v Lipico začeli prihajati prvi plemenski žrebci in kobile, tako da je konec leta 1580 kobilarna praktično že začela delovati. Zahtevo po formiranju nove pasme konj so narekovale potrebe takrat že ustanovljene španske jahalne šole na Dunaju, ki je uporabljala za klasično šolo španskega – andaluzijskega konja, ki zaradi svoje velikosti in zaradi neprimernih hodov ni bil dovolj prikladen za klasično šolo jahanja. Prav tako je primernejšega, lažjega konja potrebovalo plemstvo za vprege, kakor tudi vojska za parado in lažjo konjenico. Vse do leta 1918 je Lipica gojila žrebce, kobile in drugovrstni moški material za potrebe vojske in dvora.

Kobilarna je bila do leta 1918 last dunajskega dvora. V tem času se je enkrat selila, ker so jo tedanji lastniki poskušali spraviti v bližino Dunaja, vendar se ta poskus zaradi podnebja in tal ter krme ni obnesel in so jo po kratkem času vrnili nazaj v Lipico.

V času Napoleonovih vojn se je kobilarna selila trikrat in se je trikrat ponovno vrnila v Lipico.

Leta 1919 je v skladu z Versajsko pogodbo ozemlje lipice pripadalo Italiji. Lipiška čreda, ki je štela nad 300 plemenskih živali, je bila razdeljena med Avstrijo, Italijo in Čehoslovaško.

Tako je cesarsko kraljeva dvorna kobilarna Lipica prenehala obstojati, svoje delo pa je nadaljevala pod novimi oblastniki. Leta 1943 se je kobilarna, ki je takrat štela okrog 230 plemenskih živali, ponovno selila, najprej v okolico Dunaja, pozneje pa na območje Sudetov, kjer jo je leta 1945 zasegla ameriška armada. Leta 1947 je bilo od vsega plemenskega materiala vrnjenih Jugoslaviji le 11 plemenskih konj. S temi konji in konji bivše jugoslovanske dvorne kobilarne v Demir Kapiji ter pozneje z nakupom nekaj plemenskih konj v italijanski kobilarni Fara Sabina in avstrijski kobilarni Piber, je Lipica izpopolnila vse linije plemenskih kobil. Plemenska čreda v Lipici je leta 1959 štela že nad 250 plemenskih živali, ki so bile glade reje in porekla dovolj kvalitetne, niso pa bile izenačene po tipu.

Zaradi prenehanja delovanja Lipice kot državne kobilarne, predvsem pa zaradi prenehanja dotekanja zveznih in republiških sredstev je bila kobilarna leta 1959 tik pred ukinitvijo.

S posredovanjem predsednika republike tovariša Tita, ki je leta 1960 obiskal Lipico, je bila razprodaja črede ustavljena, kobilarno pa je prevzelo takratno uvozno-izvozno podjetje »JADRAN« Sežana. Kobilarna je bila zasilno rešena. Po letu 1965 se je močneje začela razvijati turistična dejavnost v Lipici. Z izgradnjo s skupaj skoraj 400 ležišči ter pokrite jahalnice, so bili ustvarjeni osnovni pogoji za razvoj turizma.

V dveh lipiških hotelih je turistom na voljo 400 ležišč. Na sliki: Klub hotel

Število jahalnih ur je znašalo v letu 1968 le 4000, v letu 1975 je že doseglo 16.000 ur. Obisk kobilarne je leta 1968 znašal le 40.000 obiskovalcev, leta 1978 pa že nad 190.000 obiskovalcev.

Leta 1971 so bile tudi uvedene redne predstave programov dresure, ki si jih je v letu 1979 ogledalo že nad 100.000 obiskovalcev.

Zaradi medsebojne povezanosti kobilarne in turistične dejavnosti je leta 1974 prešla kobilarna v okvir delovne organizacije »KRAS« Sežana. Danes deluje Kobilarna v sestavi SOZD »TIMAV« Sežana.

Po 400 letih delovanja se je kobilarna Lipica razvila v treh glavnih smereh:

1. Razvoj reje in selekcije konj čistokrvne lipicanske pasme. V ta namen razpolaga kobilarna s 40 plemenskimi kobilami, ki proizvajajo letno 30 do 35 žrebet, do leta 1985 pa se bo število plemenskih kobil dvignilo na 80.

2. Razvijanje in izpopolnjevanje šole klasičnega jahanja in dresure ter vožnje, v prvi vrsti kot oblika testiranja in preizkušnja delovnih sposobnosti plemenjakov in plemenic, v drugi vrsti pa za potrebe turizma in jahalnega športa. Kobilarna že danes razpolaga z 20 šolanimi žrebci za predstave klasičnega jahanja in tekmovalne dresure ter s petnajstimi dresiranimi konji za potrebe šole jahanja in dresure za turiste. Prav tako razpolaga kobilarna z zadostnim številom jahanja, dresure in jahalne šole za turiste.

3. Razvoj turizma, rekreacijskega in športnega jahanja ter razvoj vseh tistih oblik rekreacije in športa, ki so v neposredni in posredni zvezi s konji.

Tu so ogledi kobilarne in konj, ogledi predstav klasičnega jahanja, rekreacijsko jahanje in jahalni izleti, šola jahanja za začetnike, nadaljevalne tečaje dresurnega jahanja, jahanje ponijev za otroke, vožnja s kočijami, tekmovanja v turnirskih jahalnih športih ter sprehodi po lipiških parkih in gozdovih. Kobilarna razpolaga s 50 šolanimi jahalnimi konji, 15 poniji in kočijami. V zadnjem času je kobilarna v svoj program začela uvajati tudi preskakovanje ovir kot obliko športnega in rekreacijskega jahanja.

Dresura lipincev

Lipinci na paši